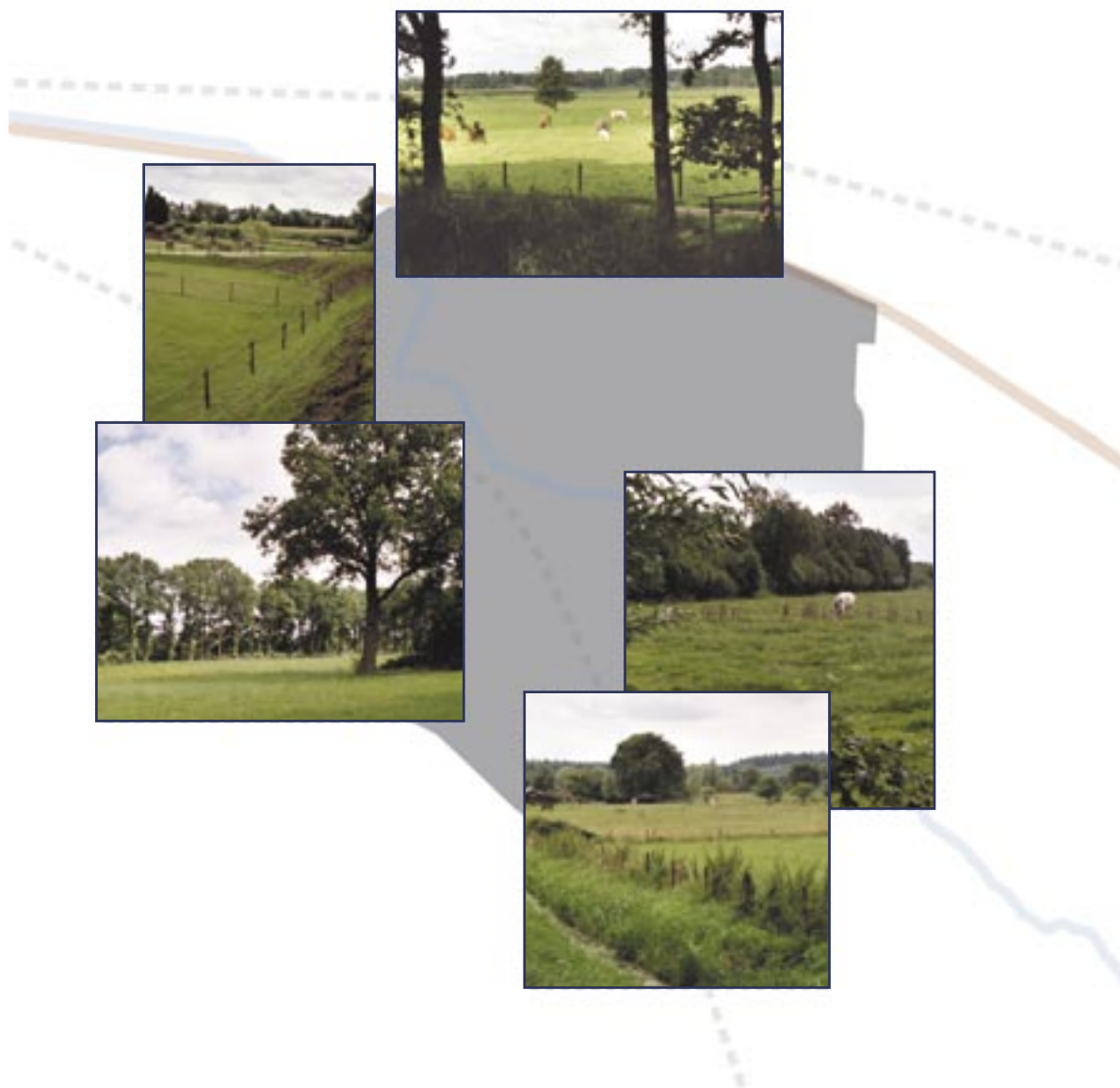

Landschapontwikkelingsplan Veenendaal

Landschap in beweging

Inventarisatie, analyse en visie
mei 2006

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Veenendaal
Postbus 1100
3900 BC Veenendaal

Opdrachtnemer: brons + partners
landschapsarchitecten
Lange Meent 24
4101 BG Culemborg

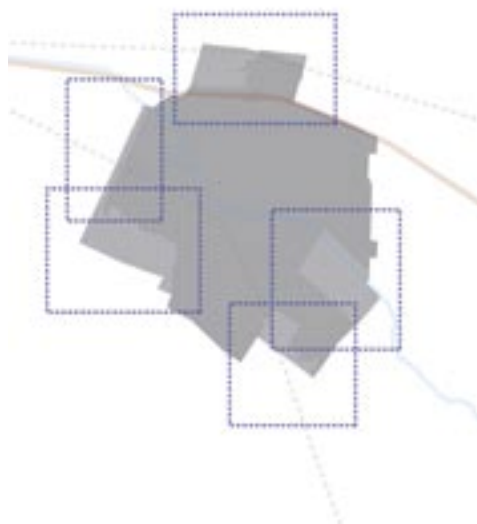
T 0345 534 765
F 0345 534 736
E info@bronsenp.nl
W www.bronsenp.nl

Lay-out: © brons + partners

brons partners
LANDSCHAPSARCHITECTEN BV

Landschapsonwikkelingsplan Veenendaal

Landschap in beweging

Inventarisatie, analyse en visie
mei 2006

Inhoud

1	Samenvatting p.m.	7	7	Deelgebied De Hellen en de Griftzone	63	
2	Inleiding	9	7.1	Karakteristiek	63	
2.1	Aanleiding Landschaps-ontwikkelingsplan	9	7.2	Beleidsopgaven en kansen	65	
2.2	Doel	9	7.3	Landschapsontwikkelingsvisie Hellen en Griftzone	67	
2.3	Insteek	9	7.4	Beeldkwaliteit erven De Hellen en Griftzone	68	
2.4	Het buitengebied in delen	9	8	Deelgebied Bezuiden de Middelbuurtseweg	71	
2.5	Planproces	9	8.1	Karakteristiek	71	
2.6	Leeswijzer	9	8.2	Beleidsopgaven en kansen	73	
INVENTARISATIE EN ANALYSE						
3	Veenendaal in structuren	11	8.3	Landschapsontwikkelingsvisie Middelbuurtseweg	75	
3.1	Ligging in omgeving	11	8.4	Beeldkwaliteit erven Middelbuurtseweg	76	
3.2	Aardkundige structuur	12	9	Deelgebied Bezuiden de Dijkstraat	79	
3.3	Cultuurhistorie	13	9.1	Karakteristiek	79	
3.4	Waterstructuur	19	9.2	Beleidsopgaven en kansen	80	
3.5	Ecologische structuur	21	9.3	Landschapsontwikkelings-visie Dijkstraat	83	
3.6	Landschappelijke structuur	24	9.4	Beeldkwaliteit erven Bezuiden de Dijkstraat	85	
3.7	Landbouw	28	10	Deelgebied Slaperdijk	89	
3.8	Recreatieve structuur	29	10.1	Karakteristiek	89	
3.9	Dwarsverbanden	31	10.2	Beleidsopgaven en kansen	89	
4	Beleid en ontwikkelingen	33	10.3	Landschapsontwikkelings-visie Slaperdijk	91	
4.1	Gemeentelijk beleid	33	10.4	Beeldkwaliteit erven Slaperdijk	92	
4.2	Regionaal beleid	34	BIJLAGEN			
4.3	Provinciaal beleid	38	Ledenlijst Project- en klankbordgroep			94
4.4	Rijks- en Europees beleid	42	Literatuur			95
VISIE						
5	Visie op hoofdlijnen	45	Visiekaart (A3)			
6	Deelgebied Fort Buursteeg	55	Los: Uitvoeringsprogramma			
6.1	Karakteristiek	55				
6.2	Beleidsopgaven en kansen	57				
6.3	Landschapsontwikkelingsvisie Fort Buursteeg	59				
6.4	Beeldkwaliteit Fort Buursteeg	60				

Samenvatting

Plan voor het buitengebied van visie tot uitvoering

Het landschapsontwikkelingsplan (kortweg LOP) geeft een visie op de gewenste ontwikkeling van het landschap voor de volgende 10 jaar. De visie is vertaald in een uitvoeringsprogramma, waarin een groot aantal projecten is opgenomen. Doel is deze projecten de komende 10 jaar gefaseerd te realiseren. Hiervoor is samenwerking noodzakelijk met andere organisaties en buurgemeenten. Van cruciaal belang is de vrijwillige medewerking van particulieren, die voor een groot deel de eigenaren zijn van het buitengebied.

Het uitvoeringsplan geeft aan waar de gemeente geld voor reserveert en waar gebruik kan worden gemaakt van subsidies van andere organen. Een goede gemeentelijke afstemming is nodig voor het op juiste wijze behandelen van bestemmingsplanaanvragen en bouwvergunningen. Ook de communicatie vanuit de gemeente naar de verschillende partijen vormt een belangrijk uitvoeringstraject voor de volgende 10 jaar. Een belangrijke rol is weggelegd voor de landschapscoördinator als intermediair tussen de gemeente en de particulieren.

Deelgebieden en hun omgeving

- 1 Fort Buursteeg, broek- en heideontginningenlandschap
- 2 De Scheg, slagenlandschap
- 3 De Hellen, slagenlandschap
- 4 Middelbuurtseweg, coulissenlandschap
- 5 Dijkstraat, coulissenlandschap
- 6 Slaperdijkzone, coulissenlandschap

Fort Buursteeg met een plattegrond uit 1879, belangrijk onderdeel Grebbelinie

Recreatieve beleving van het landschap vergroten

Veenendaal op de overgang van Heuvelrug naar Vallei

Na jaren van aandacht voor stedelijke ontwikkelingen nu dan een plan voor het buitengebied. Dit plan onderkent de diverse waarden van het buitengebied voor landschap, natuur, recreatie en cultuurhistorie. Met een buitengebied van krap 300 ha is er geen sprake meer van een vitale agrarische sector. Wel zorgen de agrarische bedrijven die er nog zijn voor het landelijke karakter. Een nieuwe visie op de toekomstmogelijkheden van deze bedrijven is noodzakelijk. De landschappen, die resteren binnen de gemeentegrenzen vertegenwoordigen allen een bijzondere waarde voor natuur en landschap. Ze zijn niet meer met elkaar verbonden. Des te belangrijker zijn de relaties met de omgeving, zoals de Utrechtse Heuvelrug, de Gelderse Vallei en het Binnenveld. Veenendaal ligt op de grens van deze verschillende landschapstypen, waardoor de deelgebieden ieder een uniek karakter hebben.

Speerpunten visie

De visie gaat uit van relaties met de regio en de nodige samenwerking met buurgemeenten en particulieren om de visie uit te voeren. Speerpunten zijn;

- het versterken van de identiteit van de verschillende deelgebieden en voorkomende landschapstypen,
- behouden en ontwikkelen van natuurwaarden en ecologische verbindingzones,
- kansen bieden voor verbreding en functieverandering van agrarische bedrijven. Bij grotere ingrepen wordt een 'groene compensatie' gevraagd,
- duurzaam waterbeheer, met opgaven voor lokale en regionale waterberging,
- versterken van de cultuurhistorische waarden en ontstaansgeschiedenis, in het bijzonder van de Grebbelinie,
- versterken van het recreatief netwerk, in routes en kleinschalige ondersteunende voorzieningen,
- ruimte geven aan groene functies in de omgeving van de Middelbuurtseweg,
- aandacht voor beeldkwaliteit van bebouwing en erven.

Fort Buursteeg

Dit deelgebied aan de noordzijde van Veenendaal is door de provincie geheel begrensd voor de ontwikkeling van nieuwe natuur. Deze natuur dient als buffer en uitbreiding van het bestaande Meeuwenkampje, waar bijzondere kwelafhankelijk flora voorkomt. Realisatie is alleen mogelijk met medewerking van de huidige agrarische bedrijven. Ander speerpunt is de ontwikkeling van de Grebbelinie. Deze ligt juist ten noorden en oosten van het plangebied met Fort Buursteeg half binnen de gemeente. Doel is dat dit Fort de entreepoort vormt van de linie met een bezoekers- en informatiecentrum en een recreatieve ontsluiting van het gebied in meerdere richtingen.

Griftzone en Hellen

Door de realisatie van Veenendaal-Oost vormen de Griftzone en de Hellen een groene lob in het stedelijke gebied. In de Griftzone wordt ingezet op lokale waterberging en de ontwikkeling van ecologische stapstenen langs de Grift. Ook de beeldkwaliteit van bebouwing en erven en de recreatieve ontsluiting zijn aandachtspunt. De reeds bestaande natuur in de Hellen zal een belangrijke uitbreiding krijgen in oostelijke richting door de ontwikkeling van een regionaal natuurgebied met tevens een functie voor waterberging. Hierop zullen ecologische verbindingen van Heuvelrug naar Vallei aansluiten. Alleen aan de randen van de Hellen wordt ingezet op versterking van de recreatieve paden.

Omgeving Middelbuurtseweg

Het lint langs de Middelbuurtseweg heeft nog een sterk agrarisch karakter met fraaie uitzichten op de Heuvelrug. Streefbeeld is deze uitzichten te behouden. Aan de noordzijde van de weg is de ontwikkeling van volkstuinten voorzien en de inpassing van het bedrijventerrein door kleinschalige bedrijven met een groene rand. Aan de zuidzijde kunnen agrarische bedrijven veranderen richting groene functies, zoals een kleinschalige camping, theetuin of B&B, mits deze bijdragen aan de landschapsversterking van de houtwallenstructuur. Nader onderzoek zal plaats vinden naar de mogelijkheden voor de uitbreiding van begraafplaats Munnikenhof uit het centrum (vanaf 2020). Aan de oostzijde past de ontwikkeling van nieuwe natuur met zwevende ha of door middel van een landgoed.

Bezuiden de Dijkstraat

Dit gebied vormt een bijzonder coulissenlandschap met grote natuurpotenties en recreatieve waarde als uitloopgebied voor de bevolking van Veenendaal. Ingezet wordt op versterking van de natuurwaarden door particulieren te wijzen op bestaande subsidieregelingen voor natuurontwikkeling (heide en schraal grasland). Gestreefd wordt naar uitbreiding van de wandelpaden en kleinschalige recreatieve voorzieningen. Verblijfsrecreatie kan alleen in bestaande bebouwing of in ruil voor de sloop van bestaande bebouwing. Functieverandering wordt onder voorwaarden en eventuele groene compensatie toegestaan.

Slaperdijk

In de smalle groene zone ten oosten van de Slaperdijk wordt gestreefd naar een eenheid in het ruimtelijk beeld en de verhoging van de natuurwaarden. Doel is een extensief beheer van deze strook, zonder stadsrandverschijnselen. In feite begint hier het coulissenlandschap dat zich aan de overkant van de Slaperdijk in de Heuvelruggemeente doorzet. Hierbij hoort ook een goede aansluiting van de wandel- en fietspaden op de aangrenzende omgeving.

De agrarische functie zal verder afnemen

Weiden en bebouwingsclusters tussen Grift en Grebbeweg vormen zone met landelijk karakter

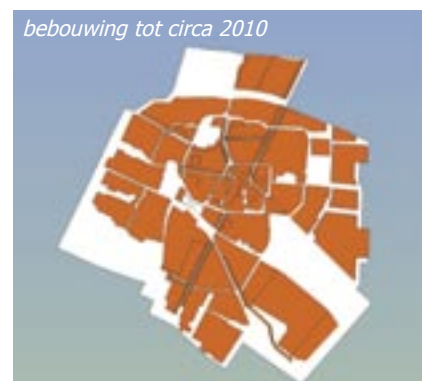
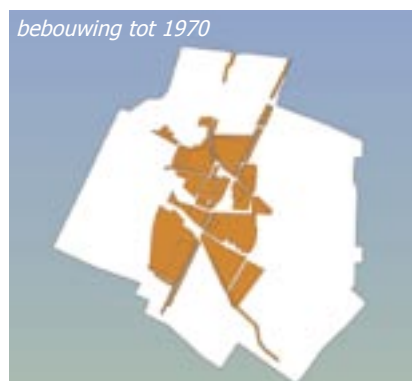
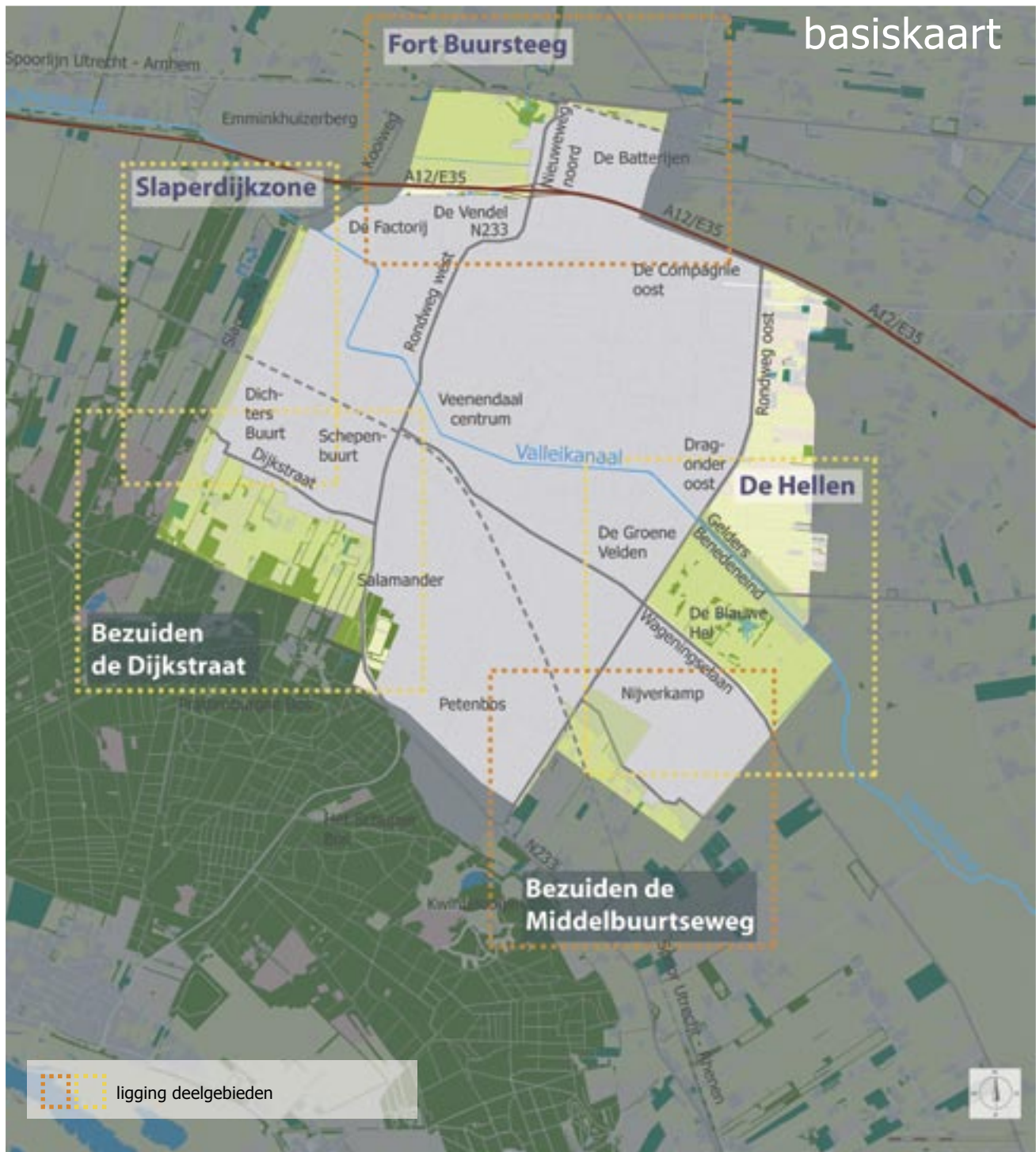
Zicht op Heuvelrug vanaf de Middelbuurtseweg behouden

Houtwallen bezuiden de Dijkstraat aanvullen

Eenheid in groene zone tussen Slaperdijk en bebouwingsrand versterken

Het buitengebied werd steeds kleiner

Uitbreiding van Veenendaal in de loop van de tijd; vrij naar: Gemeente Veenendaal, Zandvoort - Ordening & Advies: Stedelijke structuur. Een uitwerking van de structuurvisie Veenendaal. Utrecht, 2001 (pagina 5 Globale leeftijd buurten en wijken)

2 Inleiding

2.1 Aanleiding Landschapsontwikkelingsplan

Veenendaal is altijd gericht geweest op stedelijke ontwikkelingen; er was immers een groeitaak gesteld. Het buitengebied is zodoende steeds kleiner geworden en het buitengebied dat resteert is eigenlijk steeds op ad-hoc basis bekeken. Dit Landschapsontwikkelingsplan voorziet daarom in overkoepelend beleid voor het landschap. Veenendaal legt hiermee de waarden van het landschap als waardevolle aanvulling op het stedelijk gebied vast in het beleid.

Het Landschapsontwikkelingsplan dient als bouwsteen voor het Bestemmingsplan Buitengebied en geeft uitwerking aan de Strategische visie Veenendaal 2020, voor het buitengebied. Daarnaast zorgt het Landschapsontwikkelingsplan voor implementatie van provinciale en regionale plannen in het Veenendaalse landschap en vormt het een kader waarbinnen lokale ontwikkelingen in het gebied kunnen plaatsvinden. Dit alles gezien in het licht van een totaalvisie op het landschap.

2.2 Doel

Het doel van het Landschapsontwikkelingsplan is meerledig. Om te beginnen is het een belangrijke stap in de Veenendaalse politiek om de waarden van het landschap binnen de gemeente te onderkennen en er nadrukkelijk aandacht aan te schenken. Zo wordt het mogelijk om de kwaliteiten van het buitengebied actief te versterken. Van groot belang voor Veenendaal is versterking van de relatie tussen de stad, het Veenendaals buitengebied en het landschap in de omgeving, dat op grondgebied van buurgemeenten ligt. Het Landschapsontwikkelingsplan scheidt een kader op basis van onderkende waarden. Daarbinnen wordt helder gemaakt welke soort ontwikkelingen onder welke voorwaarden op welke plaats mogelijk zijn. Daarnaast is het genereren van een brede belangstelling en betrokkenheid bij het landschap van velen een doel van het Landschapsontwikkelingsplan.

2.3 Insteek

Het Landschapsontwikkelingsplan is een sectoraal plan vanuit het perspectief natuur en landschap. Om tot deze visie te komen zijn de thema's aardkunde, cultuurhistorie, water, natuur, landschap, landbouw en recreatie geïntegreerd. Hoewel er veel onderwerpen zijn meegenomen, is het landschapsontwikkelingsplan geen integraal plan. Bij ontwikkelingen in het buitengebied zijn er, naast de ontwikkelingsvisie op het landschap en bijbehorende randvoorwaarden, ook wensen en ideeën vanuit andere beleidsvelden aan de orde, zoals bereikbaarheid, parkeren en milieu. Het landschapsontwikkelingsplan is een belangrijke bouwsteen voor het bestemmingsplan, maar is dus zeker niet de enige bouwsteen.

2.4 Het buitengebied in delen

Het buitengebied van Veenendaal bestaat uit vijf delen die afzonderlijk aan het stedelijk gebied grenzen. Deze vier gebieden zijn zeer divers van karakter en kennen elk een eigen problematiek. Hierdoor lijkt het buitengebied van Veenendaal versnipperd.

De vier delen zijn echter wel onderdeel van een groter landschappelijk geheel. Sommige delen zijn meer verwant met het aangrenzende buitengebied van buurgemeenten dan met elkaar.

De vijf deelgebieden van het LOP zijn:

1. Fort Buursteeg
2. De Hellen en de Griftzone
3. Rond de Middelbuurtseweg
4. Bezuiden de Dijkstraat
5. Slaperdijkzone

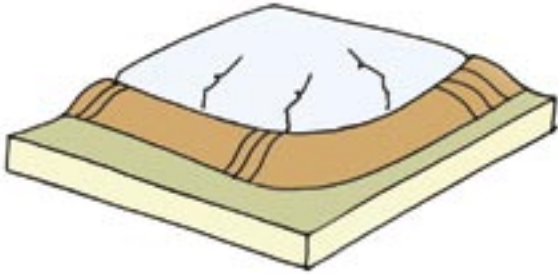
2.5 Planproces

Het Landschapsontwikkelingsplan is tot stand gekomen met behulp van een open planproces, wat inhoudt dat een brede maatschappelijke inbreng mogelijk is tijdens de planvorming. Het traject is begeleid door een delegatie deskundigen op het gebied van landschap en daaraan rakende vakgebieden, afkomstig van zowel de gemeente als van andere partijen die in het gebied opereren. De toepasbaarheid van het Landschapsontwikkelingsplan heeft in deze begeleiding steeds een rol gespeeld. Vroeg in het planproces is ook de bevolking gevraagd haar mening te geven over het buitengebied. Hiertoe zijn discussiebijeenkomsten per deelgebied, een enquête en een fotowedstrijd georganiseerd, waarop een grote respons is gekomen. Het gevolgde inhoudelijke traject is afgestemd op dit open planproces. Na een inventarisatie en analyse van het landschap van Veenendaal zijn, per deelgebied, twee discussiemodellen opgesteld waarin uiteenlopende mogelijke ontwikkelingsrichtingen zijn geschetst. Mede geleid door deze discussies is de landschapsvisie opgesteld. Om het Landschapsontwikkelingsplan te kunnen toepassen in de praktijk is een projectenlijst met prioritering opgesteld. Met belangrijke actoren voor toepassing is reeds tijdens het planproces contact gelegd.

2.6 Leeswijzer

Omdat er al zoveel is geschreven in de diverse beleidsstukken is ervoor gekozen om het Landschapsontwikkelingsplan op zeer beeldende wijze in te steken. Voorliggend document bevat dan ook veel beelden. In hoofdstuk 2 komen de sectorale thema's aardkunde, cultuurhistorie, water, natuur, landschap, landbouw en recreatie aan de orde voor de gehele gemeente en worden ze met elkaar in verband gebracht. In hoofdstuk 3 komt het beleid aan de orde dat relevant is voor de visie en het daarop volgende uitvoeringsplan. In hoofdstuk 4 wordt de ontwikkelingsvisie voor het Veenendaals buitengebied als geheel geschetst. De relaties tussen de deelgebieden onderling en met het omringende landschap zijn hierbij het onderwerp, waardoor een samenhangend beeld ontstaat van het wensbeeld. In de hoofdstukken 5 tot en met 9 wordt ingezoomd op de vijf deelgebieden. In deze hoofdstukken komen voor elk deelgebied de huidige karakteristiek en beleidsopgaven aan de orde, gevolgd door de visie op de ontwikkeling van het landschap van dat deelgebied. Ook wordt hier ingegaan op gebiedsspecifieke aandachtspunten voor beeldkwaliteit en functieverandering. Voorts komt aan de orde hoe de visie geconcretiseerd en toegepast kan worden, zodat op termijn uitvoering kan worden gegeven aan de visie. Bij het rapport hoort een apart uitvoeringsplan.

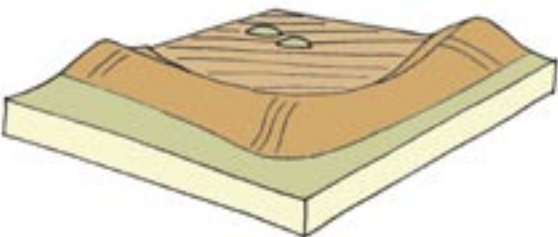
Ontstaansgeschiedenis

1 Landijs stuwt de prehistorische rivierdalbodem op tot stuwwal en overrijdt daarbij eerdere stuwwallen, die hierdoor worden afgevlakt. (Saalien, 200.000 – 120.000 jaar geleden)

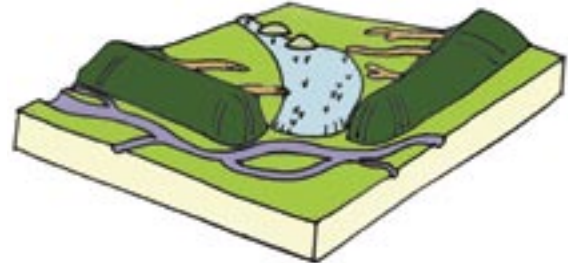
2 Als het landijs smelt blijft een diep tongbekken over, 35 meter onder het huidige maaiveld. Hierin liggen de stuwwalresten waar het dorp Veenendaal op is ontstaan en de Emminkhuizenberg.

3 Het diepe tongbekken wordt opgevuld door afglijdend hellingmateriaal, meer- en rivierafzettingen (laatste deel Saalien) en door de wind aangevoerd dekzand (laatste ijstijd, Weichselien, circa 75.000 – 10.000 jaar geleden). Stuwwalresten en stuwwallen steken hier nog boven uit.

4 Rivieren wateren door de stuwwal gedwongen af richting westen, maar slijten hierbij het zuidelijk deel van de stuwwal helemaal af. Utrechtse Heuvelrug en Veluwemassief worden losse heuvelruggen. Dekzand verstuift en er worden dekzandruggen en landduinen gevormd die de waterafvoer uit het bekken deels belemmeren. (Weichselien, laat-glaciaal, circa 12.000 – 10.000 jaar geleden)

5 In slecht ontwaterde lage delen van het dekzand groeit een veenpakket in warme, natte omstandigheden en veelvuldige overstromingen (Holoceen, vanaf circa 10.000 jaar geleden). Het veenkussen vormt een nieuwe waterkering van de grote rivieren.

6 Gordeldekzand wordt door de wind afgezet in de luwte van de stuwwalflanken (later in het Holoceen, grofweg 5000 jaar geleden).

7 De mens oefent invloed uit op de aardkundige situatie. Veen wordt afgegraven als brandstof. De Slaperdijk wordt aangelegd als bescherming tegen rivieroverstroming. Ontginning ten behoeve van landbouw heeft ontbossing van de Heuvelrug tot gevolg. Hierdoor kan het zand weer gaan stuiven en worden nieuwe landduinen gevormd, maar ook bouwland en nederzettingen overstoven. Grift wordt gegraven, Veenendaal ontstaat. (Middeleeuwen tot eind 19e eeuw) Stuifzand beteugeld door bosaanplant (begin 20e eeuw).

3 Veenendaal in structuren

3.1 Ligging in omgeving

Veenendaal ligt op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug naar de Gelderse Vallei. Veenendaal is ontstaan langs de Grift en van een klein lintdorp uitgegroeid tot een flinke stad. Zo is er een veelheid aan woongebieden en bedrijventerreinen ontstaan, die met bijbehorende infrastructuur verbonden is met de omgeving. De infrastructuur van nationaal niveau (snelweg A12 en spoor Utrecht-Arnhem) en de regionale infrastructuur (Rondweg west en -oost, Cuneraweg en spoorlijn Veenendaal-Rhenen) zijn van levensbelang voor de stad, maar kunnen tevens op lokaal niveau een barrière vormen in het landschap. Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is een belangrijk natuur- en recreatiegebied van formaat. Dit ligt in Veenendaal naast de deur en is een grote kwaliteit voor de stad.

De ligging van Veenendaal tegen de noordelijke flank van de Utrechtse Heuvelrug geeft drie gezichten aan de stad. Enerzijds de bosrijke kant van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug met zijn grote natuurwaarden en recreatieve aantrekkingskracht en anderzijds de veelvormige vlakte van de Gelderse Vallei en het open Binnenveld met overwegend landbouwkundig gebruik. De 60.000 inwoners van Veenendaal gebruiken alle kanten voor hun recreatieve uitloop. Faciliteren van de recreatie wordt een steeds belangrijker functie van het buitengebied, met name dichtbij het stedelijk gebied.

Dit geldt in sterke mate voor het buitengebied van Veenendaal omdat de vijf deelgebieden allemaal beperkt van omvang zijn en tegen de bebouwing aan liggen.

Daarnaast moet het buitengebied voor diegenen die er wonen en werken deze functie in principe blijven vervullen.

Het buitengebied van Veenendaal is onderdeel van een groter landschappelijk geheel buiten de gemeentegrenzen. De gemeentegrenzen bepalen feitelijk wel de grenzen van het landschapsontwikkelingsplan, maar de functionele en visuele relaties overschrijden deze grenzen voortdurend. Het belang van het regionale schaalniveau voor de ontwikkeling van de afzonderlijke gemeenten wordt in de regio onderkend. Daarom wordt er samengewerkt in WERV-verband (Wageningen, Ede, Rhenen, Veenendaal). Stedelijke ontwikkelingen worden in regionaal verband verdeeld en de uiteenlopende kwaliteiten, waaronder landschappelijke, van de vier gemeenten worden benut en versterkt. In het kader van het LOP wordt met de buurgemeenten overleg gevoerd, ook buiten WERV.

Het beeld dat passanten van Veenendaal hebben wordt voor een groot deel bepaald door het zicht vanaf de snelweg A12 en de twee spoortrajecten. Aan de noordzijde van de snelweg ligt een open landelijk gebied, deelgebied Fort Buursteeg. Hier toont Veenendaal een landschappelijk gezicht als tegenhanger van de grote hoeveelheid bedrijfspanden. De spoorlijn Utrecht-Rhenen doorkruist een omvangrijk groengebied tussen Rhenen en Veenendaal en snijdt daarbij de slagenverkaveling schuin aan in deelgebied Middelbuurtseweg. De beide andere deelgebieden liggen meer uit het zicht en hebben, op het hogere schaalniveau, een grote waarde als overgangen tussen de stad en het omringende landschap.

Ligging van Veenendaal

3.2 Aardkundige structuur

De geomorfologische kaart legt de relatie tussen het ontstaan van de huidige aardkundige situatie en de landschappelijke manifestatie ervan. Zowel aardkundige processen als menselijke beïnvloeding, zoals afgraving, zijn hierbij meegenomen.

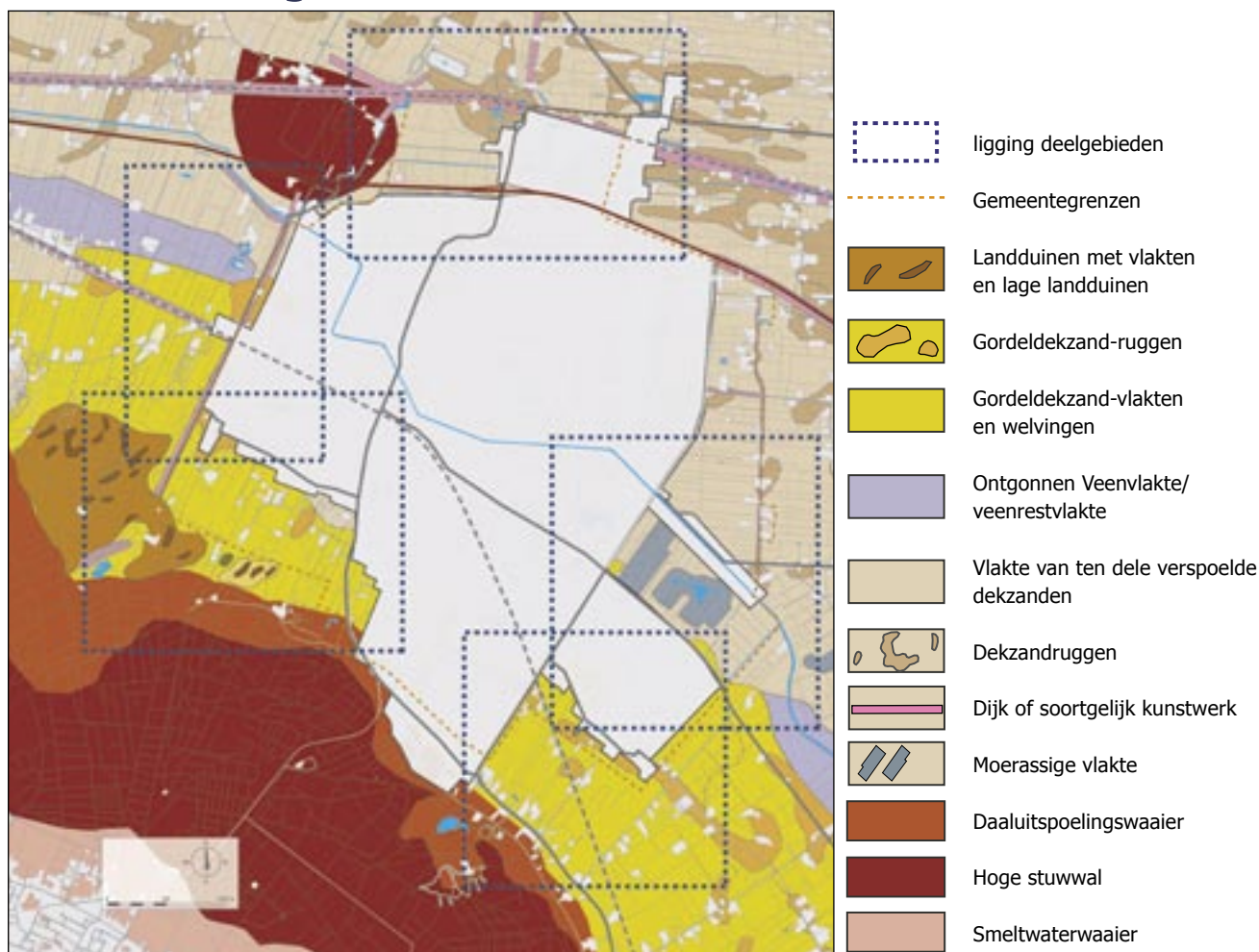
Fort Buursteeg ligt in een uitgebreide vlakte van ten dele verspoelde dekzanden, waar een groot deel van de Gelderse Vallei ook deel van uitmaakt. De hoogteligging is circa 6 meter +NAP. Naast het gebied ligt een afgevlakte stuwwal, de Emminkhuizenberg.

De Blauwe Hel en De Hel liggen in een laag deel van de gemeente, op circa 5 meter +NAP. Het gebied is geomorfologisch gezien een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden. Het dekzand is hier vervlakt doordat er veen overheen is gevormd. Vervolgens is het veen gewonnen als turf en bleef een vlakte over, waarin op de diepste plaatsen moeras is ontstaan. Er zitten nog wel veenresten in de bodem. In het zuiden van het gebied begint het gordeldekzand van de heuvelrugflank.

De Middelbuurtseweg volgt grofweg de 7,5 meter hoogtelijn en ligt deels op een gordeldekzandrug. Deze rug is in het veld waarneembaar doordat het maaiveld naar het zuiden toe sterk afloopt. Buiten de gemeente loopt het maaiveld weer op richting stuwwal. Vanaf de Kampjesweg is dit te zien. Dit deelgebied is verwant aan deelgebied Bezuiden de Dijkstraat doordat ze beide op het gordeldekzand aan de voet van de Heuvelrug liggen.

Het gebied bezuiden de Dijkstraat ligt op licht welvend gordeldekzand aan de voet van de noordelijke stuwwalflank. Het terrein loopt af van zuidwest (11,5 meter +NAP) naar noord en noord-oost (7,5 meter +NAP). Er liggen enkele dekzandruggen in het gebied, één iets oostelijker dan de weg Houtwal en enkele door de Slaperdijkzone. Door de relatief hoge ligging zijn er in het gebied alleen greppels die grote delen van het jaar droog staan. De Slaperdijk en de Grebbelinie zijn, evenals de spoordijken, herkenbare, door de mens vervaardigde aardwerken.

Geomorfologische kaart

3.3 Cultuurhistorie

In het landschap van Veenendaal zijn volop patronen en structuren uit vervlogen tijden terug te vinden. Voor het landschapsontwikkelingsplan zijn vooral verkavelingspatronen als gevolg van vervening en bijbehorende gegraven waterstructuren, oude bewoonde plaatsen en beplantingsstructuren van belang. Daarnaast is de Grebbelinie een bijzonder element uit de militaire geschiedenis van Nederland.

Kavelpatroon en waterstructuur verbonden met verveningsgeschiedenis

Om de wei- en hooilanden bij Achterberg te ontwateren en de zuidelijke venen geschikt te maken voor turfwinning werd in 1473 de Bisschop Davidsgrift gegraven. Deze Grift liep vanaf de Rijn geheel over Stichts grondgebied om conflicten met Gelre te voorkomen en werd pal westelijk van de natuurlijke stroom Grebbe / Kromme Eem gegraven.

Midden 16e eeuw werd begonnen met de turfexploitatie van het hoogveengebied rond Veenendaal. De Grift kreeg er een noordelijke tak bij, de Boveneindse Grift, die liep tot aan De Klomp. Momenteel is dat de Prins Bernhardlaan. In die tijd ontstond het dorp Veenendaal eerst langs de Grift en later op het kleine Veenloo, een oude stuwwal. Vanuit de Grift werd, haaks op de hoogtelijnen, het veen ontgonnen in lange stroken tot de flank van de stuwwal. Het veen werd afgevoerd via brede turfvaarten, waarvan ook de Kerkewijk, die werd gegraven van het oude Veenendaal tot aan de Heuvelrug, een voorbeeld is.

Door de slechte staat van de Grebbedijk op Gelders grondgebied kwam de Vallei regelmatig blank te staan. De stad Amersfoort voelde zich genoodzaakt zich op Stichts grondgebied door een dijk te beschermen. Dit werd de Slaperdijk (1652) die ter hoogte van de Emminkhuizenberg kon worden onderbroken.

Het overstromingswater van de Rijn moest echter wel afgevoerd worden. Hiertoe maakte men in 1714 afsluitbare duikersluizen in de Slaperdijk, bij herberg de Roode Haan. De Bisschop Davidsgrift werd toen ook verbonden met de Schoonderbeeksche Grift.

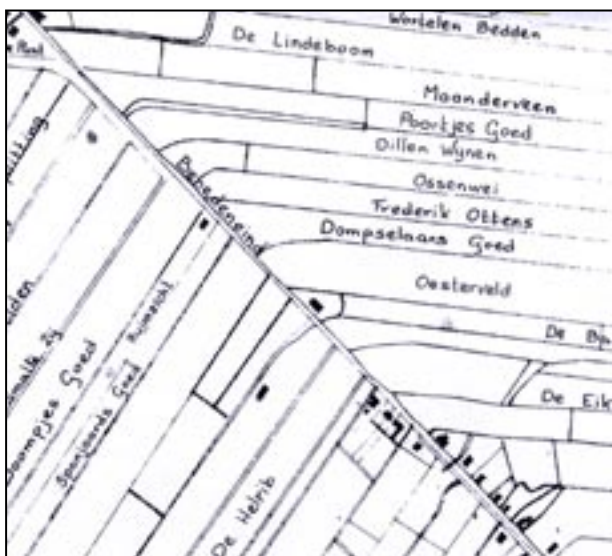
In 1867 werd het Omleidingskanaal ten zuiden van het Veenendaal van toen gegraven voor een snellere waterafvoer. Pas toen de Zuiderzee was afgesloten en het Valleikanaal in 1937 gereed kwam, was de waterhuishouding van de Gelderse Vallei goed geregeld.

Illustraties dijken en waterstructuur uit Tastbare tijd. Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, R. Blijdenstijn, 2005

Door de slechte staat van de Grebbedijk op Gelders grondgebied kwam de Vallei regelmatig blank te staan. De stad Amersfoort voelde zich genoodzaakt zich op Stichts grondgebied door een dijk te beschermen. Dit werd de Slaperdijk (1652) die ter hoogte van de Emminkhuizenberg kon worden onderbroken.

Het overstromingswater van de Rijn moest echter wel afgevoerd worden. Hiertoe maakte men in 1714 afsluitbare duikersluizen in de Slaperdijk, bij herberg de Roode Haan. De Bisschop Davidsgrift werd toen ook verbonden met de Schoonderbeeksche Grift.

Uitsnede historische kaart van Veenendaal en omgeving met veldnamen

In 1867 werd het Omleidingskanaal ten zuiden van het Veenendaal van toen gegraven voor een snellere waterafvoer. Pas toen de Zuiderzee was afgesloten en het Valleikanaal in 1937 gereed kwam, was de waterhuishouding van de Gelderse Vallei goed geregeld.

Aan de veldnamen is nog af te lezen dat verschillende eigenaren langwerpige percelen ontgonnen hebben. Aan de noordzijde van de Grift staan de kavels onder een hoek op de waterloop, maar de koppen van de kavels zijn gebogen, zodat de woningen wel haaks op Benedeneind gericht konden worden en de turfaken zonder al te veel moeite de Grift konden in- en uitdraaien. De kavelrichting is nog altijd herkenbaar ter weerszijden van de Grift en ook de verdraaiing van de koppen is nog te zien in het veld.

De verveningsgeschiedenis van het gebied ten zuiden van Veenendaal is nog zichtbaar in het kavelpatroon. De kavels staan haaks op de hoogtelijnen van de Heuvelrug en zijn zeer lang en smal. Nog altijd resteert de karakteristieke 'opstreckende verkaveling' in Veenendaal. Er werd bij de Grift begonnen met veen afgraven en men ging in een rechte lijn door in de richting van de heuvelrug. Ook werd vanuit Rhenen ontveend vanaf de Landgraaf, een wetering die vlakbij de Cuneraweg lag, naar het noorden. Tussen de twee ontginningsrichtingen bleef, op de achtergrens, een strook veen liggen als waterscheiding. Dit is waarschijnlijk de oorsprong van de gemeentegrens tussen Veenendaal en Rhenen ten zuiden van de Middelbuurtseweg. Langs de Grift ligt zowel aan de noordzijde als aan de zuidzijde een ontginningsbasis. Aan het Benedeneind is nog altijd sprake van een bebouwingslint. De huizen aan de Grebbeweg zijn niet op de weg, maar op

de Grift gericht, doordat de Grebbeweg pas veel later werd aangelegd.

De deels nog bestaande en deels verdwenen waterstructuur is een belangrijk onderdeel van de wordingsgeschiedenis van Veenendaal. Diverse brede gegraven watergangen (wijken) dienden voor de afvoer per boot van de gestoken turf uit het gebied.

Aan de westzijde van Veenendaal is de verkaveling doorgezet in de richting haaks op de Grift, hoewel deze waterloop aanvankelijk niet verder ging. De aansluiting van de Grift op een meer westelijk gelegen waterloop gebeurde op een kavelgrens, waardoor de knik in het verloop van de Grift kwam.

Verbreiding van de landbouw is van alle tijden

Op de reeds verveende percelen kon het land ontgonnen worden voor landbouwkundig gebruik. Men pachtte in de lengte gesplitste kavels, die vaak nog verder werden opgedeeld wanneer de erfpacht overging op erfgenamen. Het voor turf ongeschikte veen werd gemengd met zand uit de wijken (waterlopen) om een betere bodemstructuur te krijgen. De arme grond moest daarnaast flink bemest worden. Er ontstonden daarom kleine gemengde bedrijven, waar men veeteelt en akkerbouw elkaar ondersteunden. Men hield schapen voor de mest en wol en teelde granen en groenten, aanvankelijk vooral voor eigen gebruik. Ook werd 'stratendrek' uit de steden aangevoerd om het land te bemesten, maar dit mocht alleen wanneer de turfwinning niet werd gehinderd. Het agrarisch gebruik van de grond stond lange tijd in de schaduw van de vervening.

De boeren en veenarbeiders hadden het arm en in de loop der tijd ontplooiden men steeds meer neventakken in de rustige seizoenen. Zo deed men aan textielfabricage op een spinnewiel. De gunstige omstandigheden als voldoende stromend water en de aanwezigheid van veel schapen zorgden later voor een uitgebreide textielindustrie. Vooral aan de rand van de Heuvelrug was er sprake van een intensieve schapenteelt; het landschap was bezaaid met schaapskooien.

Een andere belangrijke bron van inkomsten was de bijenteelt. De bijen werden uitgezet op de uitgestrekte boekweitvelden. In De Klomp en later in het centrum van Veenendaal werd de grootste bijenmarkt van West-Europa gehouden.

Doordat de prijzen voor traditionele landbouwgewassen laag waren, kwam de tabaksteelt aan het eind van de 17 eeuw in Veenendaal goed op gang. Hiervoor waren grote hoeveelheden mest nodig. Deze werd voornamelijk aangevoerd van de schrale heidegronden, waar grote kudde schapen graasden. Voor het drogen van de tabak had men tabaksschuren nodig, die overal langs de Oude Veense Grindweg (beneden de 20 meter hoogtelijn) werden gebouwd.

In Veenendaal lagen de kleine boerderijen en keuterijen verspreid door het landelijk gebied. Alleen aan het Benedeneind had zich al vroeg een buurtschap gevormd.

Rond 1770 liep de grootschalige droge vervening ten einde, maar nog tot ver in de 19e eeuw werd op kleine schaal droog

Ontginningsbasis,
huizen langs gegraven
waterloop (Grift)

en nat turf geveend. Vanaf 1814, toen de Fransen vertrokken, ging het bergafwaarts met de tabaksteelt in Veenendaal, vooral door de onzekere afzet en daaruit voortvloeiende prijsschommelingen. Wel is de sigarenfabrikage belangrijk geworden in Veenendaal, maar productie van hiertoe geschikte tabak was voor de boeren in de regio niet haalbaar vanwege de hoge eisen die eraan werden gesteld. De regio was alleen geschikt voor de teelt van pruimtabak. Door de uitvinding van de kunstmest werden de schapen als mestvoorziening overbodig en ook de wolproductie had stevige buitenlandse concurrentie. Hierdoor verdwenen de schapen en schaapskooien grotendeels uit Veenendaal. De vroegere heidegebieden konden worden ontgonnen en werden als bouwland of weide in gebruik genomen. De landbouw bleef een zorgenkindje, zowel de akkerbouw als de veehouderij. Veenendaal ontwikkelde zich steeds meer tot een industriële plaats en het aantal boerenbedrijven nam voortdurend af, tot in het heden.

Monumenten

De karakteristieke boerderijbouw in Veenendaal was het type langhuisboerderij, waar woning en bedrijf in elkaars verlengde liggen. Voor 1900 duidde het op een zekere mate van welstand wanneer men een T-huisboerderij kon bouwen, waarbij het woonhuis haaks staat op het bedrijfsgedeelte. Op het erf had men daarnaast enkele stallen en een bakhuisje en meestal ook een boomgaard en een moestuin. Waardevolle oude gebouwen zijn in Veenendaal vooral in het stedelijk gebied opgenomen. Er zijn in het huidige buitengebied van Veenendaal geen Rijksmonumenten maar wel enkele gemeentelijke monumenten. Het gaat dan om twee panden in het bebouwingslint Nieuweweg-noord en het Fort aan de Buursteeg, beide in deelgebied Fort Buursteeg. Ook Zandheuvelweg 1 is een gemeentelijk monument, gelegen in deelgebied Bezuiden de Dijkstraat.

foto rechts boven:

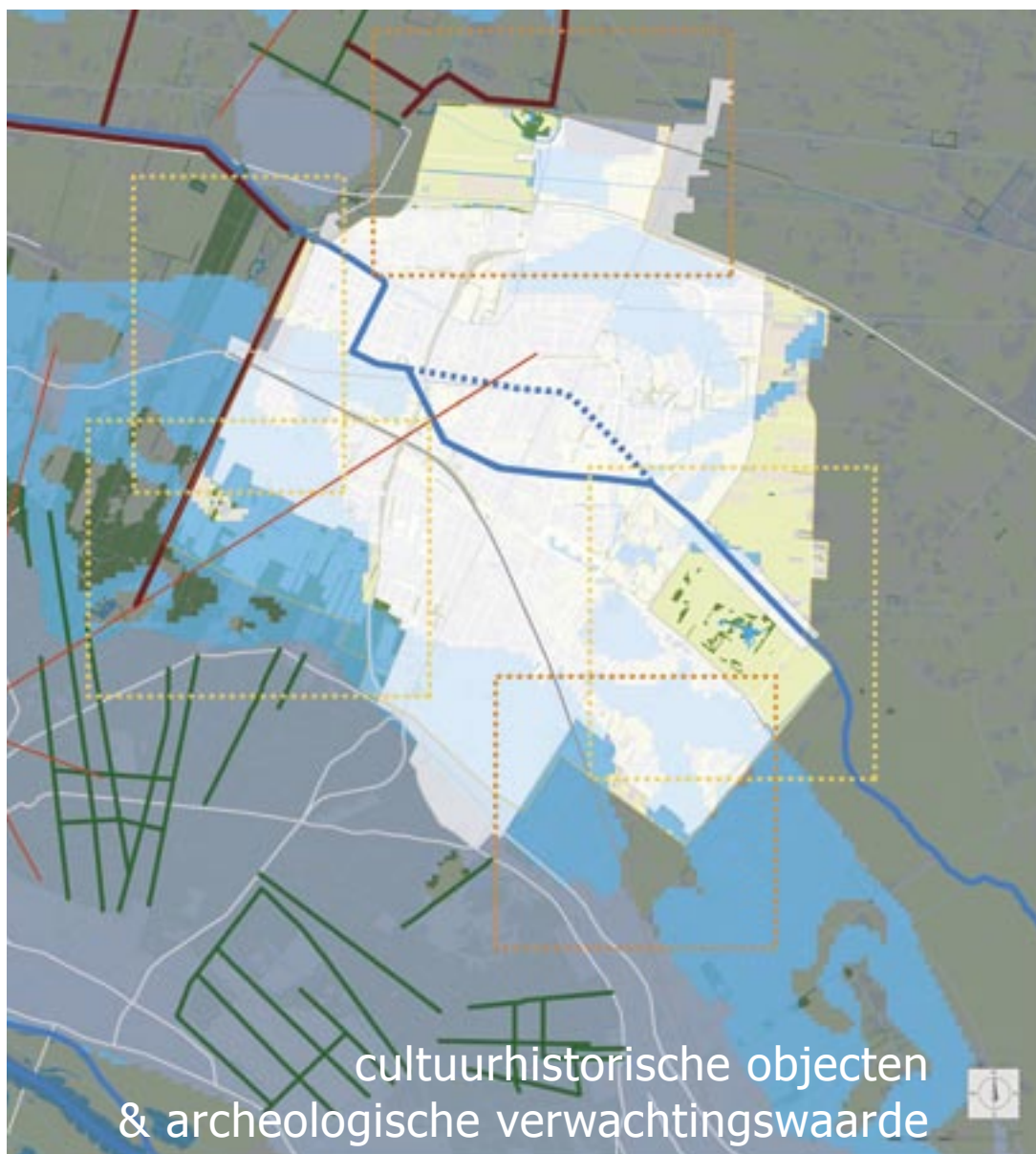
Het landschap werd grotendeels door mensenhanden gemaakt.
De familie Vonk op het achtererf van hun boerderij, 1925. Bron: A.C. van Grootheest, R. Bisschop: *Geschiedenis van Veenendaal*, 2000, p.166

foto rechts onder:

Droge verving. Bron: S.Barends et al.: *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering*. Uitgeverij Matrijs. Den Haag, 1995

Archeologische vindplaatsen

- Hoge verwachtingswaarde
- Middelhoge verwachtingswaarde

Lijnvormige objecten

- Laan
- Liniewal/Grebbelinie/verdedigingswerk
- Weg/spoorlijn
- Zichtlijn
- Hoofdwaterloop

Archeologische verwachtingswaarde

De Utrechtse Heuvelrug en de Emminkhuizerberg hebben een hoge archeologische verwachtingswaarde. De kans dat hier resten van vroeger menselijk gebruik in de bodem zitten is groot omdat deze plekken door hun hoge ligging ook reeds lang geleden geschikt waren voor bewoning. Een brede zone aan de voet van de Heuvelrug heeft een middelhoge verwachtingswaarde voor archeologie. Dit heeft voornamelijk te maken met de vervening van het gebied.

Op de kaart staan ook lijnen met cultuurhistorische waarden, zoals zichtlijnen die gebruikt zijn bij de situering van een landgoed hoog op de heuvelrug, onderdelen van de Grebbelinie en de Slaperdijk.

Grebbelinie

De Grebbelinie wordt gezien als een 'megastructuur' van provinciaal cultuurhistorisch belang. De Grebbelinie is aangelegd rond een 18e eeuwse liniewal tussen Spakenburg en Rhenen. De uitsluitend aarden verdedigingswerken liggen vooral rond de Emminkhuizerberg. Ze zijn nu grotendeels begroeid en liggen enigszins verborgen in het landschap.

Historie Grebbelinie

- 1653: Slaperdijk wordt aangelegd als kering van overstromingswater uit de Nederrijn.
- Tussen Slaperdijk en Amersfoort wordt een liniewal aangelegd om het gebied ten oosten ervan gecontroleerd onder water te zetten en om troepen over te kunnen verplaatsen.
- Dwars op de liniewal worden keerkades aangelegd waardoor het te inunderen gebied in kommen wordt verdeeld om afstroom naar het noorden te voorkomen.
- Waterinlaat wordt geregeld door een schutsluis bij de Grebbeberg, beschermd door een hoornwerk.
- Tussen 1743 en 1755 worden de eerste werken van de Grebbelinie aangelegd, waaronder het hoornwerk ter bescherming van de toegang vanaf de Buursteeg (nu Klompersteeg), wachttorens of Spaanse Redoutes, onder meer bij De Rode Haan.
- In 1793 wordt de Grebbelinie in staat van paraatheid gebracht, maar door de lage waterstand is geen inundatie mogelijk.
- In 1794 is er opnieuw een aanval door Fransen. Nu vindt wel inundatie plaats maar door de strenge winter van 1794/1795 bevroor de waterlinie en kon de vijand doorlopen over het ijs.
- Tot 1806 is er onder Frans beheer gewerkt om de linie te voltooiën.
- In 1809 is hij opgeheven als verdedigingswerk omdat het oostelijk gevaar was geweken.
- Om de Rijnspoorweg Utrecht-Arnhem te kunnen verdedigen is deze dwars door het Fort aan de Buursteeg aangelegd.
- In 1860 wordt besloten tot verbetering van de Grebbelinie als een van de belangrijkste verdedigingslijnes, met als aandachtspunt een snellere inundeerbaarheid.
- In 1874 wordt de Grebbelinie vanwege de onzekere inundeerbaarheid gedegradeerd tot voorpostenstelling om de Hollandse Waterlinie de gelegenheid te geven tot het stellen van inundaties.
- De Grebbelinie speelt tijdens de mobilisatie van WO I geen rol.
- In 1926 wordt de linie opgeheven.
- Vanaf 1936, onder Duitse dreiging, wordt de Grebbelinie weer serieus als verdedigingswerk bekeken en wordt het Valleikanaal aangelegd aan de oostzijde van de liniewal (1941 gereed).
- Tijdens de mobilisatie in 1939 wordt de vervallen Grebbelinie haastig in paraatheid gebracht. Hij heet dan Valleistelling genoemd en grote delen worden onder water gezet.
- Rond Veenendaal worden hiertoe ongeveer 130 boerderijen afgebroken en worden langs de hele linie loopgraven en antitankgrachten gegraven.
- In 1940 wordt de Valleistelling tot hoofdverdedigingswerk opgewaarderd, onder meer vanwege de camouflagemogelijkheden nabij de Heuvelrug in de strijd tegen de sterke Duitse luchtmacht. De werkzaamheden richten zich voornamelijk op het droge deel tussen Veenendaal en Renswoude / Woudenberg.
- Betonplan 1940: verzwaaring met 'moderne' kazematten komt te laat. Duitse troepen kunnen bij de Grebbeberg niet worden tegengehouden.
- Opbouw nieuwe boerderijen wordt nog in 1940 gestart.
- In 1944 wordt de Grebbelinie deels door de Duitsers onder water gezet tegen de geallieerden (Pantherstelling).
- In 1951 wordt de Grebbelinie voorgoed als verdedigingswerk opgeheven.
- In 1976 vindt overdracht aan de Provincie Utrecht plaats en delen van de linie komen als natuurreservaat in handen van Staatsbosbeheer.
- In 1984 worden de aardwerken van Fort Buursteeg door Staatsbosbeheer hersteld.
- In 2004 dient de Stichting Grebbelinie een aanvraag in om alle nog aanwezige elementen van de Grebbelinie aan te wijzen als beschermd Rijksmonument.

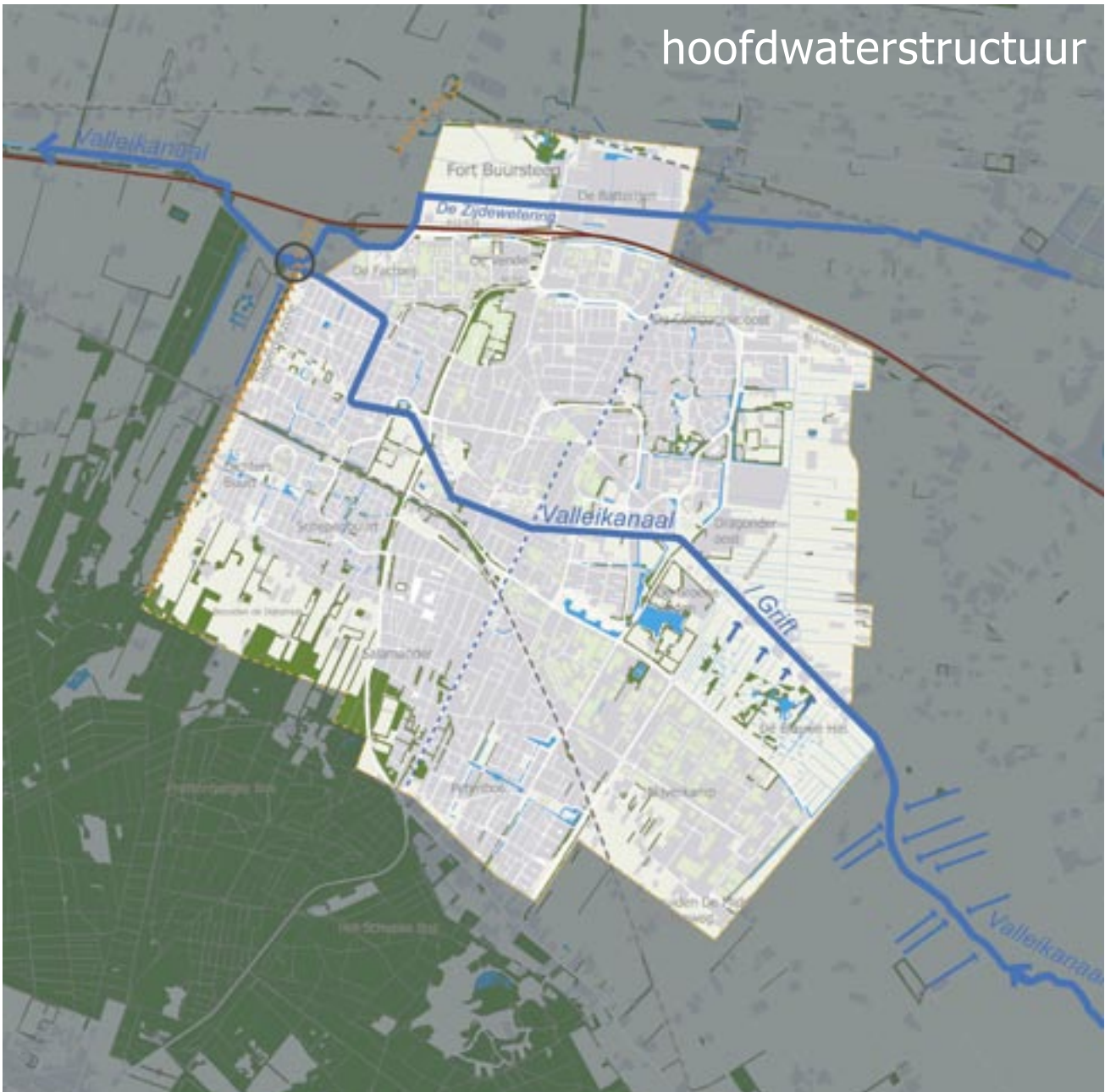
Er is een onderscheid tussen de voor- en achterzijde van de linie doordat het water als een barriere werd gebruikt voor vijandelijke troepen uit het oosten. Oorspronkelijk lagen de aardwerken kaal in het landschap, met soms aan de aanvalszijde lage, stekelige beplanting. Het spoortraject van Rhenen tot de lijn Utrecht-Arnhem is een overblijfsel van de vroegere lijn Amersfoort - Kesteren die is aangelegd in het door de Grebbelinie verdedigde gebied. In het tekstkader is de woelige historie van de Grebbelinie samengevat.

De Provincie Utrecht stelt in het boek *Tastbare Tijd* dat de Grebbelinie een belangrijke schakel kan worden tussen natuur, recreatie en waterberging. De belangrijkste dragers van de linie in de omgeving van Veenendaal zijn het Valleikanaal met de liniewal, de aardwerken en de openheid van de inundatiegebieden. De samenhang in noord-zuidrichting en de oost-west relaties moeten versterkt en herkenbaarder gemaakt worden.

Grebbelinie. Bron: R. Blijdenstijn: *Tastbare tijd*.
Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, 2005

hoofdwaterstructuur

- Gemeentegrenzen
- Afvoerrichting hoofdwaterlopen
- Stuw en handmatige houtvang
- Slotenpatroon
- Slaperdijk
- Gedempte waterlopen

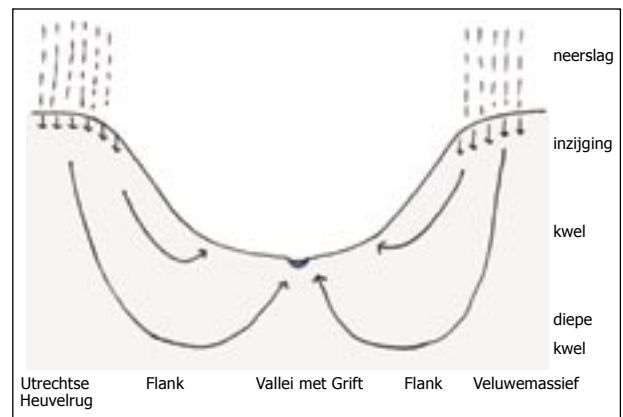
3.4 Waterstructuur

De ligging van Veenendaal op de gradiënt van de Utrechtse Heuvelrug naar de Gelderse Vallei heeft tot gevolg dat ook de waterhuishouding verschillende karakteristieken heeft. De waterhuishouding van Veenendaal staat onder invloed van zowel de Utrechtse Heuvelrug als het Veluwemassief. Van beide kanten komt grondwater naar het lager gelegen gebied, dat globaal bij de Grift / het Valleikanaal bij elkaar komt. De Gelderse Vallei kent al eeuwenlang wateroverlast. In het zuiden zorgde de Nederrijn voor regelmatige overstromingen. Het bekenstelsel voerde veel water aan van de Veluwe, dat via de Eem naar de voormalige Zuiderzee werd afgevoerd. Kwelwater verzamelde zich aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug. Door afgraving van het hoogveenkussen bij Veenendaal werd de overlast verergerd. De strijd tegen het water is af te lezen aan een stelsel van noord-zuid lopende watergangen en dwarskaden. De ontwikkeling van het watersysteem is nauw verbonden met de ontstaansgeschiedenis van Veenendaal (paragraaf 2.3, cultuurhistorie).

De belangrijkste watergang van Veenendaal is de Grift, ook wel Valleikanaal genoemd. Deze voert het water uit het Binnenveld, door Veenendaal af naar het noorden. In de zomermaanden wordt Rijnwater via de Grift het gebied ingelaten om de sloten op peil te houden. De Zijdewetering wordt voornamelijk gevoed met water uit de gemeente Ede en stroomt door het gebied Fort Buursteeg. Net buiten de gemeentegrens staat deze wetering in verbinding met het Valleikanaal. De vroegere wijken of turfvaarten, zoals getoond in paragraaf 2.3, zijn inmiddels gedempt en sommige zijn belangrijke uitvalswegen van Veenendaal geworden.

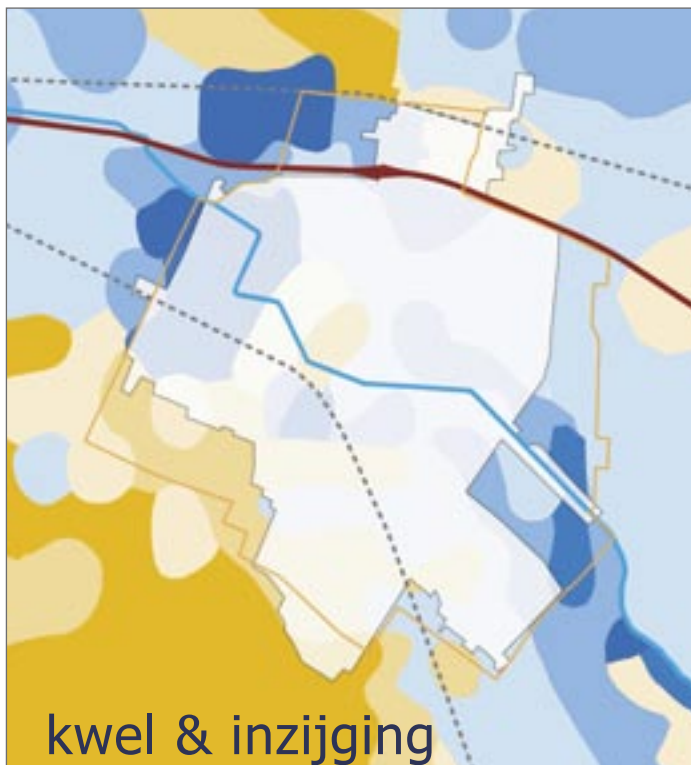
Kwel en inzijging

Op de hogere zandgronden van de Heuvelrug zakt het neerslagwater de bodem in. Dit wordt inzijging genoemd. Het water legt in de bodem als grondwater een weg naar beneden af en beweegt daarbij ook opzij. Grondwater beweegt zich daarheen waar de tegendruk lager is. In de lagere delen van de flanken komt het water hierdoor omhoog, zoals het principe van communicerende vaten. Dit wordt kwel genoemd. Op plekken waar er gemiddeld meer water uittreedt dan er neerslag de bodem inzakt is er sprake van kwel. Kwelrijke plaatsen hebben doorgaans grote natuurpotenties. De Hellen danken hun natuurwaarde grotendeels aan kwel en rond Fort Buursteeg wordt de ecologische potentie als gevolg van kwel onderkend. Gebieden met inzijging zijn gevoelig voor verdroging, onder meer doordat regenwater in stedelijk gebied via het riool wordt afgevoerd en niet de grond in kan zakken. Het kaartje 'kwel en inzijging' laat zien waar rond Veenendaal inzijgingsgebieden en kwelgebieden liggen.

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit van het Valleikanaal is slecht, die van de Zijdewetering nog slechter als gevolg van een riooloverstort bij Fort Buursteeg (Groenstructuurplan Veenendaal, 2002).

- Sterke kwel (>2mm/dag)
- Matige kwel (1-2mm/dag)
- Lichte kwel (0-1mm/dag)
- Intermediair
- Lichte inzijging (0-0,5mm/dag)
- Matige inzijging (0,5-1mm/dag)
- Sterke inzijging (>1mm/dag)

ecologische structuur

- Natuurkerngebied met bufferzone
- Grift met potentie verbinding waternatuur
- Weidevogels

- Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug met natuurwaarden
- Droge ecologische verbinding langs infrastructuur
- Gradient
- Gewenste ecologische verbinding op gradiënt heuvelrug-vallei met knelpunten

3.5 Ecologische structuur

De natuur van Veenendaal is kenmerkend voor het pleistocene zand langs een sterke gradiënt van droog en mineraalarm naar nat en mineraalrijk (ten gevolge van opwellend grondwater). Deze overgang is door de verstedelijking vertroebeld, maar in het buitengebied resteren nog enkele parels. De Hellen en het Meeuwenkampje vallen onder de Natuurbeschermingswet en behoren tot de hoogst gekwalificeerde natte natuur van de provincie. Het landgoed Prattenburg valt onder de Natuurschoonwet en is een representant van goed ontwikkelde droge natuur. Het grootste deel van het landgoed ligt buiten de gemeente, maar binnen het Nationaal Park.

De natuurkernen van zowel het Meeuwenkampje als Prattenburg liggen net buiten de gemeentegrenzen. Voor de natuur in het buitengebied van Veenendaal geldt dan ook dat de relaties met de grotere natuurgebieden in de buurgemeenten van groot belang zijn. Deze relaties staan door verstedelijking en versnippering onder druk en moeten verbeterd worden. Een ander probleem is de verdroging. In de natte natuurgebieden is de aanvoer van mineraalrijk grondwater sterk verminderd.

De beschrijving van de natuurwaarden voor de deelgebieden is vooral gebaseerd op de floristische inventarisatie van de provincie Utrecht, sector RER, uit 1999.

Valleikanaal, zachte oeverinrichting

Grift/Valleikanaal: harde oeverinrichting

Grasklokje in spoorberm

Natuur in deelgebied Fort Buursteeg

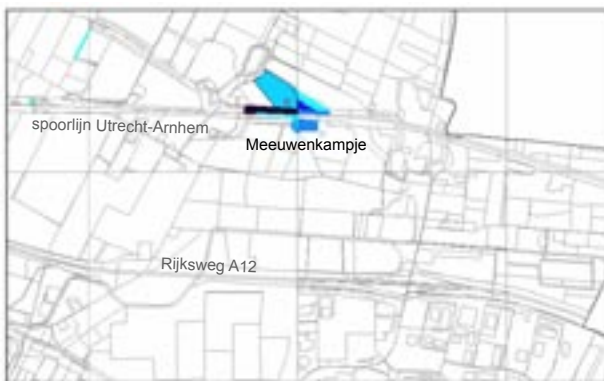
De natuurkern van dit deelgebied ligt net buiten de gemeente. In het Meeuwenkampje groeit o.a. Gevlekte orchis, Moeraskartelblad, Kleine zonnedauw, Grote ratelaar, Dopheide en diverse soorten kleine zeggen (o.a. Blauwe, Haas-, Dwerg- en Ster-; zie figuur). De omringende graslanden zijn aangewezen als nieuwe natuur (ndt+:nat soortenrijk grasland, veenmosrietland en moerasheide, natte heide). Deze herbergen op dit moment nog geen bijzondere soorten.

Op het grondgebied van Veenendaal betreft het de hele zone tussen de spoorlijn en de snelweg, ca. 50 ha. Het open gebied heeft floristische potenties en moet dienen als buffer rond de natuurkern.

Andere natuurwaarden in het gebied betreffen de droge schraalgrasland- en zoomplanten langs het spoor en op het fort. Hier staan o.a. Grasklokje, Zandblauwtje, Zeepkruid, Schermhavikskruid. In de spoorloten en grachten komen verder Waterviolier en diverse soorten grote zeggen (o.a. Stijve, Zomp-, Scherpe, Valse vos-, Pluim-, Hangende en Snavelzegge) voor.

Het fort en de grachten zijn verder van belang voor Watervleermuis.

Het Meeuwenkampje is leefgebied van de Kamsalamander (zie Actieplan). Het open gebied tussen spoorlijn en snelweg is matig weidevogelgebied (zie ook www.grutto.nl).

Natuurkern Meeuwenkampje:

hoe dieper blauw, hoe meer natte schraalgraslandsoorten

Bron: Provinciale inventarisatie 1999; provincie Utrecht

Natuur in deelgebied De Hellen

In het veengebied langs de Grift is de verwerving en inrichting van het natuurgebied Hel en Blauwe Hel grotendeels afgerond. Het is een zeer bijzonder veenmoerascomplex met natte schraalgraslanden, moeras en trilveen. De kwel is hier sterk en komt van grote diepte.

Bijzondere plantensoorten zijn o.a. Moeraskartelblad, Draadzegge, Blonde en Ronde zegge, Moerasviooltje. Verder groeien er de beschermde soorten Vleeskleurige orchis, Rietorchis, Grote keverorchis, Koningsvaren, Waterdrieblad, Wilde gagel, Dotterbloem.

Streng beschermde diersoorten, die het gebied bewonen zijn Waterspitsmuis en Heikikker. Verder vliegen er een aantal bijzondere dagvlinder- (o.a. Grote parelmoervlinder) en libelle- (o.a. Glassnijder)soorten.

Broedvogels van de rode lijst en de EU-vogelrichtlijn zijn Bruine kiekendief, Blauwborst, Ransuil, Boomvalk, Wielewaal, Nachtegaal, Koekoek, Snor.

Natuurkern Blauwe Hel (NM) en Hel (SBB):

hoe dieper blauw, hoe meer natte schraalgraslandsoorten

Bron: Provinciale inventarisatie 1999; provincie Utrecht

Natuur in deelgebied Bezuiden Middelbuurtseweg

De natuurwaarden van dit deelgebied zijn beperkt en er zijn geen potenties onderkend in het vigerend beleid. In en aan de (droge) sloten groeien de minder algemene plantensoorten Zwarte en Hangende zegge, Kruipganzerik en Moerasrolklaver.

De spoordijk is floristisch gezien nog de meest waardevolle plek met onder andere Grasklokje, Zandblauwtje, Buntgras, Hemelsleutel, Gewoon langbaardgras, Schermhavikskruid, Vogelpootje.

Langs het spoor, die het gebied een klein stukje doorsnijdt, is wel sprake van een ecologische verbinding. Direct ten zuid-oosten van het gebied wordt een ecologische verbinding voorgestaan.

Er worden voor dit deelgebied door rijk en provincie nauwelijks instrumenten voor natuurontwikkeling aangeboden (alleen botanisch randenbeheer).

spoorbermen zijn floristisch vaak interessant

ten noorden van de Zijdwetering komt kwelafhankelijke natuur voor

Natuur in Bezuiden de Dijkstraat en in de Slaperdijkzone

Het is een afwisselend gebied van grasland en boselementen, die direct aansluiten op de bossen van de Utrechtse Heuvelrug. Een deel van dit kleinschalige slagenlandschap behoort tot het landgoed Prattenburg. De actuele waarden zijn door het intensieve agrarische gebruik gering. In de (droge) sloten op de kavelgrenzen groeien o.a. IJle zegge, Biezenknoppen, Moerasrolklaver, Wilde bertram en Liggend hertshooi en in de houtwallen, bosranden en singels voor het Zomereik-verbond karakteristieke zoomplanten als Hengel, Adelaarsvaren, Pilzegge, Veelbloemige veldbies en Gewone salomonszegel.

Streng beschermde (categorie 2 en 3) diersoorten, die het gebied bewonen zijn Eekhoorn, vleermuizen (o.a. Rosse en Gewone grootoor-), Ringslang, Hazelworm, Levendbarende hagedis. De reptielwaarnemingen zijn net ten zuiden van het plangebied gedaan. Broedvogels van de rode lijst (2004) zijn Huismus, Spotvogel, Ransuil, Patrijs, Grauwe vliegenvanger. Omdat het gebied kansrijk is voor heideherstel en de ontwikkeling van droge schrale graslanden is een (klein) deel van de landbouwgronden aangewezen als nieuwe natuur (7 ha; ndt+: droog soortenrijk grasland) (Natuurgebiedsplan Gelderse Vallei). De landbouwgronden van Prattenburg ten zuiden van de Juliahoeve worden botanisch beheerd (akkerflora?) (Beheersgebiedsplan, 2004; provincie Utrecht).

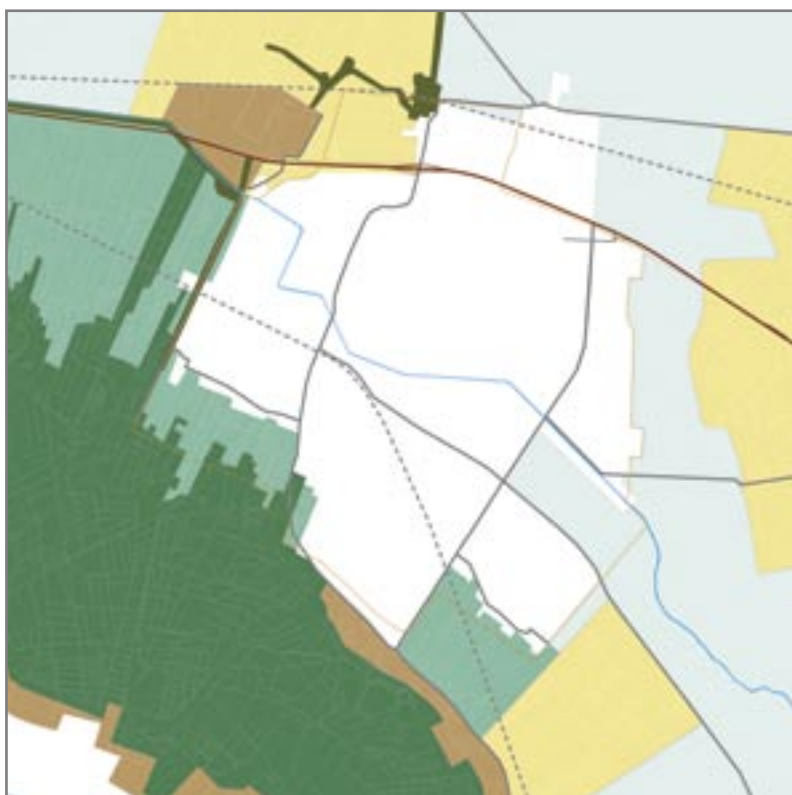
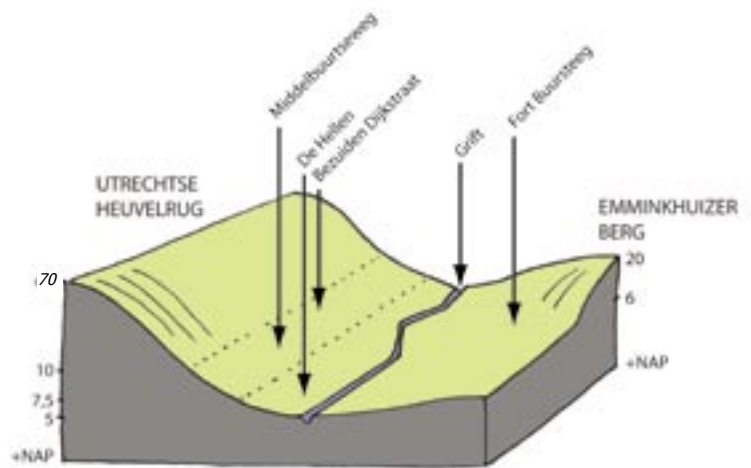
houtwallen bezitten belangrijke natuurwaarden

3.6 Landschappelijke structuur

Reliëf

Zoals blijkt uit de aardkundige geschiedenis (paragraaf 2.2) ligt Veenendaal in een reliëfrijke omgeving. De Utrechtse Heuvelrug bereikt ten zuiden van Veenendaal bijna 70 meter +NAP. In het noordwesten ligt de Emminkhuizerberg van 20 meter hoog. De flank, waarop het zuidelijk buitengebied van de gemeente ligt, varieert in hoogte tussen circa 10 en 7.5 meter + NAP. De Hellen liggen op circa 5 meter + NAP, vanwaar het naar het noorden toe weer oploopt tot rond 7.5 meter + NAP in de Gelderse Vallei. Het gebied rond Fort Buursteeg heeft een hoogte van rond 6 meter + NAP. Het noordelijk deel van Veenendaal ligt dus in een langwerpige laagte die globaal de heuvelrug volgt. Het voorkomen van kwel in de Hellen en bij Fort Buursteeg is hierdoor goed te verklaren.

- Open veenontginningslandschap (slagenverkaveling)
- Besloten en halfopen coulissenlandschap (slagenverkaveling)
- Dicht bos- en heidelandschap (onregelmatige blokverkaveling)
- Relicten van brink- en esdorpenlandschap (grootschalige blokverkaveling)
- Broek en heideontginningslandschap (onregelmatige verkaveling)
- Grebbelinie (besloten verdedigingswerken en open innundatiegebieden)

Rondom Veenendaal zijn verschillende landschapstypen te vinden

1. Dicht bos- en heidelandschap op de Utrechtse Heuvelrug

Om het stuivende zand van de Heuvelrug te beteugelen is veel bos aangeplant. Er zijn nog restanten heide. Ook liggen er veel landgoederen en buitenplaatsen en verspreid enkele akkers.

2. Besloten coulissenlandschap op de Heuvelrugflank

De door vervening ontstane langwerpige strokenverkaveling, ook wel slagenverkaveling genoemd, staat haaks op de hoogtelijnen van de Heuvelrug. De Landgraaf en de Grift waren hiervoor de ontginningsbases. Aansluitend op de bossen van de Heuvelrug zijn veel kavelgrenzen beplant, onder meer met eiken.

3. Open veenontginningslandschap (slagenverkaveling in het Binnenveld)

De oorsprong van dit landschapstype is ook de afgraving van het veen ten behoeve van de industrie en het verwarmen van woningen. Door de lage ligging van het gebied nadat het veen was afgegraven, ontstond hier een vlakte met moerassige omstandigheden. Kavelgrensbeplanting ontbreekt daardoor. Nog altijd is het Binnenveld heel open, met enkele moderne boerenerven langs rechte wegen. De wegen zijn doorgaans met bomen beplant. Richting de Heuvelrug wordt het landschap geleidelijk meer besloten. In het noorden, bij De Klomp en Ederveen ligt ook een Slagenverkaveling. Hier staan veel knotbomen op de kavelgrenzen.

4. Broek- en heideontginningslandschap

De lagere, natte delen waren doorgaans in gemeenschappelijk gebruik als wei- en hooiland. Op kleine schaal werden kavels ontgonnen, waardoor een dicht beplant kleinschalig landschap ontstond. Toen het potstalsysteem in het midden van de 19e eeuw verdween konden de heidevelden en broekgebieden ook op grotere schaal ontgonnen worden. Dit gebeurde met nieuwe cultuurtechnische methoden, zoals normalisatie van beken, waardoor een rechtlijnig en doelmatig landschap ontstond. Kavelgrensbeplantingen waren niet meer nodig door de uitvinding van prikkeldraad en er resteren nog enkele relictten van oude beplantingsstructuren.

5. Relictten van brink- en esdorpenlandschap op de flanken van de heuvelrug

De oorsprong van dit landschapstype ligt bij het potstalsysteem, waarbij een driedeling in het grondgebruik bestond. Op de hoogste gronden werd de heide beweid en geplagd, de lagere gronden waren hooi- en weilanden en op de overgang lagen akkers. De akkercomplexen zijn altijd schaars beplant geweest, met uitzondering van enkele hagen om wildvraat te voorkomen. Veel van dit oorspronkelijke landschap is in de loop der tijd sterk getransformeerd door ruilverkaveling, verstedelijking en bosbouw. Op de flanken van de stuwwal zijn de akkers nog de meest herkenbare elementen van dit landschap. Op de Emminkhuizenberg, een geïsoleerd liggende stuwwal, ligt een groot akkercomplex.

6. Grebbelinie

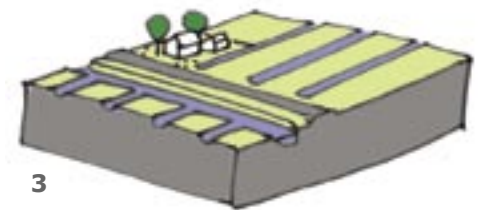
Dwars door de landschapstypen heen liggen de aarden verdedigingswerken van de Grebbelinie en de inundatiezones. Ze liggen als een eigen structuur door het landschap en sluiten aan op de hogere delen (Emminkhuizenberg en stuwwal). Van de lage zones, die onder water konden worden gezet ter militaire verdediging, is momenteel weinig te zien in het landschap. De aardwerken ten noord-westen van Veenendaal zijn nog herkenbaar in het landschap. De aardwerken vallen op door hun reliëf, water en begroeiing. Tegenwoordig zijn de aardwerken dicht begroeid, maar dat was vroeger niet zo. De lijn moet toen ontzag hebben ingeboezemd door het prominent in het landschap aanwezige reliëf en water.

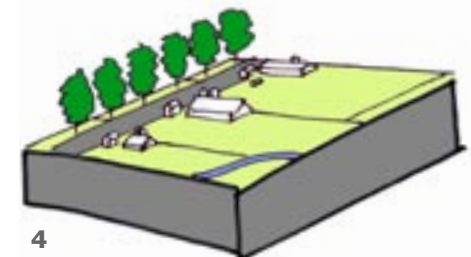
1

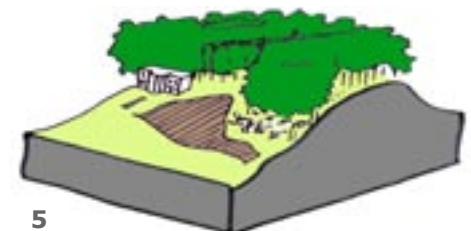
2

3

4

5

6

Deelgebied Fort Buursteeg

Het deelgebied Fort Buursteeg heeft de rationele structuur behorend bij het broek-en heideontginningslandschap. Opvallend aanwezig is het Fort Buursteeg zelf, waaraan het gebied zijn naam dankt. Het fort is dicht begroeid, wat een fraai contrast oplevert met het verder open gebied. Ongeveer 100 jaar geleden was hier bos en moeras te vinden en lag er een eendenkooi. Van dit oude landschap is alleen de waterstructuur nog herkenbaar. Nu is het in gebruik als weiland en een strook langs de snelweg als akkerland. Er zijn enkele resten van elzenhagen te vinden.

Fort Buursteeg

1880

2003

Deelgebied De Hellen en de Griftzone

Het deelgebied De Hellen en de Griftzone is van oorsprong een open veenontginningslandschap met een slagenverkaveling. Door het jarenlange beheer als natuurgebied is er spontaan opslag van boomvormers ontstaan. Zo is het een afwisselend gebied geworden waar bosjes, moerassige delen en hooilanden elkaar afwisselen binnen de oude kavelstructuur.

De Griftzone is een langwerpige gebied waar bebouwing en weiden elkaar afwisselen. De Grift is hier de ruimtelijke drager. De Hellen en de Griftzone zijn twee onderdelen van dit deelgebied met een zeer verschillende landschappelijke uitstraling.

Blauwe Hel

1880

2003

Deelgebied Middelbuurtseweg

Het deelgebied Middelbuurtseweg ligt in het besloten coulissenlandschap op de flank. Rond de Middelbuurtseweg is een groot deel van de kavelbeplanting verdwenen, op delen tussen de bebouwing na. De bebouwing en beplanting langs de Middelbuurtseweg zijn beeldbepalend voor het landschap van dit deelgebied. De doorzichten door het lint laten aan de noordzijde bedrijvigheid zien, maar aan de zuidzijde zijn er vergezichten tot de Heuvelrug.

Middelbuurtseweg

1880

2003

Deelgebied Bezuiden de Dijkstraat en Slaperdijkzone

Het deelgebied Bezuiden de Dijkstraat is eveneens een besloten coulissenlandschap op de flank. De kamerstructuur is hier nog duidelijk herkenbaar, hoewel er al veel houtwallen zijn verdwenen. De resterende houtwallen en de bosrand op de Heuvelrug leveren tezamen met landbouwpercelen een zeer afwisselend beeld op. De bebouwing ligt verspreid door het gebied en in het sterk verdichte bebouwingslint van de Dijkstraat.

De Slaperdijkzone is van oorsprong een zeer lange kavel van het coulissenlandschap. Momenteel is deze zone ruimtelijk gefragmenteerd door de vele gebruiksfuncties. De Slaperdijk (die op Amerongs grondgebied ligt) is hier met zijn beplanting beeldbepalend.

Bezuiden de Dijkstraat

1880

2003

3.7 Landbouw

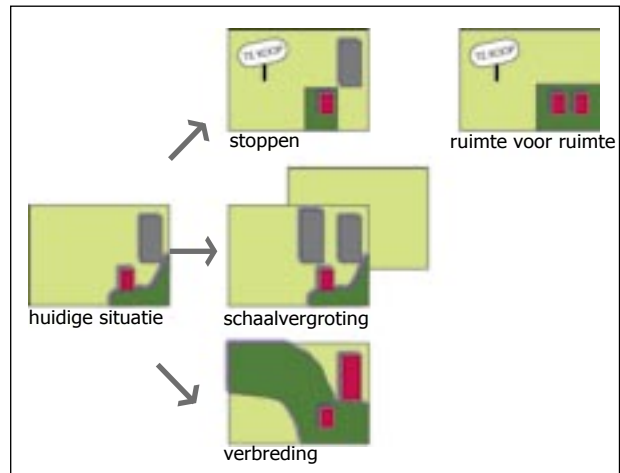
De landbouw is een zeer beeldbepalende factor voor het landschap en is van oudsher de belangrijkste economische motor van het buitengebied (zie ook paragraaf 2.3, cultuurhistorie). In Veenendaal zijn een hoge stedelijke druk met bijbehorende recreatiedruk en natuurontwikkeling debet aan de beperkte ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw op dit moment. Functieverandering in de landbouw is één van de redenen die in de komende jaren tot verandering van het landelijk gebied zal leiden. Dit zal (wederom) een verandering in het landschap teweegbrengen.

In de gemeente Veenendaal zijn 55 bedrijfsvestigingen in de sectoren landbouw en bosbouw (jacht en visserij) (Bron: CBS, Gemeente op maat Veenendaal 2002). Dit is een klein aandeel van het totaal aantal bedrijven, ruim 2600. Dat is niet verwonderlijk gezien de relatief beperkte oppervlakte van het Veenendaalse buitengebied. Door de grootschalige stadsuitleg die in de nabije toekomst zal plaatsvinden in Veenendaal-oost zal een groot deel van deze bedrijven verdwijnen. In het buitengebied van de gemeente Veenendaal zal dan nog slechts een handvol agrarische bedrijven functioneren. Daarnaast zijn er hobbyboeren die stukjes land in agrarisch gebruik hebben. De vraag naar paardenweides en dergelijke zal naar verwachting toenemen.

Een analyse van de autonome ontwikkeling (reconstructieplan) laat zien dat in de komende 12 jaar circa 40% van het aantal agrarische bedrijven (in Gelderse Vallei / Utrecht –oost) naar verwachting zal stoppen. Wanneer hun land niet wordt gebruikt voor stedelijke ontwikkeling komt het op de markt voor agrarische bedrijven die willen uitbreiden. Dit wordt schaalvergroting genoemd. Vaak is er dan ook behoefte aan extra schuren. De verwachting is echter dat dit in Veenendaal niet aan de orde zal zijn. De stoppers kunnen hun land met schuren verkopen of alleen hun land van de hand doen en de schuren afbreken, bijvoorbeeld met behulp van de 'ruimte voor ruimte regeling'. Hierbij geldt dat het streven landschappelijke verbetering is, waarbij onder voorwaarden woningen mogen worden gebouwd in het buitengebied.

Bedrijven die niet de mogelijkheid hebben aan schaalvergroting te doen zien soms kansen in verbreding van de bedrijfsvoering. Dit houdt in dat er neveninkomsten worden gegenereerd uit functies die combineerbaar zijn met het bestaande boerenbedrijf. Door de ligging zo dicht bij de stad zijn er voor boeren in Veenendaal veel kansen in de sfeer van verbreding. Nieuwe activiteiten in de sfeer van de recreatie liggen voor de hand, maar er zijn ook andere mogelijkheden. Een zorgboerderij is daar een van. Een zorgboerderij is een verbrede boerderij waar een speciale doelgroep zorg kan krijgen. Het levert naast zorgplaatsen ook werkgelegenheid op en biedt kansen aan boeren die naar verbreding van hun bedrijfsvoering zoeken. De provincie heeft een aantal jaren een Project Zorgboerderijen gehad waarbij actief gezocht werd naar nieuwe zorgboerderijen. Het project is afgelopen maar de provincie staat nog altijd open voor dergelijke initiatieven en kan hierbij ook ondersteuning bieden. Voor alle vormen van verbreding of functieverandering in het landelijk gebied is er aandacht nodig voor enerzijds de inpasbaarheid in het landschap en anderzijds een goede verkeersafwikkeling en parkeervoorziening.

Het kan gebeuren dat een neventak van een verbreed agrarisch bedrijf zo goed loopt dat het bedrijf hier steeds meer op gericht wordt. Dit kan een sluipende verandering van het landschap teweeg brengen, wat enerzijds een bedreiging kan vormen maar anderzijds ook kansen kan bieden voor actieve landschapsontwikkeling en het behoud van economische dragers in het buitengebied.

perspectieven landbouwbedrijven

Daarnaast is een rijksdoelstelling voor 2010 om een groei van 10% in de biologische landbouw te bewerkstelligen. Omschakeling naar biologische landbouw wordt gestimuleerd voor de in de reconstructie aangewezen extensiveringsgebieden (zie paragraaf 3.4, reconstructieplan). Vooral nog wordt hier in Veenendaal niks mee gedaan omdat de boeren geen interesse hebben.

Agrarisch bedrijf aan de Middelbuurtseweg

Tussen 1995 en 2003 is het aantal akkerbouwbedrijven in Veenendaal sterk afgenomen (van bijna 19% naar 7% van het totale cultuurland). Tuinbouw en blijvende teeltbedrijven zijn in dezelfde periode sterk toegenomen, namelijk van ruim 2% naar ruim 23% van het totale cultuurland. Het percentage hokdierbedrijven is licht toegenomen van 1% naar bijna 6% van het totaal. Het aandeel van gecombineerde bedrijven is van circa 15% naar 7% van het totaal cultuurland gedaald. Er heeft dus een zekere specialisatie plaatsgevonden en de grondgebonden landbouw is afgenomen. Het aandeel graasdierbedrijven is licht gedaald, van bijna 63% naar bijna 57% van het totaal cultuurland.

3.8 Recreatieve structuur

Voor een stad van in de toekomst 70.000 inwoners is het belangrijk dat de inwoners op aantrekkelijke wijze het gevarieerde buitengebied kunnen bereiken. Het buitengebied moet daarom goed toegankelijk en beleefbaar zijn.

Het fietsroutenetwerk van het stedelijk gebied van Veenendaal is uitgebreid en goed van kwaliteit. Doordat de bebouwde kom van Veenendaal op meerdere plekken grenst aan een buurgemeente is het soms lastig geweest een directe aansluiting van wijken op het landschap te maken. In de recente plannen voor de nieuwe wijk Veenendaal-oost, die tegen de grens met Ede komt te liggen, is veel aandacht voor verbinding met het omliggende landschap. Op meerdere plaatsen wordt een recreatieve verbinding gerealiseerd tussen stad en land. Niet alleen de nieuwe wijk, maar ook de rest van Veenendaal kan hiervan gaan profiteren.

De snelweg en de Rondweg-oost zijn barrières tussen de stad en het landschap. Hier is bijzondere aandacht nodig voor goede relaties. Het gaat daarbij zowel om het aantal (ongelijkvloerse) kruisingen als om de kwaliteit en bruikbaarheid daarvan. Helaas is de gemeente hierbij grotendeels afhankelijk van hogere overheden en zijn beslissingen in het verleden niet altijd gunstig voor Veenendaal uitgepakt.

Recreatief netwerk

Op de wandelrouteplanner op het internet staan alle bestaande bewegwijzerde wandelroutes in de provincie. Er kunnen routes worden geselecteerd op gemeente en afstand. Er is al veel informatie over fietsroutes beschikbaar bij de provincie en bij anderen. Die is inzichtelijk op een digitale fietsroutekaart op het internet. Hierdoor is de informatie zeer laagdrempelig en praktisch bruikbaar. Een recreatief netwerk bestaat echter niet alleen uit routes. Juist verknopingen van verschillende routes, rust- en pleisterplaatsen, attracties en verblijfsmogelijkheden maken een netwerk. Er zijn knelpunten of missende schakels in het recreatief netwerk geïdentificeerd.

Ontwikkelingen

De provincie heeft in het kader van het Agenda 2010-project 'Wandelen in Utrecht' het Utrechts Wandelnetwerk opgericht. Dit netwerk bestaat uit organisaties op het gebied van toerisme, recreatie, landschap- en natuurbeheer en heeft tot doel om voor 2007 50 nieuwe wandelpaden te realiseren en 75 bestaande paden te verbinden en bewegwijzieren.

De provincie Utrecht is bezig met het verbeteren van fietsverbindingen, door bijvoorbeeld barrières te overbruggen. De voorkeur gaat uit naar multifunctionele paden, die naast een recreatieve ook een functionele verbinding leggen. Behalve het oplossen van knelpunten in het fietsnetwerk richt de provincie zich ook op een betere kwaliteit van de fietspaden en fietsvoorzieningen. Daarbij moeten routes niet alleen comfortabel, maar ook veilig zijn.

Plattelandstoerisme

In 2003 heeft de provincie het Strategisch Actieplan Plattelandstoerisme vastgesteld. Dit besluit geeft de intentie weer om het plattelandstoerisme een belangrijke impuls te geven.

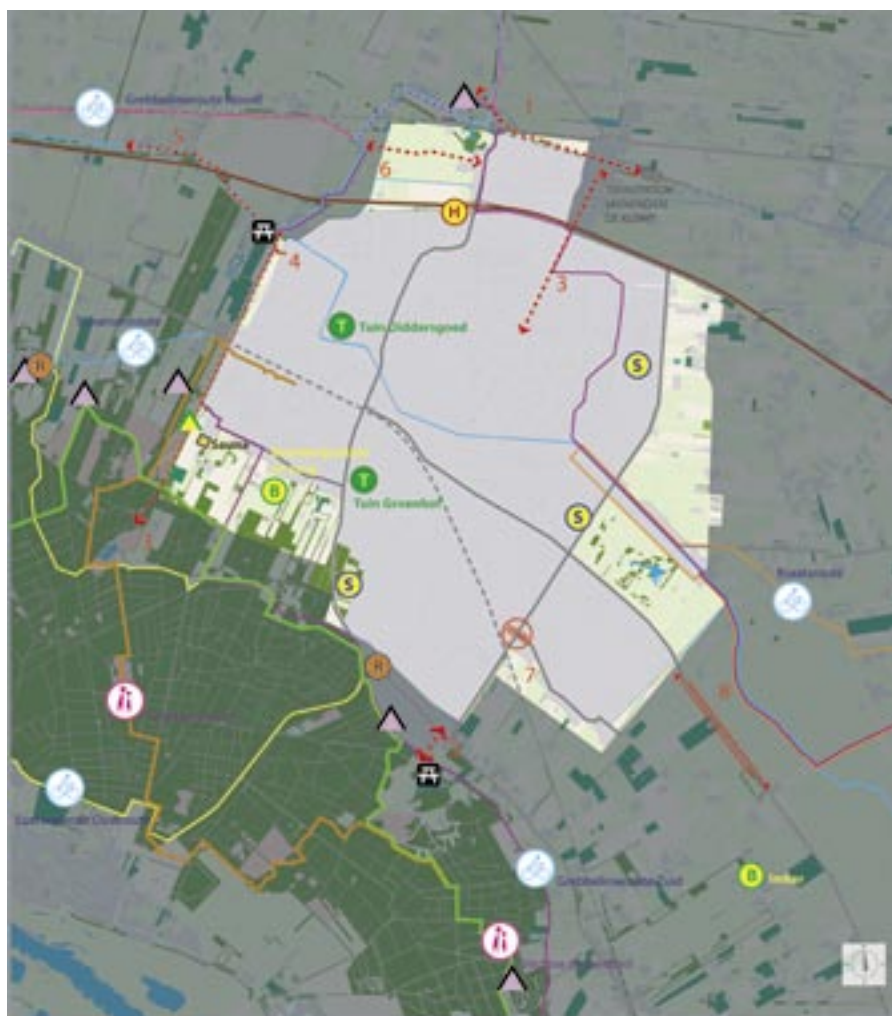
De provincie richt zich op vier ontwikkelingssporen:

- verhogen landschappelijke attractiviteit en toegankelijkheid;
- stimuleren van plattelandstoeristisch ondernemerschap;
- stimuleren van samenwerkingsverbanden;
- scheppen van planologische ontwikkelingsruimte.

Om te komen tot een concrete uitwerking van deze sporen heeft de provincie een projectcoördinator aangesteld. Deze gaat het veld in om ondernemers verder te helpen met hun initiatieven. De ondersteuning zal in verschillende vormen, afhankelijk van de situatie, plaatsvinden. De thema's landbouw en recreatie hebben door dergelijke ontwikkelingen nog meer onderlinge verbanden.

Recreatief netwerk en missende schakels

- Camping
- Camperen bij de boer
- Sportcomplex
- Hotel
- Dagrecreatiegebied
- Restaurant
- Verbreed boerderijbedrijf
- Tuinen
- Wandelroutes
- Fietsroute
- Knelpunt in route
- Knelpunt in route (trap)

Knelpunten en missende schakels in recreatief netwerk

Missende verbinding

- 1 Tussen station Veenendaal De Klomp en camping De Batterij is er behoefte aan een veilige route voor fietsers en wandelaars
- 2 Verbinding tussen de wijk Petenbos oost en de Oude Veense Grindweg (gemeente Rhenen), over de Cuneraweg
- 3 Een doorgaande fietsroute in het zuiden van de Slaperdijk de heuvelrug op (gemeente Heuvelrug)
- 4 Verbinding Mahlerpad met Slaperdijk / De Roode Haan
- 5 Fietsroute langs De Roode Haan langs het Valleikanaal, in aansluiting op het pad aan de noordzijde van de A12 (gemeente Renswoude)
- 6 Fietsverbinding door deelgebied Fort Buursteeg

Slechte verbinding

- 7 Het tunneltje in de Middelbuurtseweg onder de Rondweg-oost is niet geschikt voor fietsers. Ook wanneer een fiets aan de hand wordt meegevoerd is het te steil.
- 8 In het verlengde van de Wageningselaan zijn er vrijliggende fietspaden gewenst van en naar Achterberg (gemeente Rhenen)

3.9 Dwarsverbanden

De landbouw in het buitengebied van Veenendaal maakt een niet te stuiten veranderingsproces door. Door de beperkte omvang van het Veenendaalse buitengebied, de afzonderlijke delen en de ligging direct tegen de stad aan, gaan de veranderingen naar verwachting relatief snel. De veranderingen in de landbouw en de toenemende recreatieve druk vanuit de stad kunnen zodanig gecombineerd worden dat er kansen voor beide ontstaan. Plattelandstoerisme is de exponent hiervan. Dit betekent een omslag van een agrarisch ondernemer naar een ondernemende agrariër, die open staat voor andere activiteiten die leiden tot een inkomen. Zo kan het buitengebied een nieuwe economische drager krijgen, wat een voorwaarde is voor het behoud van landschappelijke kwaliteiten. Het is belangrijk de veranderingen die verbreding van de landbouw met zich meebrengt zodanig te sturen dat het landschap als geheel er niet slechter van wordt en bij voorkeur juist mooier wordt. Dit kan bijvoorbeeld door aanvullende inrichtings- of inpassingsmaatregelen.

Cultuurhistorie is een onderwerp waar recent steeds meer aandacht voor is. De cultuurhistorische gelaagdheid is nog te herkennen, bijvoorbeeld de verveningsgeschiedenis aan de kavelstructuur en de militaire historie aan de Grebbelinie. Door een hedendaagse functie aan oude structuren toe te voegen op een manier die recht doet aan de historische waarden, kunnen structuren en objecten behouden blijven en een nieuw leven

gaan leiden. Zo wordt er een nieuwe laag toegevoegd aan de cultuurhistorische lagen die het Veenendaalse landschap kenmerken. Bij het nieuw leven inblazen van cultuurhistorische objecten wordt veelal gekeken naar recreatie en educatie als drager, maar ook andere functies zijn mogelijk. De Grebbelinie is een cultuurhistorische structuur met potenties voor het versterken van de recreatie, maar ook natuur- en landschapswaarden.

De natuur heeft delen van bijvoorbeeld de Grebbelinie in zijn greep genomen en er liggen kansen voor natuurontwikkeling in de van oudsher natte en kwelrijke gebieden. Ook de natuur is in het Veenendaalse landschap een factor om rekening mee te houden. Door de hernieuwde aandacht voor waterhuishouding krijgt het landelijk gebied er een ruimtevrage functie bij, namelijk waterberging.

Hierin ligt een kans voor het landschap omdat met veiligheid en bestrijding van wateroverlast ook de stedeling is gediend en zo wellicht een nieuwe financiële drager kan worden gevonden voor ontwikkelingen aan een kwalitatief hoogwaardig en bruikbaar landschap. De ontwikkelingen in de waterhuishouding en het ontwikkelen van nieuwe natuur op daartoe geëigende plekken zorgen voor een (weer) toenemende relatie tussen de aardkundige situatie en het landgebruik. Dit heeft een positieve bijdrage op de leesbaarheid van het landschap.

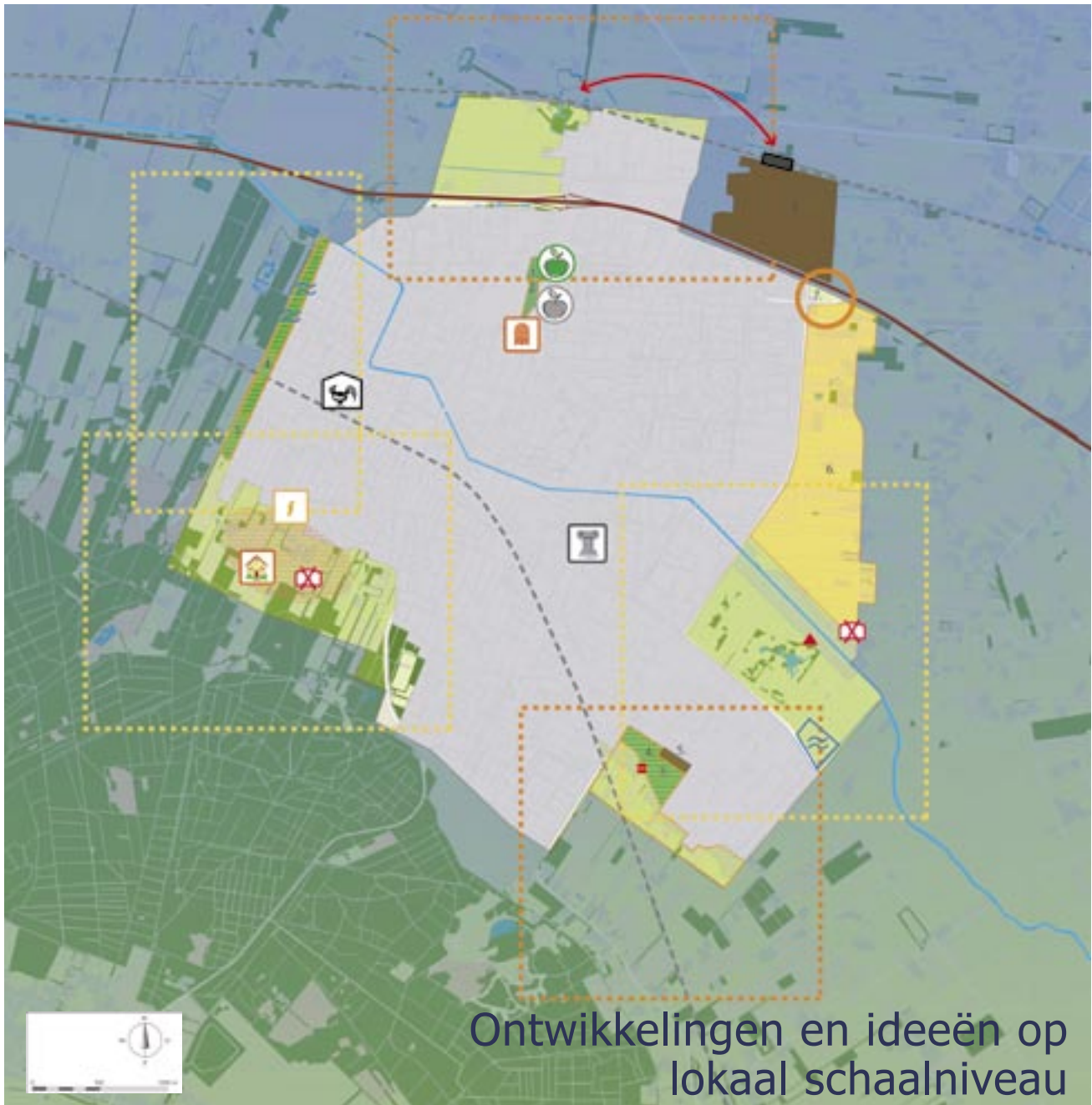
Door het buitengebied goed toegankelijk te maken voor de stedeling, ofwel de recreatie goed te stroomlijnen, wordt het landschap ook werkelijk beleefbaar. Dan draagt het bij aan de identiteit van de stad en het welzijn van de mensen die er wonen.

Alle ontwikkelingen in het buitengebied hebben hun weerslag op het landschap. Wanneer deze ontwikkelingen plaatsvinden aan de hand van heldere kwalitatieve uitgangspunten kunnen natuur en landschap ook vooruitgang boeken. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de noodzaak om financieringsstromen te laten mee veranderen met de verschuiving van functies. Het is goed te beseffen dat het landschap meer en meer het domein van de stedeling wordt, waardoor het gevaar voor onherstelbare veranderingen aan het landschap ook groter wordt, bijvoorbeeld door verrommeling met stadsrandverschijnselen.

Het landschap zelf is geen actieve speler in het krachtenveld, maar juist een resultante van andere functies. Maar het landschap heeft wel een belangrijke troef in handen, namelijk een rijke historische gelaagdheid als bewijs dat het in staat is mee te bewegen met veranderende omstandigheden en menselijke behoeften. In deze tijd heeft de mens grote behoefte aan een mooi, maar ook toegankelijk landschap.

Ingrepen die nu gedaan worden in het landschap zijn uitingen van culturele vernieuwing, waarbij een nieuwe, hedendaagse laag aan het landschap wordt toegevoegd. Dit besef zou ertoe kunnen leiden dat we bewust vormgeven aan het landschap van de huidige gebruikers waarbij de handtekening van de 21e eeuw zichtbaar wordt. Aandacht voor beeldkwaliteit is daarbij van groot belang. Laten we ervoor zorgen dat ook het landschap van nu later het behouden waard blijkt. Het landschap verdient daarom nu bijzondere aandacht!

Ontwikkelingen en ideeën op lokaal schaalniveau

Ontwikkelingen vanuit de gemeente

1. Op korte termijn uit te plaatsen volkstuinencomplex (2006)

2. Op langere termijn uit te plaatsen volkstuinencomplex i.v.m. uitbreiding begraafplaats (2009)

3. Kansrijke lokaties voor volkstuinen, zoekgebied (circa 1ha)

4. Kansrijke lokaties voor ontwikkeling nieuwe begraafplaats op langere termijn (circa 4ha)

5. Ontwikkeling bedrijven

6. Ontwikkeling woongebied

7. Ontwikkeling Rondweg oost + aansluiting

Hobbyboeren, waar wel en waar niet?

Zoekgebied 4-8 ha extra waterberging in de vorm van vloeivelden

Uitplaatsen bijvereniging (clubhuis)

Kunst in het landschap?

Veilige aantrekkelijke wandelverbinding gewenst

Initiatieven van particulieren

Aanvraag veranderingen met invloed op beeldkwaliteit

Aanvraag opslag buiten

Zorgboerderij in het landschap?

Aanvraag nieuwe woningen

Aanvraag slopen schuren voor woningen

Initiatieven tot functieverandering van agrarische bedrijven met landschappelijke versterking

4 Beleid en ontwikkelingen

4.1 Gemeentelijk beleid

Strategische visie

De strategische visie Veenendaal 2025 is in de maak. De te maken keuzes voor het beleid van de toekomst rust op drie kwaliteitspijlers.

1. Ruim baan voor ondernemen, meer binding en innovatie in de ondernemerstraditie.
2. Veenendaal jonge leefstad van de toekomst, de bestaande jonge wijken houden.
3. Herkenbare stadslandschappen, meer afwisseling en samenhang in het ruimtelijk beeld.

Vooraf de derde pijler is van toepassing op het landschapsontwikkelingsplan.

De Strategische visie stelt dat groene verbindingen tussen stad en landschap van groot belang zijn. De toegankelijkheid van het landschap is in Veenendaal een aandachtspunt.

Welstandsbeleid

De gemeente Veenendaal heeft een welstandsnota (juli 2004). Hierin worden uitspraken gedaan over de uitstraling van gebouwen en de bijdrage die ze leveren aan het landschap. Op basis van een waardering van de bestaande karakteristiek zijn gebiedsgerichte criteria opgesteld voor veranderingen aan bebouwing.

- De strook langs de Slaperdijk valt onder de groengebieden.
- De linten Middelbuurtseweg en Benedeneind / Gelders Benedeneind worden tot de landelijke, zeer open bebouwingslinten gerekend.
- De Dijkstraat en de Nieuweweg noord behoren tot het type open tot halfopen bebouwingslint.

In beide typen linten worden de onbebouwde delen in het lint veiliggesteld (dus doorzichten behouden) en wordt aandacht gevraagd voor historisch gegroeide composities van gebouwen en erf. Ook voor het buitengebied is welstandsbeleid opgesteld. Hiervoor gelden objectgerichte criteria voor bebouwing, waarbij wordt gesteld dat panden zich moeten voegen in hun omgeving en dat de individualiteit van de bebouwing maatgevend is. Grote panden moeten verfijnd worden door passende beplanting.

Waterplan Veenendaal (in voorbereiding, 2005)

Het doel van het Veenendaals waterbeleid is het komen tot een duurzaam en integraal waterbeheer dat gericht is op het behouden en versterken van de functies en kwaliteiten van het water in al zijn facetten voor de langere termijn. Er worden ambities gesteld ten aanzien van veiligheid en waterkwaliteit voor 2015. Hierbij wordt aangesloten op het beleid van hogere overheden. Belevingswaarde van water is daarbij van belang. Verdere verdroging binnen Veenendaal moet worden voorkomen, zodat er een optimale waterhuishouding ontstaat voor de gewenste natuurdoelen in de Hel, De Blauwe Hel, het

Meeuwenkampje en de toekomstige natuurontwikkelingszone aan de oostkant van Veenendaal. Er wordt gewerkt aan een goede communicatie met burgers en door middel van gestructureerde samenwerking tussen de planpartners (Waterschap Vallei en Eem, Hydron en gemeente Veenendaal) wordt een echt integraal waterbeheer nagestreefd. Uit het waterplan volgt een maatregel om een visie en uitvoeringsplan op te stellen voor de Grift. De trekker is het waterschap en het staat gepland in de periode tussen 2005 en 2008.

Uit het waterplan komt een ruimtevraag tot 8 ha voor het bergen van stedelijk water in de nabijheid van bebouwing. Dit vormt een opgave waarin in het LOP rekening mee moet worden gehouden.

Ontwikkelingen en ideeën op lokaal schaalniveau

Er is een aantal aanvragen tot verandering van functies in het buitengebied. Het landschapsontwikkelingsplan moet een helder toetsingskader zijn op basis waarvan besloten kan worden welke ontwikkelingen wel en welke niet wenselijk zijn. Verder biedt het handreikingen hoe de wenselijke ontwikkelingen inpasbaar zijn in het landschap of hoe ze een positieve bijdrage kunnen leveren aan het wenselijk landschapsbeeld.

Op de ontwikkelingskaart is te zien waar op dit moment zicht is op veranderingen die van invloed zijn op het landschap. Het landschap is voortdurend in ontwikkeling. Er zullen in de toekomst nog meer veranderingen plaatshebben. De kaart is dus een momentopname om inzicht te krijgen in het soort vragen waar het landschapsontwikkelingsplan antwoord op moet geven.

Volkstuinen

Het bestaande volkstuinencomplex binnen Veenendaal moet, vanwege stedelijke ontwikkelingen, worden verplaatst. Het noordelijk deel moet al in 2006 weg, het zuidelijk deel in 2009. In het buitengebied van Veenendaal moet hiervoor een lokatie worden gereserveerd. Vooral langs de Slaperdijk en in het gebied rond de Middelbuurtseweg zijn lokaties die volgens de volkstuinvereniging geschikt zijn. De gewenste oppervlakte is circa 10.000 m², ofwel 1 ha. Naast tuinen zijn op dit terrein circa 15 m² parkeerplaatsen en circa 40 m² clubhuis wenselijk. De aanleg van het nieuwe complex moet in 2009 starten.

Bijenvereniging

De Bijenvereniging, die nu bij de volkstuinen is gehuisvest, moet ook verplaatst worden. Het gaat hierbij vooral om een clubhuis. Er is geen functionele koppeling met de volkstuinvereniging nodig,

Begraafplaats

In Veenendaal wordt significant meer begraven dan in de rest van Nederland. Op lange termijn (circa 2020 gereed) heeft Veenendaal daarom behoefte aan een nieuwe begraafplaats als aanvulling op de bestaande begraafplaats en de gereserveerde uitbreiding. Omdat het buitengebied klein is, is het belangrijk om nu al een reservering te maken voor deze toekomstige ruimtevraag. Er moet rekening gehouden worden met 4 ha en een beheerdersruimte is bij de locatie

WERV -structuurbeeld 2030

- **Bebouwde kom**
- **Stedelijke uitleg tot ca. 2015**
- **Bos**
- **Agrarisch**
- **Natuurontwikkeling en ruimte voor rivier**
- **Binnenveld met waterbergingszone**
- **Zoekgebied waterretentie Wageningen**
- **Ecologische verbindingzone**
- **Groene contour**
- **Stiltegebied**
- **Cultuurhistorisch waardevol landschap**
- **Zoekgebied wonen**
- **Zoekgebied werken**
- **Zoekgebied wonen/werken**
- **Landgoed WUR**
universiteit en research, starters, waterberging
- **Stedelijke intensiveringszone**
Veenendaal centrumzone, Rhenen oost, Ruggengraat Wageningen, Spoorzone Ede
- **Cultuurontwikkeling en recreatie**
engen, Nergona/De Krsats, omgeving Rhenen
Achterberg, Dierenpark, Blauwe Kamer, Griff, Bospoort Ede, Bosrand, centra Rhenen en Wageningen, Corlograalieten, Greboelnie

noodzakelijk. Een rouwcentrum is optioneel en het aantal benodigde parkeervakken hangt mede hier vanaf. Voorlopig wordt uitgegaan van 40 parkeervakken. Uiteraard is het voor de lokatiekeuze van belang te letten op minimale verstoring van uitvaarten door omgevingslawaai.

4.2 Regionaal beleid

Structuurvisie WERV

De regio omvat bestuurskundig de gemeenten Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal. De regionale structuurvisie WERV omvat een structuurbeeld voor 2015 en een voor 2030. Beide houden rekening met de landschappelijke onderlegger. Tot 2015 wordt stedelijke uitleg gezien in reeds vastgelegde gebieden en door inbreiding in bestaand stedelijk gebied. Tot 2030 zijn zoekgebieden wonen/werken aangegeven in gebieden die nu nog tot het buitengebied behoren. Zo komt het gebied rond de Middelbuurtseweg in beeld voor verstedelijking op lange termijn. Hetzelfde gebeurt voor de omgeving van De Klomp, terwijl daar voor de middellange termijn ook een stedelijke intensiveringszone is gepland. Hieruit blijkt dat de scheg bij de Klompersteeg weliswaar nog tot het buitengebied van Veenendaal wordt gerekend, maar dat de toekomst hier anders zal zijn.

Voor 2030 zijn er groene contouren getrokken rond waardevolle groengebieden. Deze geven de maximale bandbreedte voor verstedelijking aan geredeneerd vanuit het landschap. Het is niet de bedoeling het gebied buiten de groene contouren volledig te bebouwen, maar goed ingepaste

- **Water**
recreatieplas Wageningen en ISEV
- **Jachthaven**
Wageningen en Rhenen
- **Nieuwe fiets- en wandelverbinding**
- **Hoogwaardig openbaar vervoer**
"Rondje WERV"
- **NS spoor**
eventuele spoorverlenging Rhenen - Kesteren
- **Nationale hoofdweg**
- **Regionale hoofdweg**
- **Overige regionale weg**
- **Lokale hoofdweg**
knocppunt Rhenen
- **Bereikbaarheid Betuwe**
- **Bereikbaarheid Betuwe**
- **Transferium**
- **Regionale voorziening**
- **Historisch stadscentrum**
- **Mogelijke locatie windmolens**

Bron: Bügel Hajema adviseurs/ Andes B.V./Travelmanager

kleine ontwikkelingen met behoud van landschappelijke waarden zijn mogelijk. Een zone aansluitend op de bebouwing van de Dijkstraat, de strook langs de Slaperdijk en het hele gebied rond de Middelbuurtseweg zijn delen van het Veenendaals buitengebied die niet binnen de groene contour liggen. Fort Buursteeg en de Hellen liggen binnen de groene contour en behoren dus tot het duurzaam in stand te houden buitengebied.

De omgeving van Fort Buursteeg maakt deel uit van een grotere zone waar cultuurhistorie en recreatie voorrang krijgen. In de zone met relictten van de Grebbelinie is natuurversterking ook één van de doelstellingen.

De Hellen maken deel uit van het centrale Binnenveld waar kwelnatuur en waterberging een plaats krijgen met de Grift als drager. Langs de oostelijke bebouwingsrand van Veenendaal liggen ecologische verbindingzones. De resterende open ruimte tussen Veenendaal en Ede wordt vormgegeven door een ecozone, aangevuld met een recreatieplas en landgoederen.

Beheer- en inrichtingsplan Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

Het beleid van het nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is erop gericht een aaneengesloten natuurgebied met zijn gradiënten in stand te houden en dit ook voor gebruikers beleefbaar en herkenbaar te houden. Voor Veenendaal zijn met name de doelstellingen op het gebied van recreatie van belang. Men wil toe naar een meer actieve benadering van recreanten, waardoor bezoekersstromen meer gestroomlijnd kunnen worden. Daarnaast wil het Nationaal Park terreinen voor verblijfsrecreatie stimuleren tot kwaliteitsverbetering of verplaatsing en wil men inzetten op betere openbaar vervoer verbindingen naar de natuur, als alternatief voor de auto.

Binnen het Nationaal Park is een macro-zonering aangebracht, waarbij zowel is gelet op belangrijke natuurlijke structuren als op goede mogelijkheden voor recreatief medegebruik. De aanwezigheid van een intensief gebruik van de natuur in de nabijheid van het stedelijk gebied wordt als een gegeven geaccepteerd. De macro-zonering houdt scheiding in van een rustig gedeelte, de ecologische kernzone en een dikkere integratiezone. Het meest zuidelijk deel van het gebied bezuiden de Dijkstraat behoort tot de integratiezone. Omdat er op deze plaats weinig ruimte is tussen de kernzone en de integratiezone, is hier ook sprake van een geleidingszone. Hier zijn extra inspanningen nodig om de drukte zoveel mogelijk af te leiden, bijvoorbeeld door het terugbrengen van de padenintensiteit of het omleggen van routes.

Om de bezoekersstromen te geleiden worden er groene entrees ontwikkeld aan de randen van het park. Deze dienen voor overstap van auto op ander 'groen vervoer' (bijvoorbeeld fietsverhuur), parkeren en voor de start van paden. Er is een 'Poort Kwintelooijen' nabij Veenendaal gelokaliseerd, verknoot met openbaar vervoer. Hier is ook een infocentrum voorzien. Daarnaast is er sprake van een 'Groene entree Prattenburg', die vooral is bedoeld voor opvang van bezoekers uit Veenendaal. Voor beide entrees is de locatie nog niet precies bepaald. Station Veenendaal-centrum wordt gezien als belangrijke 'Openbaar vervoer Poort' aan de noordzijde van het Nationaal Park.

Beeldkwaliteitplan A12

Vanuit het beeldkwaliteitplan A12 (Den Haag - Duitse grens) bestaat de behoefte de landschappen langs de route een duidelijk herkenbare beeldtaal mee te geven, zodat elke plek zijn eigen verhaal vertelt. Deelgebied Fort Buursteeg komt in deze studie aan bod. Voor de verbreding van de A12 is niet of nauwelijks grond nodig aan de noordzijde, dus er hoeft geen rekening te worden gehouden met extra ruimtevraag.

Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost (2004)

Voor het reconstructieplan gelden enkele zelfde uitgangspunten als voor het Streekplan. Dat betekent:

- versterken identiteit verschillende landschapstypen,
- vernieuwen landschap, met herkenning van het verleden, zijnde de cultuurhistorische, aardkundige, archeologische en landschappelijke waarden.

Daarnaast zijn enkele opgaven gesteld die van toepassing zijn op Veenendaal:

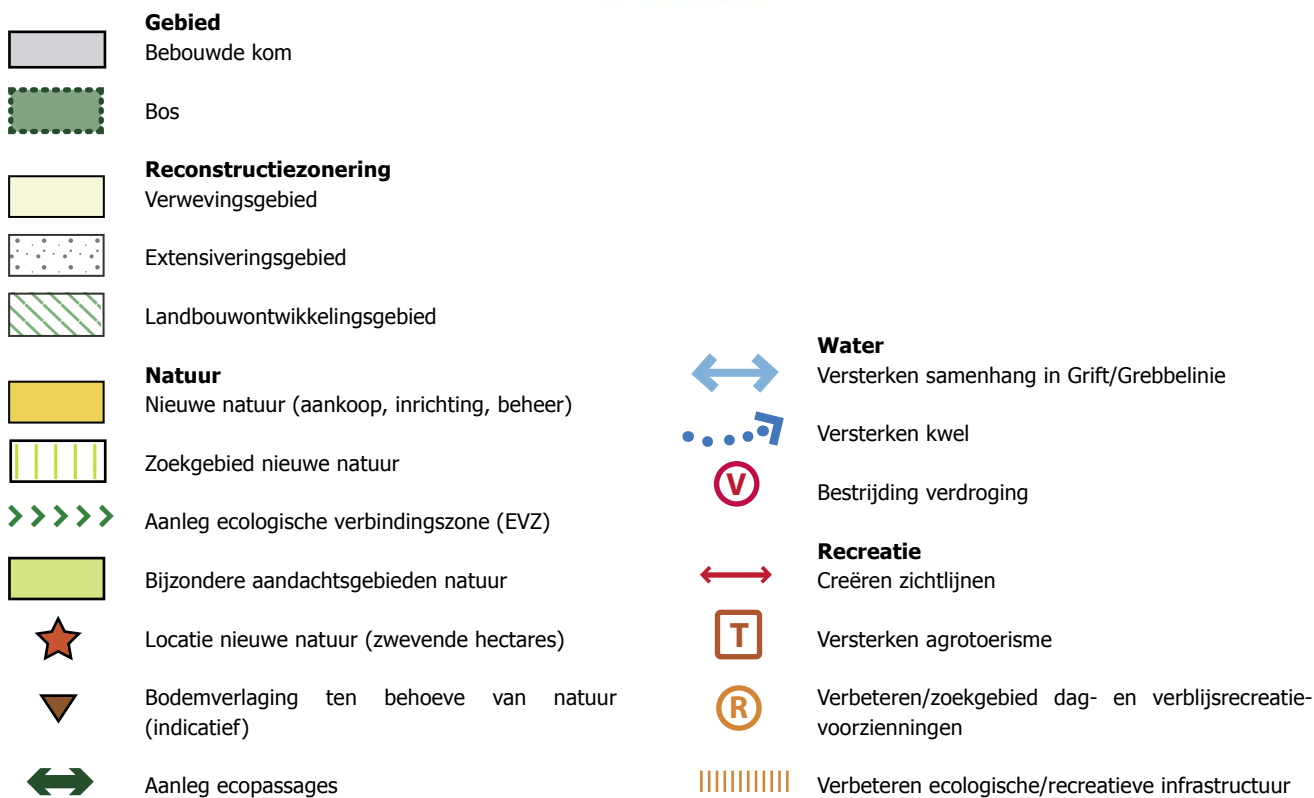
- versterken samenhang in Grebbelinie en Valleikanaal-Grift door een gecombineerde ontwikkeling van natuur en waterbeheer met een duidelijke rol ten aanzien van cultuurhistorie en recreatie en door de linie te vrijwaren van nieuwe (rode) functies en opgaande beplanting,
- prominent in beeld brengen van typerende landschapselementen, zoals de Grift, oude wegen en landgoederen,
- behoud, herstel, herkenbaar en toegankelijk maken van cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden in algemene zin,
- tegengaan van verrommeling en nivellering.

Zowel ten noorden van Fort Buursteeg als ten oosten van de Hel wordt voorgesteld om agrarische bedrijven te verplaatsen. Dit heeft tot doel om een gestapelde problematiek op te lossen, in dit geval reductie van ammoniakdepositie op kwetsbare natuur in de directe omgeving, kwaliteitsverbetering van het landschap en het realiseren van waterdoelen. Alleen intensieve veehouderijen met een gunstig toekomstperspectief komen hiervoor in aanmerking.

Het beleid voor functieverandering van bestaande gebouwen in het buitengebied is primair gericht op kwaliteitswinst door ontstening van het landelijk gebied. Extra woonfunctie of niet-agrarische bedrijfsfunctie is, onder strikte voorwaarden, toegestaan wanneer niet-cultuurhistorisch waardevolle gebouwen worden gesloopt. In het reconstructieplan zijn eisen gesteld aan functieverandering op vrijkomende (agrarische) bouwpercelen. Momenteel wordt dit 'voor wat hoort wat-principe' nader uitgewerkt.

Ook omvorming naar een nieuw landgoed biedt kansen aan stoppende agrariërs en kan tevens een positieve invloed op natuur, recreatie en landschap hebben. Omdat er doorgaans sprake is van aanmerkelijke ruimtelijke verdichting en onttrekking van grond aan de landbouw bij de vorming van een nieuw landgoed, is het niet overal toegestaan. In landbouwwontwikkelingsgebieden en in open weidelandschappen zijn nieuwe landgoederen niet toegestaan. Dat betekent dat in Veenendaal in principe overal landgoederen mogelijk zijn, waarbij vormgeving, inrichting en toepassen van de regels op maatwerk aankomt.

Reconstructie

De gemeente heeft op grond van de Reconstructiewet (art. II/lid6 en art.27) de opdracht om het bestemmingsplan in overeenstemming te brengen met het reconstructieplan. Tot dit gebeurd is moeten ontwikkelingen getoetst worden aan het reconstructieplan, ook wanneer ze wel passen binnen het vigerend bestemmingsplan.

In het reconstructieplan is er sprake van 'zwevende hectares' nieuwe natuur. Dit zijn oppervlaktes natuur die ontwikkeld moeten worden ter compensatie van andere ontwikkelingen, maar waarvoor nog geen geschikte locatie is gevonden. Er zijn zwevende hectares geprojecteerd bij Fort Buursteeg en bij de Middelbuurtseweg. In het natuurgebiedsplan van de provincie Utrecht wordt hier nader invulling aan gegeven.

Fort Buursteeg

Fort Buursteeg valt binnen het halfopen cultuurlandschap, waar een beperkte landschappelijke waarde aan toe wordt gekend. Een sterk landschappelijk raamwerk is hier gewenst, waarbinnen landbouwkundig gebruik past (verwevingsgebied). Omdat dit deelgebied grenst aan het stedelijk gebied wordt het ook kansrijk geacht voor toerisme, recreatie of functieverandering. Het deel tegen de spoorlijn aan is een extensiveringsgebied voor bestaande natuur en behoeft bijzondere aandacht.

De Hellen

De Hellen liggen in een extensiveringsgebied voor bestaande natuur met een rand eromheen die als bijzonder aandachtsgebied is aangemerkt, tezamen met het centrale deel van het Binnenveld. De hier nog aanwezige veeteelt moet dus extensiveren of omschakelen naar biologische teelten om de kwetsbare natuur- en watersystemen te beschermen. De Blauwe Hel wordt ruimtelijk gekarakteriseerd als halfopen cultuurlandschap, waar een sterk landschappelijk raamwerk gewenst is. De rest van dit extensiveringsgebied is een open cultuurlandschap dat beschermd moet worden.

Bezuiden de Middelbuurtseweg

Het buitengebied Bezuiden de Middelbuurtseweg is ingedeeld in het halfopen cultuurlandschap en maakt deel uit van een verwevingsgebied. Ook hiervoor geldt dus vanwege de ligging tegen de stad aan dat er kansen liggen voor recreatie en toerisme of voor functieverandering. De karakteristiek van de flank moet behouden blijven en een zichtlijn moet worden open gehouden.

Bezuiden de Dijkstraat en langs Slaperdijk

Deelgebied 'Bezuiden de Dijkstraat' ligt op de landschappelijk en historisch waardevolle flank van de stuwwal. Het doel is hier het behoud en herstel van de landschappelijke karakteristiek en herkenbaarheid van de flanken. Uitbreiding van de bebouwing is hier niet wenselijk, maar wel een combinatie van landbouw en recreatie, mogelijk in combinatie met natuur of in de vorm van landgoederen. Het grootste deel van het buitengebied Bezuiden de Dijkstraat is extensiveringsgebied 250 meterzone, wat inhoudt dat grondgebonden veehouderij moet extensiveren en dat omschakelen naar biologische landbouw wordt gestimuleerd. In het westen en zuiden wordt dit deelgebied omsloten door bossen, waarvoor het uitplaatsen van recreatiecomplexen als middel wordt genoemd in de strijd tegen versnippering.

De Slaperdijk vormt de grens tussen bebouwd gebied en een besloten cultuurlandschap, waar eveneens versterking van het landschap wordt nagestreefd. Landgoedontwikkeling en nieuwe boselementen kunnen daartoe worden ingezet.

Stroomgebiedsvisie Gelderse Vallei

Het 'streefbeeld waterbeheer voor de lange termijn' voor Veenendaal en omgeving is 'Binnen velden en wegen'. Dit houdt het volgende in:

- Handhaven veiligheidsniveau. Het Binnenveld is in beeld als mogelijke retentiepolder voor wateroverlast uit het hoofdwatersysteem van de Nederrijn. Cruciaal is het open houden van dit gebied om waterberging op voorhand niet onmogelijk te maken. Verstedelijking en infrastructuur is ongewenst. Onderzocht moet worden of dit combineerbaar is met waterberging voor het regionale systeem.
- Behoud en herstel van natuur- en landschapswaarden. Een combinatie tussen waterberging en een duurzame instandhouding van weidebouw en natuur ligt voor de hand.
- Extra impuls stedelijke wateropgave. Maximale afkoppeling van het rioolstelsel van verhard oppervlak en lokaal water vasthouden en / of bergen. Aanvullend zijn maatregelen in hoger gelegen delen nodig ten behoeve van infiltratie van water in de bodem.
- Extra waterberging. Hiervoor is ruimte nodig in, of zo dicht mogelijk bij het stedelijk gebied.
- Handhaving en uitbreiding van kwelafhankelijke natuur stelt hoge eisen aan de waterkwaliteit. Daarom wordt gesteld dat bovenstrooms alleen 'schone' functies acceptabel zijn, zoals extensieve vormen van landbouw en recreatie. De tegengestelde eisen die natuur en landbouw stellen aan de waterhuishouding en de grondwaterstand is een aandachtspunt.

4.3 Provinciaal beleid

Streekplan provincie Utrecht (2005)

De Provincie Utrecht wil de landschappelijke kernkwaliteiten verder ontwikkelen en richtinggevend laten zijn bij de verdere ontwikkeling van de provincie. De doelen voor het landschap zijn behouden en versterken van de identiteit en vernieuwen van het landschap met herkenning van het verleden.

De provincie stelt dat het buitengebied zijn waarde steeds meer ontleent aan de betekenis die het heeft voor het stedelijk gebied, als gevolg van het afnemend economisch belang van de landbouw. De functionele relatie tussen stad en ommeland moet daarom worden versterkt, bijvoorbeeld door het verbeteren van de toegankelijkheid van het buitengebied en door een financiële koppeling te maken tussen stedelijke ontwikkelingen en het omliggende buitengebied. Daarbij moet het contrast tussen het stedelijk en het landelijk gebied worden versterkt of behouden. De provincie is voorstander van meervoudig ruimtegebruik wanneer de functies zich daartoe lenen. Er is een ontwikkelingsgerichte zonerings van het buitengebied opgesteld. Daarbij is de volgende indeling gehanteerd:

Landelijk gebied 1, hoofdfunctie stedelijk uitloopgebied

Dit geldt voor Bezuiden de Middelbuurtseweg en een zone direct ten zuiden van de Dijkstraat. Hier staat het behoud van de kwaliteit centraal om zo goed mogelijk te kunnen fungeren als stedelijk uitloopgebied, maar opvang van stadsrandfuncties is hierbij mogelijk. Het is een zoekgebied voor het versterken van recreatieve en toeristische voorzieningen die gebonden

zijn aan de ligging nabij het stedelijk gebied. Ook nieuwe landgoederen met intensief recreatief medegebruik zijn hier mogelijk. Voor de landbouw staat het benutten van kansen die de ligging nabij het stedelijk gebied met zich meebrengt centraal.

Landelijk gebied 2, hoofdfunctie agrarisch

Dit komt niet voor in Veenendaal.

Landelijk gebied 3, verweving van functies

Dit geldt voor het zuidelijk deel van Bezuiden de Dijkstraat. Het wordt getypeerd als een afwisselend en landschappelijk waardevol gebied met verweving van landbouw, natuur, dag- en verblijfsrecreatie en sporadisch bestaande zeer extensieve woonmilieus. De agrarische sector wordt hier gezien als drager van belangrijke landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden. Natuurwaarden kunnen worden versterkt door agrarisch natuurbeheer en ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden binnen de EHS en onder voorwaarden door de aanleg van nieuwe landgoederen. Recreatief medegebruik en routestructuren kunnen worden versterkt. Het is hierbij essentieel dat nieuwe ontwikkelingen de kwaliteiten van natuur en landschap versterken.

Landelijk gebied 4, hoofdfunctie natuur.

Dit geldt voor de Hellen en Fort Buursteeg. Het zijn bestaande natuurgebieden en gebieden die in de streekplanperiode worden ontwikkeld tot natuur, die vaak ook recreatief medegebruik kennen. Water en milieu worden afgestemd op de hoofdfunctie natuur maar bestaand agrarisch grondgebruik ondervindt geen hinder van de toekomstige hoofdfunctie natuur tot het daadwerkelijk zover is. Recreatie kan op extensieve wijze met bijbehorende kleinschalige voorzieningen, behalve waar kwetsbare ecologische waarden dit niet verdragen.

De gebieden De Hel en de Blauwe Hel zijn, tezamen met een deel van het Binnenveld waar nieuw natuurgebied is begrensd, aangewezen als regionaal waterbergingsgebied. Hierbij is aangesloten bij de ligging van de Grebbelinie. Dit gebied komt incidenteel en kort, afhankelijk van de maaiveldhoogte maar (gemiddeld 1 maal per 10 jaar gedurende enkele dagen) enige decimeters onder water te staan.

Waterberging kan hier goed gecombineerd worden met landbouw en sommige vormen van recreatie of natuur.

De Grift is aangewezen als ecologische verbindingzone, zowel in het buitengebied als in de stad. Aansluitend op de Grift en de Hellen is nieuw natuurgebied aangewezen in het centrale deel van het Binnenveld en Fort Buursteeg en omgeving. In de bosrand Bezuiden de Dijkstraat en direct ten westen van de Slaperdijk, in de gemeente Heuvelrug, zijn percelen aangewezen voor de ontwikkeling van nieuwe natuur. Langs de heuvelrug is ook een zoekgebied voor nieuwe natuur aangewezen. De onderdelen van de Grebbelinie, waaronder de Slaperdijk, genieten planologische bescherming.

Rode contouren

Verstedelijking dient plaats te vinden binnen de rode contouren (zie kaartje).

Opvallend is dat het streekplan de scheg bij de Klompersteeg en de strook langs de Slaperdijk tot het stedelijk gebied rekent.

Het beleid voor functieverandering van gebouwen en aanleg van landgoederen is in het reconstructieplan nader uitgewerkt

Gebieden binnen groene contouren uit Streekplan Provincie Utrecht 2005-2015

en dat prevaleert boven het streekplan.

Gebiedsgericht uitvoeringsproject nummer 5: Grebbelinie

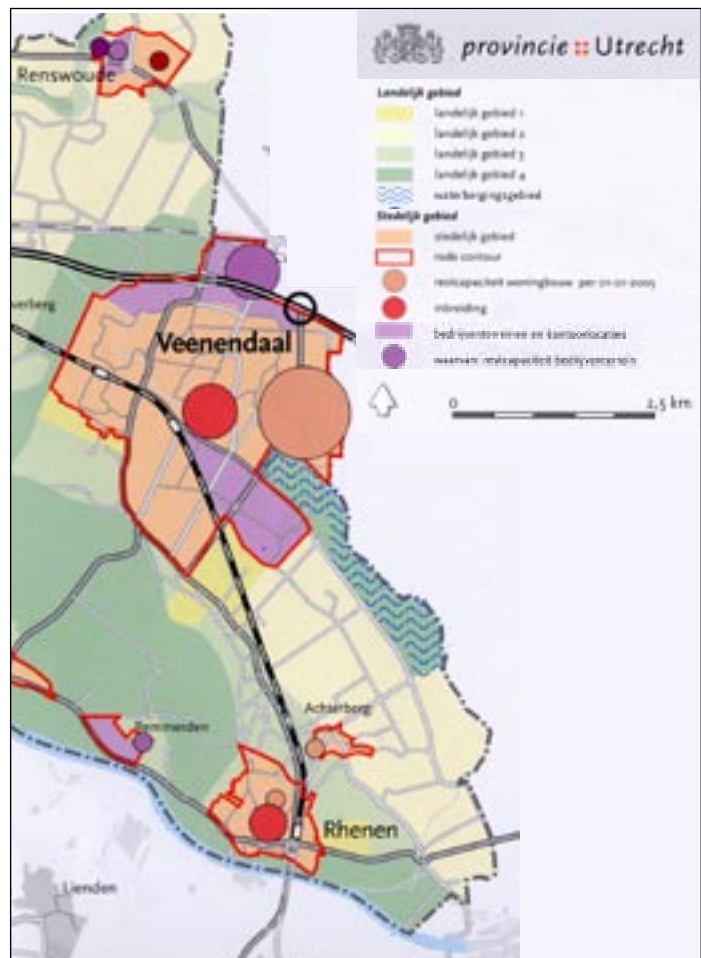
Voor het herstel en de ontwikkeling van de Grebbelinie is in het Meerjarenactieprogramma 1,5 miljoen euro gereserveerd. Het gaat daarbij om een combinatie van het herstel van de structuren en elementen van de Grebbelinie als verdedigingslinie, de ontwikkeling van recreatie en toerisme en versterking van natuur en landschap. Met dit project wordt niet alleen de Grebbelinie zelf hersteld en herkenbaar gemaakt, maar kan de ontwikkeling van recreatie en toerisme gestimuleerd worden, wat de plattelandseconomie in de Gelderse Vallei zal versterken.

Landschapsvisie van de provincie Utrecht, bouwsteen van het Streekplan

Voor elke sector, zoals water, recreatie, verbreding van de landbouw, zijn de opgaven voor het landschap weergegeven. Geen enkel gebied, hoe waardevol ook, kan geheel vrij blijven van nieuwe ontwikkelingen en zijn huidige staat behouden. Niet de ruimtelijke ontwikkelingen zelf bedreigen de kwaliteit van het landschap, maar de plaats en wijze waarop deze plaatsvinden. Het doel is versterking van landschappelijke identiteit en het behoud van de 'leesbaarheid' van kernkwaliteiten.

Niet van Gisteren, cultuurhistorisch beleid Provincie Utrecht

Het centrale deel van de Grebbelinie, rond de Slaperdijk / Emminkhuizerberg met de vele aarden verdedigingswerken, moet worden veiliggesteld. Aan de rest van de Grebbelinie worden nadere eisen gesteld om het geheel als cultuurhistorisch erfgoed te behouden. Het verduidelijken en herkenbaar maken van oude structuren nabij kruisingen met de A12 en de spoorlijn wordt als een specifieke opgave gezien. De gradiënt Utrechtse Heuvelrug- Gelderse Vallei is een belangrijke overgangszone van besloten bos naar het open veenontginningslandschap die beleefbaar moet blijven. De Cuneraweg – Veense Grintweg ligt op de overgang. Het landgoed Prattenburg, dat net buiten de gemeente ligt, is ook een cultuurhistorisch waardevol element.

Bron: Provincie Utrecht 2004: Streekplan 2005-2015, Plankaart

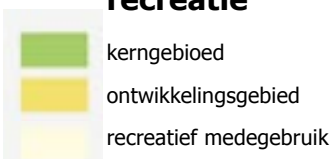
Streekplan Gelderland

Hoewel Veenendaal gelegen is in de provincie Utrecht, is het beleid van de provincie Gelderland een factor om rekening mee te houden vanwege de ligging op de grens van beide provincies. Het Binnenveld wordt in het Streekplan van Gelderland gezien als de binnentuin van het stedelijk netwerk WERV; een waardevol open landschap en onderdeel van groen in en om de stad (GIOS). Ingrepen die de openheid aantasten zijn hier niet toegestaan. Nabij station Veenendaal-De Klomp is een uitbreidings- en intensiveringslocatie voor verstedelijking gepland. Het Binnenveld sluit aan op een groene buffer tussen Ede en Veenendaal, mede om te voorkomen dat deze steden aan elkaar groeien. Ook is het Binnenveld aangewezen als provinciaal sleutelproject voor waterberging. Daarmee wordt een gecombineerde opgave van waterberging, extensieve recreatie, natuurherstel en waterkwaliteitsverbetering rondom de Grift beoogd. Ook het Steekplan Gelderland ziet ontwikkeling van de recreatie gepaard gaan met versterking van het cultuurhistorisch landschap, zoals de Grebbelinie met zijn historische inundatiegebieden. Ede en Veenendaal richten zich samen op de ontwikkeling van hoogwaardige bedrijvigheid met een (boven)regionale functie langs de A12.

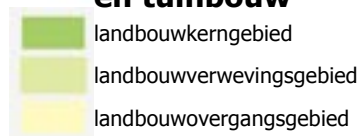
Bron: Provincie Utrecht 2004: Streekplan 2005-2015, Kaartenbijlage, pag. 40

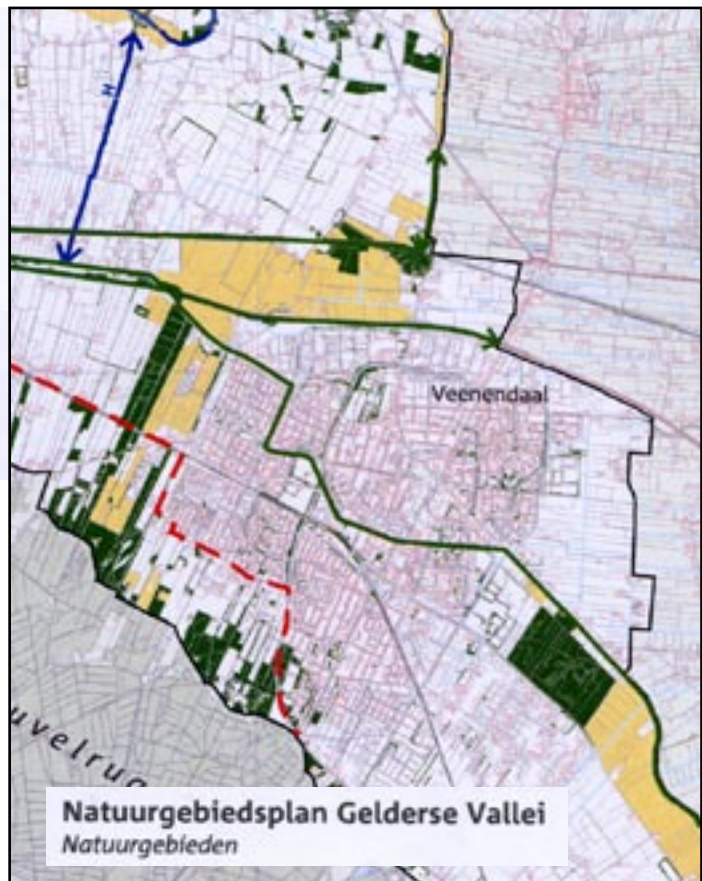
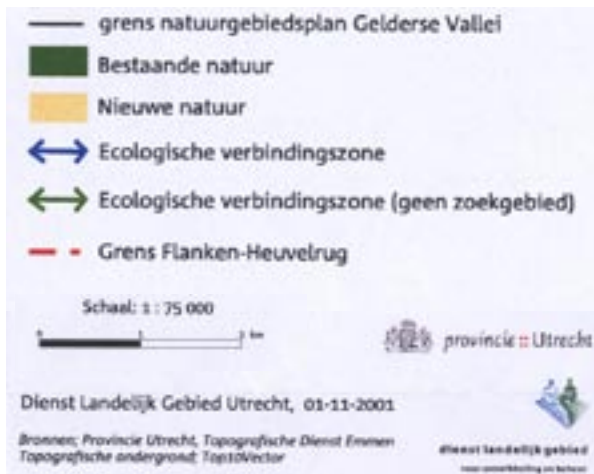
Themakaart recreatie

Themakaart land- en tuinbouw

Bron: Provincie Utrecht 2004: Streekplan 2005-2015, Kaartenbijlage, pag. 14,15

Natuurgebiedsplan

Kort geleden is de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland (EHS) afgerond.

Voor wat betreft Veenendaal is dit vastgelegd in het Natuurgebiedsplan Gelderse Vallei (2001). In dit plan worden de grenzen van de bestaande en nieuwe natuurgebieden tot op perceelsniveau aangegeven. Het ligt in de bedoeling alle begrensde kavels voor 2018 te verwerven en in te richten en te beheren als beschermd natuurgebied. De verwerving gebeurt op vrijwillige basis. De EHS geniet eerder planologische dan juridische bescherming. Ten behoeve van verwerving en beheer zijn door het Rijk grote sommen geld ter beschikking gesteld. Met de begrenzing en het aangeven van de natuurdoelen biedt het plan subsidiemogelijkheden op basis van SN (Subsidieregeling Natuurbeheer). Deze regeling is sinds kort ook voor particulieren open. Het gehele gebied Bezuiden de Dijkstraat valt binnen 'zoekgebied flanken' waar onbeperkt subsidieaanvragen kunnen worden gedaan bij de SN. Zevende hectares kunnen hier overal landen. In 2005 is een herziening van de Natuurgebiedsplannen van de provincie Utrecht verschenen. Al eerder was het voor particulieren/boeren mogelijk om via de SAN-regeling subsidie voor natuurbeheer te krijgen (Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer).

4.4 Rijks- en Europees beleid

Vogel- en Habitatrichtlijn

Als gevolg van Europese wetgeving zijn in Nederland een groot aantal gebieden aangewezen dan wel aangemeld als Speciale beschermingszone (SBZ). Deze gebieden vormen het Nederlandse deel van een Europees netwerk van natuurgebieden, Natura 2000. De Europese richtlijnen bepalen dat van elk project of plan dat niet direct verband houdt of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied een 'passende' beoordeling moet worden gemaakt. Daarbij moet rekening worden gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van het hele gebied. Als er geen schade optreedt, kan vergunning worden verleend. Is dit wel het geval, dan kan vergunning alleen worden verleend als aan verschillende eisen wordt voldaan.

Het is de gewoonte om voorafgaand aan deze uitgebreide beoordeling te onderzoeken of er met betrekking tot het initiatief überhaupt habitattypen, vogels en andere soorten, waarvoor de SBZ is bedoeld, in het geding zijn. Ook activiteiten buiten het eigenlijke gebied met mogelijk negatieve effecten moeten vanwege hun "externe werking" beoordeeld worden. Gebiedsbescherming vereist dat bij het beoordelen van maatregelen ook de opeenstapeling (cumulatie) van effecten van verschillende maatregelen moet worden bekeken.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet regelt sedert 2002 de bescherming van een groot aantal planten- en diersoorten. Voor handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving moet ontheffing worden aangevraagd. Bij het aanvragen van een ontheffing moet de initiatiefnemer kunnen aantonen dat het maatschappelijk belang van de ingreep opweegt tegen de te verwachten schade. Er worden 3 categorieën van bescherming (en daarmee toetsingskaders) onderscheiden: streng beschermd – beschermd - algemeen. Om ontheffing te krijgen in het geval van streng beschermde soorten zal de initiatiefnemer moeten aantonen dat er geen alternatief is en er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang.

Natuurschoonwet

De Natuurschoonwet beoogt de bescherming van landgoederen voor zover de instandhouding van die terreinen voor het behoud van natuurschoon wenselijk wordt geacht. Landgoederen in de zin van de Natuurschoonwet zijn terreinen die geheel of gedeeltelijk met bossen of andere houtopstanden zijn bezet. De wet beoogt de instandhouding van die landgoederen te bevorderen door het bieden van fiscale faciliteiten. Zo wordt de waarde van voor publiek opengestelde landgoederen bij overdracht op nul gesteld.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 moest de bescherming van natuurgebieden, zoals vastgelegd in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, in nationale wetgeving vastleggen. Al snel bleek dat de omzetting van Europese regels in deze wet onvoldoende was. In 2001 is daarom een wetsvoorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 aangeboden aan de Tweede Kamer. Deze heeft de wetswijziging begin 2004

behandeld. De nieuwe wet is op 1 oktober 2005 van kracht geworden.

In Veenendaal komen geen gebieden voor die vallen onder de Habitat- of Vogelrichtlijn. De Hellen en het Meeuwenkampje zijn gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet.

Nota Ruimte

In de Nota Ruimte zijn verschillende beleidsvelden integraal benaderd. De volgende beleidsstrategieën worden gehanteerd die van belang zijn voor het LOP:

- Anticiperen op en meebewegen met water
  - Investeren in de kwaliteit van de natuur
  - Landschap ontwikkelen met kwaliteit
- Veenendaal is, in WERV-verband, onderscheiden als een economisch kerngebied met nauwe relaties naar de KAN-regio. Daarnaast ligt het in een omvangrijk reconstructiegebied voor de landbouw. De ecologische hoofdstructuur zoals in het Rijksbeleid is weergegeven omgeeft Veenendaal globaal aan drie kanten.

Natuur voor mensen, mensen voor natuur

Natuur moet aansluiten bij de wensen van mensen en moet goed bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar zijn. Inpassing van nieuwe ontwikkelingen moet meer gestuurd worden door de kwaliteiten van het landschap. Hierbij moet landschapsonwerp een grotere rol gaan spelen. Er wordt een kwaliteitsimpuls voor het landschap nagestreefd door versterking van de groenblauwe dooradering.

Architectuur van de ruimte

In deze nota wordt gepleit voor 'culturele continuïteit'. De door de tijd elkaar opvolgende ingrepen in het landschap vertegenwoordigen een gebiedsspecifieke kwaliteit met vaak ook een cultuurhistorische waarde. Voor het behoud van identiteit is het goed bij huidige ontwikkelingen rekening te houden met de continue ontwikkeling van verleden en toekomst.

De regering vindt het belangrijk dat gebruikers op een positieve manier betrokken zijn bij planvorming van het landschap. Een toename van de betrokkenheid kan ook de invloed van de landschapsarchitectuur op de ontwikkeling van het landschap positief beïnvloeden.

Ter bevordering van landschapsarchitectonische kwaliteit kan de Kaderrichtlijn voor stimulerende en innovatieve projecten worden aangewend. De stichting Landschapsbeheer Nederland kan de culturele component van landschapsbeleid versterken.

Visie op hoofdlijnen

brons partners
LANDSCHAPSARCHITECTEN BV

Fort Buursteeg

- 1** Ontwikkelen open broek-ontginningslandschap (met natuurwaarden)

De Scheg

- 2** Ontwikkelen slagenlandschap

De Hellen

- 3** Ontwikkelen slagenlandschap (met natuur en waterberging)

Middelbuurtseweg

- 4** Ontwikkelen coulissenlandschap met uitzicht op heuvelrug

Dijkstraat

- 5** Ontwikkelen coulissenlandschap (met groene kamers en natuurwaarden)

Slaperdijkzone

- 6** Ontwikkelen coulissenlandschap (met natuurwaarden en waterberging)

Ontwikkelen natte EVZ langs Grift

Meewerken aan ontwikkeling EVZ (buiten gemeente) met aanknopingspunten voor recreatieve ontsluiting

Regionale waterberging (incidentele overstroming) met landschapsversterking

Ontwikkelen/onderzoeken lokale waterberging

Herkenbaarheid Grebbelinie vergroten en verbeteren toegankelijkheid

Ontwikkelen fietspadennetwerk rond Veenendaal met aansluiting op de stad

Aansluiten stations op wandelnetwerk

5 Visie op hoofdlijnen

Uitgangspunten

De visie voor het buitengebied van Veenendaal is gebaseerd op een aantal uitgangspunten;

- aanwezige landschapskwaliteiten,
- knelpunten en kansen in het huidige gebruik,
- beleidsopgaven vanuit hogere overheden,
- beleidsopgaven van aangrenzende gemeenten,
- beleidsopgaven van de gemeente Veenendaal zelf,
- discussie met de klankbordgroep en de bevolking aan de hand van twee ontwikkelingsmodellen,
- uitkomsten enquête en excursie met raadsleden.

Veenendaal werkt samen met eigenaren / gebruikers aan een vitaal buitengebied

De gemeente heeft een visie op de ontwikkeling van het buitengebied. Deze visie is ontwikkeld om het buitengebied voor de toekomst aantrekkelijk te houden en diegenen die er wonen en werken duidelijkheid te bieden over de toekomst. Juist omdat het plan voor een groot deel raakt aan de toekomst van bewoners en gebruikers van het gebied, is samenwerking tussen de gemeente en betrokkenen van groot belang. De gemeente toetst niet alleen plannen van initiatiefnemers, maar wil ook stimulerend optreden en een inspiratiebron bieden, zoals met dit landschapsonwikkelingsplan. De gemeente heeft een landschapscoördinator in dienst, die initiatiefnemers kan bijstaan in het vormgeven aan een landschappelijk verantwoorde inrichting van het erf en karakteristieke landschapselementen. Ook kan hij grondeigenaren wijzen op mogelijkheden van subsidies voor natuurontwikkeling of aanleg en herstel van landschapselementen en op landschappelijke inpassing van functiewijzigingen van gronden of gebouwen.

In dit hoofdstuk wordt de visie op de ontwikkeling van het Veenendaals buitengebied als geheel toegelicht. In de praktijk is er sprake van een aantal deelgebieden, met elk een eigen karakteristiek en problematiek.

In de navolgende hoofdstukken wordt op de visie van de afzonderlijke deelgebieden ingegaan. De visie op de deelgebieden kan echter niet los van elkaar en van de bredere omgeving worden gezien.

De landschapsonwikkelingsvisie geeft inzicht in de gewenste landschapsontwikkeling voor de komende 10 jaar. Ze zal als een belangrijke onderlegger worden gebruikt voor het op te stellen bestemmingsplan buitengebied. De visie is op een A3-kaart bijgevoegd.

Veenendaal werkt samen met buurgemeenten

Het buitengebied van de gemeente Veenendaal ligt op de grens van het Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug en de Gelderse vallei. Het landschap in deze overgang kenmerkt zich door verschillende landschapstypen. Het stedelijk gebied van Veenendaal verdeelt dit buitengebied in een viertal deelgebieden binnen de gemeentegrenzen. Over de grenzen heen maken deze deelgebieden onderdeel uit van het landschap in de regio. Samenwerking met aangrenzende gemeenten is van groot belang, omdat er diverse relaties liggen met de aangrenzende gebieden, zoals ecologische verbindingzones en recreatieve paden. Veenendaal wil graag werken aan de uitwerking en uitvoering hiervan, dus een goede dialoog met de burens is voor de toekomst belangrijk.

Versterken van de identiteit van het landschap

De identiteit van het landschap hangt nauw samen met het ontstaan van de plek en het menselijk gebruik ervan. Zo zijn verschillende landschapstypen ontstaan, die elke plek een eigen identiteit geven:

- open broek- en heideontginningenlandschap bij Fort Buursteeg
- slagenlandschap in de scheg tussen de Klompersteeg en het spoor
- slagenlandschap met bosopslag in de Hellen,
- coulissenlandschap met zichtlijnen op de heuvelrug bij de Middelbuurtseweg,
- coulissenlandschap met groene kamers bij de Dijkstraat.
- coulissenlandschap langs de Slaperdijk.

Bij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van natuur, de aanleg van landschapselementen, waterberging (of verstedelijking), dienen de kenmerken van deze landschapstypen als uitgangspunt. Alle ontwikkelingen moeten direct of indirect een bijdrage leveren aan een (beter) herkenbare identiteit. Zo blijft ook de diversiteit van landschapstypen rond Veenendaal voor de toekomst bewaard. Dit houdt het landschap aantrekkelijk.

Landschapstypen
Bos- en heidelandschap behouden
Brink- en esdorpenlandschap behouden
Coulissenlandschap versterken
Slagenlandschap behouden en versterken
Broek- en heideontginningenlandschap behouden en versterken

Voortbestaan agrarische bedrijvigheid stimuleren door passende verbreding

Er is in Veenendaal geen sprake (meer) van een vitaal agrarisch gebied. De landbouwgebieden zijn klein en het grondbezit is te versnipperd om voor de lange duur een gunstig agrarisch perspectief te bieden. De gemeente ziet verandering en verbreding van de bedrijfsvoering als onafwendbare ontwikkeling om het buitengebied voor de lange termijn vitaal te houden. De gemeente stelt, onder meer in dit landschapsontwikkelingsplan, ruimtelijke kaders waarbinnen economische ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Verbreding van de bedrijfsvoering met functies als waterberging, natuurontwikkeling, zorg en kleinschalige recreatieve voorzieningen past bij het Veenendaals buitengebied en de wensen en opgaven die er liggen.

Natuurwaarden

- Bestaande natuur behouden
- Ontwikkelen nieuwe natuur
- Zoekgebied nieuwe natuur

Ontwikkelen van nieuwe natuur versterkt het landschap

Met de ontwikkeling van nieuwe natuur wordt ernaar gestreefd bestaande natuurwaarden te vergroten. Dat kan bijvoorbeeld door nieuwe natuur als een buffer om bestaande natuur te leggen of geïsoleerde gebieden aan elkaar te koppelen. In Veenendaal is een aantal gebieden aangewezen voor natuurontwikkeling. Dit is vastgelegd in het Natuurgebiedsplan Gelderse Vallei. Voor deze gebieden zijn subsidies beschikbaar voor functieverandering en inrichting van de grond. Veenendaal wil gericht natuur ontwikkelen, daar waar natuur ook een bijdrage levert aan het wenselijk landschapsbeeld. Door de ontwikkeling van natuur die past bij de ondergrond en een meer 'natuurlijke waterhuishouding' komen de verschillende landschapstypen beter tot uitdrukking. De gradiënt van de Utrechtse Heuvelrug naar de Gelderse Vallei wordt weer beter zichtbaar. Landgebruik, bodem en waterhuishouding komen in deze visie meer met elkaar in overeenstemming. Ontwikkelen volgens dit Landschapsontwikkelingsplan levert duurzame situaties op met ook extensieve vormen van beheer, welke specifieke gebiedseigen natuurwaarden opleveren. In feite worden in alle deelgebieden, met uitzondering van de Middelbuurtseweg, de natuurwaarden vergroot. De provinciale aanwijzingen hiervoor duiden op de bijzondere kwaliteiten van de deelgebieden.

Ecologische verbindingszone (EVZ)

- natte EVZ versterken langs Grift (Kamsalamander)
- meedenken over ontwikkelen EVZ Heuvelrug-Vallei ten oosten van Veenendaal
- behouden en versterken droge EVZ langs A12 en sporen

Veenendaal draagt bij aan ecologische verbindingzones

Door en langs de gemeente Veenendaal ligt een aantal ecologische verbindingzones van regionaal belang. De bermen van regionale infrastructuur (snelweg A12, spoor Utrecht – Ede, spoordijk Utrecht - Rhenen) zijn droge ecologische zones. De bermbeheerders zijn verantwoordelijk voor een juiste inrichting en beheer. De gemeente zorgt ervoor dat deze waarden niet door gemeentelijke ontwikkelingen worden aangetast.

De Grift is een natte ecologische verbinding van regionale betekenis. De gemeente stimuleert de ontwikkeling van de in het beleid voorgeschreven biotopen. Dit krijgt vorm door de aanleg van 'ecologische stapstenen' langs de oevers en voorzieningen voor een verbeterde waternatuur.

Veenendaal vindt het belangrijk dat de geïsoleerde delen van haar buitengebied in verbinding staan met het buitengebied in de omgeving. Daarom werkt Veenendaal mee aan de ontwikkeling van een regionale ecologische verbindingzone, die de stad aan oostzijde omsluit. Hier wordt de ecologische relatie hersteld tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Gelderse Vallei. Ook heeft deze zone een bufferfunctie in het scheiden van het stedelijk gebied van Ede en Veenendaal. Deze

verbindingszone krijgt vorm en inhoud door regionale samenwerking. De gemeente draagt bij aan het oplossen van eventuele knelpunten in de verbinding (bij doorsnijdende infrastructuur), bijvoorbeeld door de aanleg van ecopassages.

Duurzamer waterbeheer en landschapontwikkeling gaan samen op

Om wateroverlast in het stedelijk gebied of in de regio te voorkomen wil Veenendaal op meerdere locaties waterberging faciliteren. In totaal is hier 4 tot 8 ha voor nodig. De ontwikkeling van deze waterbergingslocaties wordt aangegrepen om de identiteit van het landschap te versterken. Zo wordt een nieuwe ingreep als kans voor landschapontwikkeling gezien.

De waterhuishouding van het buitengebied wordt in de toekomst niet overal in Veenendaal afgestemd op de wensen van de landbouw. De ontwikkeling van natuur of extensieve landbouw en waterberging ten koste van regulier landbouwareaal gaat hiermee samen. Kwelwater wordt beter benut en hemelwater wordt langer vastgehouden in de eigen gemeente. Zo wordt gewerkt aan een meer duurzaam watersysteem dat past bij de gradiëntrijke situatie rond Veenendaal.

Ten noorden van de snelweg A12 is langs de Zijdewetering behoefte aan een interlokale waterberging (voornamelijk voor water afkomstig uit Ede). Nader onderzoek is nodig voor een locatiebepaling in ofwel bedrijventerrein de Batterijen of in de gemeente Ede. Ten zuiden van de Rauweveldseweg ligt een gebied met een functie voor regionale waterberging in combinatie met natuurontwikkeling. Vanuit het bedrijventerrein Nijverkamp wordt gezocht naar een lokale waterberging in de omgeving, ofwel langs de EVZ in overleg met de gemeente Rhenen en/of langs de Grift. Nader onderzoek is noodzakelijk in overleg met buurgemeenten. Langs de Slaperdijk wordt lokale waterberging ingezet om een open landschap te maken.

Waterberging
 regionale waterberging
 ontwikkelen lokale waterberging
 onderzoeken lokale waterberging
 ontwikkelen interlokale waterberging Ede

Versterken Grebbelinie

De Grebbelinie is een belangrijke cultuurhistorische structuur van bovenregionaal niveau. Veenendaal wil een bijdrage leveren aan het vergroten van de herkenbaarheid van de linie in het landschap. Dit gebeurt door de linie zelf anders in te richten, maar vooral door ingrepen in de directe omgeving van de Grebbelinie, waardoor de zichtbaarheid vergoot wordt. Hierbij krijgt de samenhang tussen de verschillende onderdelen nadrukkelijk aandacht. Wel dienen ecologische waarden behouden te blijven.

De Grebbelinie is ook inspiratiebron voor recreatieve en ecologische ontwikkelingen. De visie op de onderdelen van de Grebbelinie die binnen de gemeente liggen, of er direct aan grenzen, is als volgt.

- ruimtelijk versterken van de Slaperdijk, door de zone ervoor eenduidig en open in te richten,
- ontwikkelen van een goede recreatieve aansluiting vanuit de wijk Ruissenveen op het voormalige Werk aan de Roode Haan,
- behouden van het zicht op de Emminkhuizenberg,
- verbeteren van de zichtbaarheid van de loop van de Grebbelinie en Slaperdijk ten noorden van rijksweg A12,
- versterken van de zichtbaarheid, toegankelijkheid en recreatieve bereikbaarheid van Fort aan de Buursteeg. De inrichting van het fort en zijn directe omgeving worden hierop aangepast.

De Grebbelinie is gemeentegrens overstijgend cultuurhistorisch erfgoed, dat een bijdrage kan leveren aan de identiteit van Veenendaal en de Veenendalers.

Grebbelinie
1 Slaperdijk beter zichtbaar maken
2 Roode Haan ontsluiten
3 Zicht behouden op Emminkhuizenberg
4 Linie van Juffrouwijk
5 Voormalige batterij
6 Fort Buursteeg beter zichtbaar maken

Streefbeeld recreatief routenetwerk

- fietsnetwerk rond Veenendaal completeren
- stations aansluiten op wandelnetwerk
- ontwikkelen kanoroute
- ontwikkelen groene entree

Aardwerken, Grebberlinie zichtbaar in open gebied

Aansluiten op netwerk van routes in omgeving

Versterken recreatief netwerk

Het buitengebied rondom Veenendaal vervult een functie voor recreatief medegebruik voor de bewoners van het stedelijk gebied. Ook de toenemende behoefte aan recreatief medegebruik als gevolg van de bouw van vele woningen in Veenendaal-Oost moet gefaciliteerd worden. Een aantrekkelijk en bereikbaar buitengebied sluit tevens aan bij de strategische visie.

Veenendaal wil voor haar inwoners een buitengebied dat zo aantrekkelijk mogelijk is. Variatie is daarbij belangrijk. Deze variatie wordt gewaarborgd door het voortbouwen op de eigen identiteit van de landschapstypen in de deelgebieden met routes en kleinschalige recreatieve voorzieningen.

Voorts worden de woon- en buitengebieden goed op elkaar aangesloten, ook bij de Middelbuurtseweg. Er wordt naar gestreefd om aan de oostkant om Veenendaal heen te fietsen. Zo worden de verschillende deelgebieden met elkaar verbonden door veilige, aantrekkelijke paden en wordt het fietsnetwerk aan alle kanten van de stad gecompleteerd. Dit moet grotendeels buiten de eigen gemeente plaatsvinden. Het belang van goede samenwerking met buurgemeenten is dus groot.

De stations Veenendaal-De Klomp, Veenendaal-West en Veenendaal-Centrum worden aangesloten op het wandelnetwerk van de heuvelrug en de Gelderse Vallei. In het stedelijk gebied is hiertoe een heldere bebording nodig en langs de Klompersteeg samenwerking met Ede.

Door te sturen aan de mate van toegankelijkheid kan de recreatie gezondeerd worden, zodat de hoogste recreatieve intensiteit in de minst kwetsbare gebieden ligt. Zo komen er in de kern van het bijzondere natuurgebied de Hellen geen extra paden, ondanks de ligging tussen stedelijk gebied. In het gebied ten zuiden van de Dijkstraat daarentegen, waar het landschap het kan hebben, wordt de padenstructuur uitgebreid. Zo wordt de ecologische kernzone van de Utrechtse Heuvelrug ontlast. Apart van dit LOP dient in regionaal verband nader onderzoek te worden verricht naar een 'Groene entree'. Dat is een parkeer- en informatievoorziening voor een goede bereikbaarheid van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

In de visie ontstaan meer mogelijkheden om vanuit de stad een rondje te fietsen, skaten of wandelen. Ook andere vormen van routegebonden recreatie zoals kanoën of paardrijden verdienen aandacht omdat ze passen bij het buitengebied van Veenendaal. Kleinschalige pleisterplaatsen vormen een toevoeging aan het recreatief netwerk. Ook kleinschalige dagrecreatieve voorzieningen, die passen bij de omgeving en de routenetwerken ondersteunen (bijvoorbeeld kanoverhuur, verkoop streekeigen producten, theetuin, terras, een rustpunt, etc) worden ondersteund. Zij dienen bij voorkeur gekoppeld te zijn aan agrarische bedrijven. Dergelijke voorzieningen passen in recreatief aantrekkelijke gebieden, zoals de Griftzone en de Dijkstraat. Vormen van kleinschalige verblijfsrecreatie in de vorm van Bed & Breakfast zijn alleen mogelijk bij agrarische bedrijven, voor zover deze aanwezig zijn binnen de Griftzone en bezuiden de Dijkstraat en de Middelbuurtseweg. Bezuiden de Middelbuurtseweg wordt ontwikkelingsruimte geboden aan een camping. Er wordt niet ingezet op grootschalige en intensieve recreatieve voorzieningen omdat deze niet passen bij de maat en schaal van het Veenendaals buitengebied.

Ruimte reserveren voor groene functies van de stad

Omdat het buitengebied van Veenendaal beperkt van omvang is, worden er nu reeds keuzes gemaakt voor de nieuwe locatie van een volkstuinencomplex (ruim 1 ha) en een begraafplaats (circa 5 ha vanaf 2020) en een gebouw voor de bijenvereniging. Het gebied rond de Middelbuurtseweg is hiervoor geschikt door de aard van het landschap, de doorlatende ondergrond en de nabijheid van de stad. Door dit gebied nu vast aan te wijzen worden ook ontwikkelingskansen voor het landschap gecreëerd. Nieuwe groene functies van de stad krijgen inpassingseisen mee, zoals de aanleg van houtwallen. Zo zorgen ontwikkelingen er mede voor dat het coulissenlandschap langs de Middelbuurtseweg wordt versterkt. Ook andere groene (recreatieve) functies, zoals bijvoorbeeld een camping, kunnen volgens ditzelfde principe een plaats krijgen in het gebied rond de Middelbuurtseweg, mits doorzichten op de Heuvelrug worden behouden. De overige deelgebieden zijn hiervoor minder geschikt.

Erf in landschappelijke kamer

Overige ontwikkelingen alleen als ze het landschap ondersteunen

Het buitengebied blijft voortdurend in ontwikkeling. De gemeente wil met dit Landschapsontwikkelingsplan hieraan een bijdrage leveren. Ontwikkelingen in het buitengebied kunnen alleen dan plaatsvinden wanneer ze de karakteristiek van het landschap versterken, hetzij door hun eigen voorkomen, hetzij door aanvullende inrichtingsmaatregelen. De veranderingen mogen geen nadelige invloed hebben op de (omringende) natuur en de waterhuishouding en moeten er bij voorkeur een positieve bijdrage aan leveren.

Nieuwe bebouwing

In principe zijn er in het buitengebied geen mogelijkheden voor nieuwe bebouwing behalve in het kader van de Ruimte voor Ruimte regeling (sloop voor nieuwbouw) of Rood voor Groen (nieuwe landgoederen).

Vrijkomende agrarische bebouwing

Nieuwe functies in vrijkomende agrarische bebouwing (ook wel afgekort tot VAB) zijn in principe mogelijk binnen de hiervoor gestelde landschappelijke en natuurlijke randvoorwaarden. Uiteraard kunnen vanuit andere beleidsvelden, zoals bereikbaarheid, parkeren, milieu en dergelijke aanvullende eisen worden gesteld.

Functieveranderingen en groene compensatie

Bij functieveranderingen die effect hebben op het landschap wordt een groene compensatie gevraagd, bijvoorbeeld in de aanleg van landschapselementen (zoals een houtwal of poel), natuurontwikkeling of een aanvulling op het recreatieve padenstelsel. De zwaarte van de gevraagde compensatie is in toenemende mate groter bij:

- een verandering binnen het bouwblok,
- een vrijstellings- of wijzigingsprocedure van het bestemmingsplan (bijvoorbeeld bebouwing buiten bouwblok),
- een functieverandering met wijziging van bestemmingsplan.

Landgoederen

De gemeente staat in principe positief tegenover de ontwikkeling van landgoederen, wanneer deze een wezenlijke bijdrage leveren aan het landschap en een duidelijke meerwaarde bieden voor de natuur en het recreatieve netwerk. De gebouwen die horen bij een landgoed moeten passen binnen de structuur van het landschapstype. Ze mogen geen schaalbreuk veroorzaken en moeten een allure uitstralen die past bij de plek en bij deze tijd.

Aandacht voor beeldkwaliteit van bebouwing en erven

In de deelgebieden komen diverse vormen van bebouwing voor. Op meerdere plaatsen is sprake van een gebiedseigen lintbebouwing met een eigen ritme van bebouwing, open ruimten en zicht naar het achterliggende gebied (Nieuwe weg, Gelders Benedeneind, Middelbuurtseweg). In het gebied van de Dijkstraat ligt de bebouwing verspreid. In het algemeen is aandacht nodig voor de beeldkwaliteit van deze specifieke bebouwingsstructuren. Gebouwen moeten passen binnen de structuur van het landschapstype. Ze mogen geen schaalbreuk veroorzaken en moeten een uitstraling hebben die past bij de plek en bij deze tijd. De welstandsnota geeft hiervoor de richtlijnen aan. Per deelgebied zijn in dit Landschapsonwikkelingsplan aanvullende inrichtingsprincipes opgenomen. Daarnaast is op het niveau van het erf aandacht nodig voor beeldkwaliteit van de bebouwing, de erfinrichting (o.a. hekken, verharding, verlichting) en gebiedseigen erfbeplanting die past bij het landschapstype.

Het buitengebied onderscheidt zich van de stad door een groene uitstraling, lucht, ruimte en vergezichten. Het beeld van het buitengebied wordt mede bepaald door de woningen en bedrijf-woning combinaties met hun tuinen, respectievelijk erven. In dit landschapsonwikkelingsplan wordt daarom, naast het landschap, ook aandacht besteed aan eisen en wensen ten aanzien van beeldkwaliteit. Beeldkwaliteitseisen voor de gebouwde omgeving zijn vastgelegd in de Welstandsnota. Beeldkwaliteitseisen voor de private omgeving in het buitengebied zijn een tamelijk nieuw fenomeen, waarop in het Landschapsonwikkelingsplan wordt ingezet. In principe zijn deze complementair aan de eisen uit de Welstandsnota en moeten deze twee documenten beide geraadpleegd worden bij veranderingen in het buitengebied.

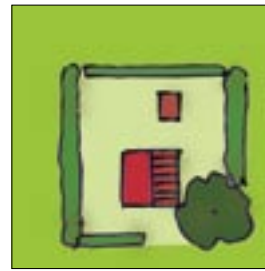
Het landschap is door de eeuwen heen steeds aan verandering onderhevig en dat is momenteel niet anders. Doordat de functie van het buitengebied verandert, verandert de aanblik ervan ook. Wanneer agrarische bedrijven worden beëindigd vindt er op dezelfde plaats veelal een transformatie plaats naar de woonfunctie. Of dit gebeurt met behoud van het oude huis, de stal en de bijgebouwen of door nieuwbouw, het beeld van het buitengebied zal erdoor veranderen. Meer dan ooit is een (neven)functie van het buitengebied het bieden van rust en ruimte in de vorm van recreatief medegebruik. Daarom moet er juist nu voldoende aandacht besteed worden aan de beeldkwaliteit, ofwel hoe het eruit ziet op het platteland. Door op het niveau van het erf specifiek aandacht te schenken aan beeldkwaliteit wordt gewerkt aan het behoud van de karakteristiek van het Veenendaals buitengebied. De gewenste karakteristiek of identiteit van het buitengebied is gebaseerd op enerzijds het ontstaan en huidig gebruik van het landschap en anderzijds op de individuele invulling van de woon- en werkomgeving. Het landelijke en diverse karakter speelt daarbij een belangrijke rol.

Per deelgebied (zie de hoofdstukken 5 tot en met 9) worden er nadere handreikingen gedaan voor invulling van de individuele ruimten in het buitengebied. Er wordt ingegaan op de volgende thema's:

- Ligging in het landschap
- Karakteristieke bouwstenen op het erf
- Erfafscheiding
- Karakteristieke beplantingssoorten

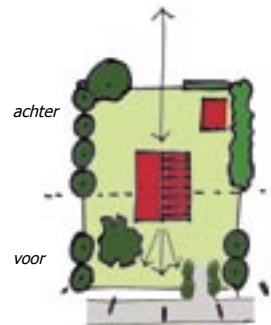
Algemene regels ter bevordering van de beeldkwaliteit in het buitengebied

- Huis en tuin moeten een onderlinge samenhang hebben en als een ensemble herkenbaar zijn.
- Elk ensemble van huis en tuin of van bedrijf en erf moet een individuele positie in het buitengebied innemen. Dit bevordert de diversiteit die zo eigen is aan het buitengebied.

huis en tuin vormen samen een ensemble met een individuele plaats in het landschap

- Er moet een duidelijk onderscheid zijn tussen de voor- en achterkant van het ensemble huis-tuin of bedrijf-erf. Niet alleen de bebouwing draagt hieraan bij, maar ook de beplanting speelt hier een rol in. Representatieve elementen zoals een solitaire boom, een siertuin en leilindes staan voor op het erf en de van oudsher meer gebruiksfuncties, zoals moestuin en hakhoutbosje liggen verder naar achteren.

voor- en achterzijde van het erf zijn verschillend

- De randen van het erf worden, indien nodig, afgeschermd met natuurlijke materialen, waarbij de voorkeur uitgaat naar hagen (of houtwallen in gebieden waar deze thuishoren). Hoge en opvallende hekken zijn zeer ongewenst vanwege hun stedelijke en defensieve uitstraling.

industriële hekwerk is ongewenst in het buitengebied

maatwerk in landelijke materialen, kleuren en vormen past beter

hagen dragen bij aan het groene karakter van het buitengebied en voegen natuurwaarde toe (mits passende soorten)

combinatie van hek en haag kan een oplossing zijn die zowel functioneel is als mooi in het landschap

- Functies die geen groene uitstraling hebben, zoals parkeren van voertuigen en buitenopslag van goederen moeten bij voorkeur aan de zij- of achterkant van het huis geplaatst worden. Verzachting door beplanting is wenselijk.

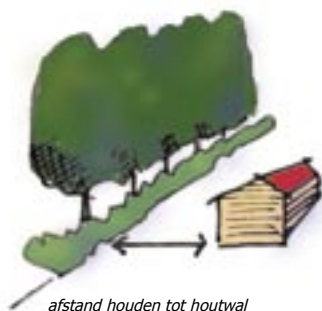
- De aanblik van grote schuren en blinde muren kan worden verzacht door het aanbrengen van beplanting ervoor, gezien vanaf de openbare weg.

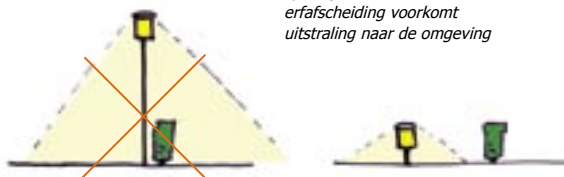
- Het gebruik van streekeigen beplanting wordt sterk aanbevolen, omdat dit een bijdrage levert aan de gewenste karakteristiek van het gebied en omdat deze soorten het doorgaans beter doen. Een erf, met enkele karakteristieke beplantingselementen en een samenspel van gebouwen en beplanting, past beter in het Veenendaalse buitengebied dan een villatuin met uitheemse planten.

Landschapscoördinator
Otto Vloedgraven

verlichting laag aanbrengen
op enige afstand van de
erfscheiding voorkomt
uitstraling naar de omgeving

- Bij functieverandering op het erf of verandering aan de bebouwing moet de Landschapscoördinator geconsulteerd worden. Daarnaast staan zijn diensten ter beschikking van iedere eigenaar van gebouwen, erven of grond in het buitengebied. Hij kan behulpzaam zijn bij het uitzoeken van bij de omgeving passende beplanting en adviseert over streekeigen opbouw van erven. Dit is een service die Veenendaal haar burgers ook in de toekomst blijft bieden.
- Wanneer er in het landschap karakteristieke elementen aanwezig zijn, zoals bijvoorbeeld houtwallen, dan moet met erfbeplanting en bijgebouwen zoveel afstand worden gehouden dat de landschapselementen goed tot hun recht komen, zowel in het beeld als in het beheer en voortbestaan.
- De nog bestaande houtwallen moeten duurzaam in stand gehouden worden en dat betekent dat een goed beheer nodig is.
- Algemeen geldt dat de hoeveelheid verharding moet worden beperkt tot het strikt noodzakelijke, om het landelijke karakter te versterken.
- Overvloedige verlichting past niet in het buitengebied. Noodzakelijke verlichting bij voorkeur aan de gevel plaatsen of laag houden en niet te dicht bij de erfgrans (met uitzondering van de voorzijde).
- Beplanting van bonte soorten, coniferen en andere uitheemse soorten kunnen in de tuin worden toegepast maar niet op de erfgrans omdat ze niet horen bij dit landschap.

Voor het gehele buitengebied van Veenendaal geldt een aantal bouwstenen voor erfinrichting als karakteristiek. Deze bouwstenen hebben doorgaans een historische gebruiksfunctie en zijn ook nu nog toepasbaar, al dan niet aangepast aan de moderne (gebruiks)wensen. De beplantingssoorten variëren binnen de bouwstenen met de grondslag van het erf. Handreikingen daartoe worden bij de deelgebieden gedaan. Op een erf met weinig ruimte passen bouwstenen met een klein ruimtebeslag, terwijl op een ruim erf ook ruimtevrugnende elementen inpasbaar kunnen zijn. In de twee schetsen is globaal aangegeven welke bouwstenen voor een klein en een groot erf een bijdrage leveren aan een hoge beeldkwaliteit en een landelijke uitstraling.

karakteristieke bouwstenen voor een erf met weinig ruimte

op het erf:

- solitaire hoogstamfruitboom
- laagstamfruitgaard
- moestuin
- leilindes
- geschoren haag als scheiding tussen functies op het erf

erfgrenzen:

- knotwilgen
- houtsingel
- elzenhakhoutrij
- geschoren haag
- natuurlijke slootkant

karakteristieke bouwstenen voor een erf met veel ruimte

op het erf:

voorkant:

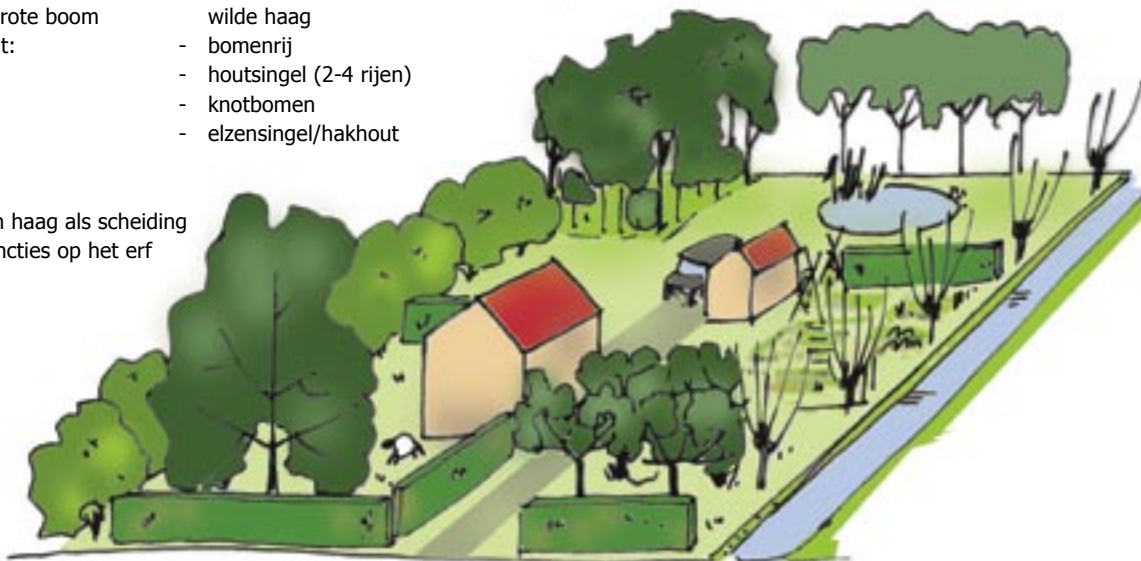
- solitaire grote boom

achter/zijkant:

- bosje
- moestuin
- poel
- weide
- siertuin
- geschoren haag als scheiding tussen functies op het erf

erfgrenzen:

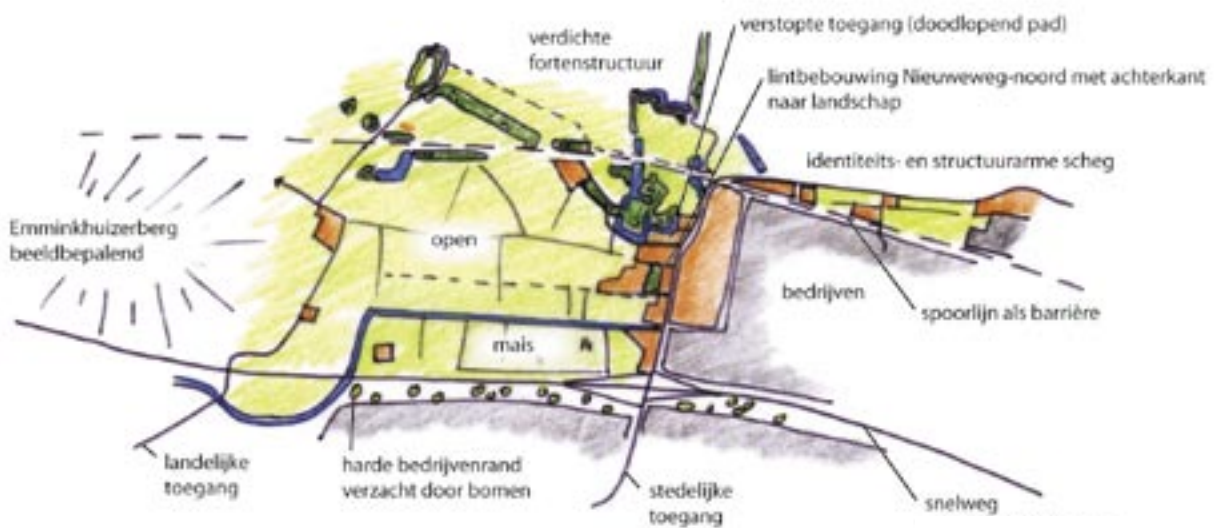
- struweelhaag/
wilde haag
- bomenrij
- houtsingel (2-4 rijen)
- knotbomen
- elzensingel/hakhout

Fort Buursteeg

Fort Buursteeg

kenmerken

6 Deelgebied Fort Buursteeg

Ligging

Deelgebied Fort Buursteeg ligt tussen de A12 en de spoorlijn Utrecht-Arnhem. Het is daardoor nogal geïsoleerd gelegen. De lintbebouwing van de Nieuweweg-noord staat met de achterkant naar het buitengebied gericht. Eén boerderij ligt iets naar achteren. Het gebied ligt verstopt achter dit lint doordat er nauwelijks doorzichten zijn vanaf de weg. Verscholen bij het fort liggen nog een boerenerf en een omsloten villaterrein.

Ingesloten tussen de Klompersteeg (N224), het spoor en de Veenendaalseweg ligt een geïsoleerd stukje buitengebied in de vorm van een scheg, dat vooralsnog bij het buitengebied hoort.

6.1 Karakteristiek

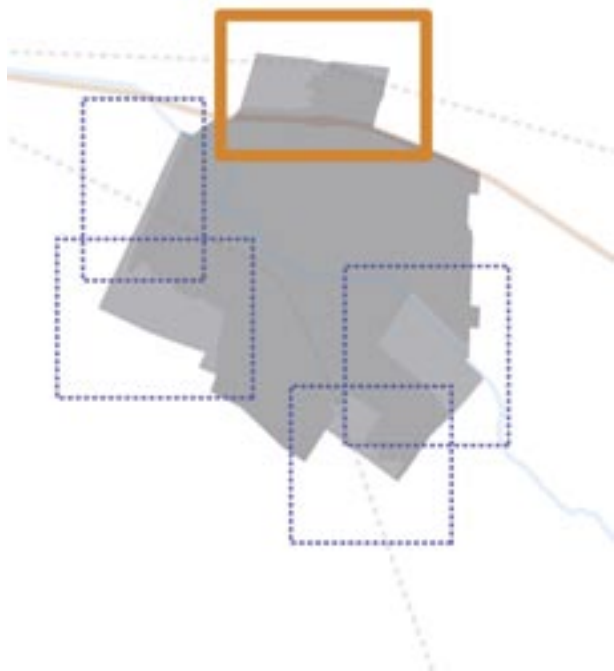
Fort Buursteeg ligt in een uitgebreide vlakte van ten dele verspoelde dekzanden, waar een groot deel van de Gelderse Vallei ook deel van uitmaakt. Het gebied heeft de doelmatige karaktertrekken van een jong broek- en heideontginningslandschap. Er liggen grote, blokvormige percelen en het is er open. Rond 1900 was het er nog moerassig door de uittredende kwel. De grondwaterstand wordt nu laag gehouden ten gunste van de landbouw. De waterstructuur is functioneel voor het huidige agrarische gebruik, maar zal moeten veranderen wanneer de natuurpotenties worden benut. De Emminkhuizenberg is, hoewel gelegen naast dit deelgebied in de gemeente Renswoude, beeldbepalend.

Opvallend aan het gebied is de openheid. De aanwezigheid van vee benadrukt dit gegeven en versterkt de landelijke sfeer. Er staan twee (restanten van) rijen knotelzen op kavelgrenzen in het gebied. De kavels tegen de snelweg aan zijn in gebruik als maisakker, waardoor het gebied een deel van het jaar van de snelweg afgezonderd is. De snelweg is niet ruimtelijk benadrukt, maar de auto's zijn vanuit het deelgebied wel zichtbaar en bij wind uit zuidelijke richtingen ook goed hoorbaar.

Op het fort is er veel opgaande begroeiing waardoor een introverte wereld is ontstaan. Op het fort heerst een eigen sfeer van een in onbruik geraakt gebied met een afwisselend karakter. Deze plekken zonder duidelijke actuele functie spreken tot de verbeelding. Toch is vanuit de omgeving het fort niet goed herkenbaar, doordat de aardwerken en de grachten grotendeels zijn overgroeid. Er is een groot contrast tussen de openheid van de weilanden en het besloten karakter van het fort.

Vanaf de A12 en het spoor gezien vervult dit deelgebied een functie als overgang tussen het platteland en de stad.

De scheg tussen de Klompersteeg en het spoor heeft geen duidelijke identiteit of structuur. Het is een landschapsrestant van het veenontginningslandschap, dat ten noorden van de Klompersteeg in Ede nog herkenbaar is. Doordat het gebied klein is en er veel bebouwing staat, is het oorspronkelijke landschap onherkenbaar. Er liggen enkele bedrijven, zowel agrarische als anderssoortige. De algemene aanblik is

Scheg, westelijk punt spoor/klompersteeg

Bedrijvigheid in de Scheg

Toegankelijkheid + hek Fort Buursteeg

Verscholen gracht

rommelig. De scheg is een stadsrandzone, waar stedelijke en landelijke functies elkaar ontmoeten.

Toegankelijkheid

Deelgebied Fort Buursteeg is, door de geïsoleerde ligging, slecht toegankelijk vanuit Veenendaal. Vlak langs het gebied voeren een NS-wandelroute, Grebbelinie (16 km) en het Utrechtpad (163 km). Een veilige en aantrekkelijke kortsluiting met station Veenendaal-De Klomp ontbreekt echter. Via de Kooiweg en Schalm (gemeente Renswoude) kan een omtrekkende beweging rond het gebied worden gemaakt. Via een onduidelijk zijstraatje van de Nieuweweg noord kan het gebied worden betreden. Dit straatje loopt dood op een boerenerf. Vanaf de Kooiweg kan men bij de Zijdewetering komen. In beide gevallen is het in het veld onduidelijk of dit een openbare of een eigen weg betreft. Het fort is omheind maar er staat wel een informatiebordje dat uitnodigt het gebied te betreden. Ook vanaf de Nieuweweg-noord kan het fort betreden worden. Deze ingang ligt echter verstopt achter een slagboom op het erf van een autohandel en is daardoor weinig uitnodigend en bij het publiek onbekend. De nabijheid van de stad en de goede bereikbaarheid van de plek via de (boven)regionale infrastructuur bieden aanleiding om het gebied beter te ontsluiten en daardoor beter beleefbaar te maken.

6.2 Beleidsopgaven en kansen

Het gehele gebied op Veenendaals grondgebied tussen de snelweg en het spoor is door de provincie aangewezen als nieuwe natuur. Er zijn, buiten het Meeuwenkampje, weinig actuele natuurwaarden maar er liggen, in relatie tot aanwezige kwel, floristische potenties. Het gebied moet een buffer gaan vormen rond de natuurkern het Meeuwenkampje. De gestelde natuurdoelen horen bij natte gronden. Het grondwaterpeil moet daartoe worden opgezet.

Het belangrijkste knelpunt voor het behoud en de ontwikkeling van de natuur in dit gebied is de grondvererving. Door de ruimtelijke ontwikkelingen in de directe omgeving is er veel druk op de grondprijs. Verder kan het beheer beter worden afgestemd op de potentiële natuurwaarden, zoals bijvoorbeeld door het baggeren van delen van de gracht.

De grondeigenaren blijken over de provinciale ideeën nog nauwelijks geïnformeerd te zijn. In een gebied waar dergelijke ingrijpende veranderingen op stapel staan, is het van groot belang om zorgvuldig om te gaan met de betrokkenheid van eigenaren / gebruikers. De omvorming van landbouwgrond naar natuurgebied, al dan niet gecombineerd met extensieve beweiding, kan een kans betekenen voor agrariërs met weinig toekomstperspectief.

De bermen van het spoor en de snelweg hebben een verbindende ecologische functie die behouden dient te worden. Op een hoger schaalniveau moet het gebied Fort Buursteeg als een ruimtelijke eenheid aan het 'kralensnoer A12' zichtbaar blijven.

In het boek 'Tastbare Tijd' wordt door de provincie als specifieke opgave genoemd het verduidelijken en herkenbaar maken van de oude structuren als de Slaperdijk, De Grebbelinie en de Grift, in het bijzonder nabij kruisingen met de A12 en de spoorlijn. De combinatie van Liniewal en Grift in noord-zuid richting met de dwars daarop staande inundatiekaden moet worden veiliggesteld en herkenbaar gehouden. Dit geldt ook voor de Slaperdijk en de andere aardwerken van de Grebbelinie. In en rond Fort Buursteeg is dit een kans voor versterking van de structuur.

Uit het planvormingstraject van het waterplan komt de kans naar voren om in deelgebied Fort Buursteeg waterberging toe te passen langs de Zijdewetering. Dit kan de Grift ontlasten, waardoor berging van water op andere, moeilijker plaatsen wellicht niet nodig is.

Het Fort aan de Buursteeg met een plattegrond uit 1879 geprojecteerd op de huidige situatie. Bron: R. Blijdenstijn: Tastbare tijd. Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, 2005

Omgeving Fort Buursteeg

- Behouden open landschap en versterken natuurwaarden (nat grasland)
- Behouden bestaande natuurwaarden (Meeuwenkampje)
- Herstellen en/of toevoegen landschapselementen
- Onderzoeken interlokale waterberging langs zijdewetering
- Versterken herkenbaarheid, toegankelijkheid en samenhang Fort en Grebbelinie
- Open houden/maken zicht op Emminkhuizerberg en Grebbelinie
- Behouden gesloten lintbebouwing Nieuweweg Noord met aandacht voor beeldkwaliteit
- Ontwikkelen fietspad
- Ontwikkelen wandelpad (NS - Fort Buursteeg)
- Herinrichten deel van Nieuweweg Noord en Klampersteeg
- Versterken EVZ met aanleg ecopassages

6.3 Landschapsonwikkelingsvisie Fort Buursteeg

Het deelgebied Fort Buursteeg blijft hoofdzakelijk open van karakter. Er wordt ingezet op natuurontwikkeling. De zichtlijnen op de Emminkhuizerberg en de onderdelen van de Grebbelinie worden versterkt. De rand langs de snelweg wordt ruimtelijk verdicht door lijnvormige beplantingen in het kavelpatroon. Zo wordt de snelweg deels aan het zicht onttrokken en wordt het gebied als totaal aantrekkelijker voor recreatief medegebruik.

De smalle scheg tussen De Klompersteeg en het spoor is een geïsoleerd stukje slagenlandschap. Om de structuur van de scheg te verduidelijken wordt in oost-westelijke richting de kavelgrens versterkt met beplanting van knotwilgen.

Versterken natuurwaarden

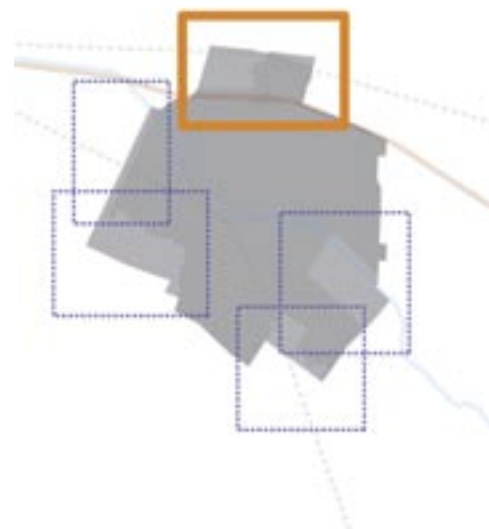
Door de provincie is het gebied aangewezen voor de ontwikkeling van nieuwe natuur, om de bijzondere natuurwaarden van het Meeuwenkampje te beschermen en uit te breiden. Het versnipperd eigendom in dit deelgebied duidt erop dat de landbouw hier beperkte toekomstmogelijkheden heeft. Om de natuurwaarden van het Meeuwenkampje te beschermen is beëindiging van het agrarische gebruik nodig. Het natuurdoeltype is hier nat schraal grasland. De provincie stelt hiervoor een plan op. Omdat het beheer van veenmoeras rietland en -heide erg duur is, blijft dit natuurdoel alleen in het bestaande natuurgebied het streven. De hydrologische situatie is uiteindelijk bepalend voor de kwaliteit van de natuurontwikkeling, onder andere afhankelijk van kwel en zal vanuit de natuurdoelstelling geoptimaliseerd worden.

Herstellen en toevoegen landschapselementen

Om het open gebied aantrekkelijker te maken kunnen enkele kleine landschapselementen worden toegevoegd. Deze sluiten tevens aan op historische verkavelingspatronen. Midden in het gebied kan aanvullend een boomgroep worden geplant ter oriëntatie. Ten zuiden van de Zijdwetering kunnen haaks op de Zijdwetering, lijnvormige oever- of andere beplantingen worden aangebracht. Het verkavelingspatroon wordt hierdoor ruimtelijk geaccentueerd en de snelweg wordt voor een deel aan het zicht onttrokken.

Onderzoeken interlokale waterberging

De Zijdwetering heeft te maken met hoge piekafvoeren. Dit water is, bij heftige regenval, vooral uit de gemeente Ede afkomstig. Veenendaal zal in samenwerking met het waterschap en de gemeente Ede onderzoeken of er ruimte is voor de opvang van water langs de Zijdwetering. Mogelijkheden liggen binnen bedrijventerrein de Batterijen of erbuiten. Hiermee wordt invulling gegeven aan de vraag naar interlokale waterberging, waardoor het Valleikanaal ontlast wordt. Daardoor kan Veenendaal relatief meer water lozen op Grift / Valleikanaal en is minder extra berging van stedelijk water nodig.

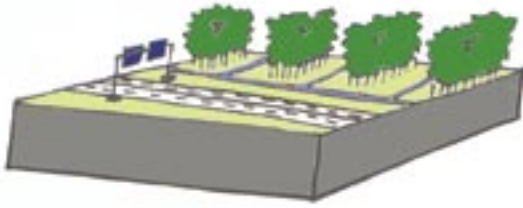

Versterken van de Grebbelinie

Veenendaal vindt het belangrijk om het cultuurhistorisch erfgoed te behouden, zeker een regionaal belangrijke structuur als de Grebbelinie. Ook moeten de inwoners daar zoveel mogelijk profijt van hebben. Het deelgebied Fort Buursteeg wordt daarom meer betrokken bij het recreatieve netwerk rond Veenendaal en als onderdeel van een samenhangende Grebbelinie. Om het fort ruimtelijk duidelijker zichtbaar te maken worden de grachten onderhouden, zodat ze niet dichtgroeien. Ook wordt gericht beplanting van het fort verwijderd om de aarden wallen in samenhang met de grachten te laten zien. Aan de aanvalzijde van de linie was een beplanting met stekelige struiken zoals meidoorn, gangbaar. Deze laagblijvende beplanting, aan de kant van de Klompersteeg, kan ter vervanging komen van de uitgegroeide bosjes op de buitenzijde van het fort. Op het fort zelf zorgt de beplanting op de wallen voor een bijzonder sfeervol beeld. Daarom wordt deze behouden. Het is wenselijk op termijn de bebouwing die voor het fort staat te vervangen, waardoor het zicht op het fort en de toegankelijkheid verbeterd wordt. De erven moeten een open karakter hebben om het zicht op het fort erachter te waarborgen. Ontwikkeling van een educatieve, culturele of horecafunctie behoort tot de mogelijkheden. De Provincie onderzoekt de mogelijkheden om op Fort Buursteeg (noord- of zuidzijde) een entree en informatieplek van de

behoud openheid en zicht op fort vanaf Zijdwetering

Landschapsbouw ten zuiden van de Zijdwetering, haaks op de snelweg

Tussen Nieuweweg Noord en Koolweg ontwikkelen fietspad langs Zijdwetering

Grebbelinie te ontwikkelen. De beide entrees van het fort worden duidelijker herkenbaar en openbaar gemaakt. Het spoor is een scheidend element in het landschap dat geen ruimtelijke nadruk moet hebben. Beplanting in de lengterichting van het spoor vertroebelt het zicht op de Grebbelinie. Afhankelijk van de natuurwaarden kunnen deze wellicht verplaatst worden.

Aandacht voor beeldkwaliteit lintbebouwing Nieuweweg-noord

Het lint is nogal dicht bebouwd, waardoor vanaf de weg het achterliggende gebied nauwelijks zichtbaar is. De plekken waar het lint kan worden gekruist via een (fiets)pad worden aan de weg gemarkeerd met beplanting. De bebouwing van de Nieuweweg-noord staat met de achterkant naar het buitengebied gekeerd. Omdat dit gebied betrokken wordt bij het recreatieve netwerk aan de noordzijde van Veenendaal wordt de beeldkwaliteit aan de achterzijde van het lint belangrijker. De gemeente stimuleert daartoe erfbeplanting met bij het landschap passende soorten.

Herinrichting Nieuweweg-noord

Het doorgaande verkeer vanuit Veenendaal-noord richting Ede wordt op termijn omgeleid over industrieterrein De Batterijen. Hierdoor wordt het noordelijk deel van de Nieuweweg-noord en de aansluiting op de Klompersteeg sterk ontlast. Dit tracé wint hierdoor aan aantrekkingskracht voor de recreant. Het profiel van de weg wordt aangepast aan het nieuwe gebruik. De rijbaan wordt smal en er komen fietspaden en beplanting langs. De beplanting wordt ter hoogte van Fort Buursteeg onderbroken om het zicht op de aardwerken te behouden. Ook de voor zwaar verkeer geprofileerde bocht

bij de spoorwegovergang krijgt een bescheiden vormgeving, waardoor het zicht op de aarden wallen van de het fort wordt verbeterd. De toegankelijkheid van het fort kan worden verbeterd door de ingang te verplaatsen naar de voorzijde, direct ontsloten op de nieuw ingerichte Nieuweweg-noord. De gemeente streeft na herinrichting van de Nieuweweg-Noord naar afsluiting van de spoorwegovergang.

Ontwikkelen fietspad

Deelgebied Fort Buursteeg wordt aangesloten op het recreatieve padenstelsel aan de noordzijde van de gemeente in de vorm van een fietspad van oost naar west door het gebied. Het tracé wordt nader bepaald en is mede afhankelijk van de mogelijkheden het lint te doorkruisen. Het fietspad volgt waar mogelijk bestaande lijnen in het landschap, zoals waterlopen en kavelgrenzen. In het westen sluit dit fietspad aan op het noordelijk deel van de Slaperdijk / Schalm. Hier kan een overzichtspunt ontwikkeld worden, vanwaar het Meeuwenkampje en een deel van de Grebbelinie kunnen worden overzien. Veenendaal krijgt er hiermee aan de noordkant een aantrekkelijk fietspad bij, waarmee het achterliggende gebied ook beter bereikbaar wordt.

Ontwikkelen wandelpad

Om op een veilige manier van Station Veenendaal - De Klomp naar de Grebbelinie te wandelen wordt door de gemeente Ede gezocht naar een tracé voor een nieuw wandelpad aan de noordzijde van de Klompersteeg. De aansluiting op Fort Buursteeg verdient bijzondere aandacht.

Versterken ecologische verbindingzones langs infrastructuur

De bermen van het spoor en de snelweg A12 worden versterkt als ecologische verbindingzone. Dit houdt in dat de gemeente de bermbeheerders (respectievelijk NS en Rijkswaterstaat) aanspoort tot een natuurvriendelijk en consequent beheer.

6.4 Beeldkwaliteit Fort Buursteeg

Naast de algemene beeldkwaliteitseisen uit het hoofdstuk 'Visie op hoofdlijnen' gelden voor Nieuweweg-Noord de volgende specifieke handreikingen ten aanzien van beeldkwaliteit van erven.

Ligging in het landschap

Het lint is vrijwel aaneengesloten, waardoor er nauwelijks sprake is van doorzicht. De straatzijde van het bebouwingslint is nogal stenig en daardoor bijna stedelijk van aard. Een groenere aankleding van de voorkant is gewenst omdat dan duidelijker wordt dat het buitengebied hier eigenlijk al begint. Een gewenste herprofilering en groene inrichting van de Nieuweweg Noord heeft tevens een groener en landelijker beeld tot doel.

De achterkant van het lint grenst aan het landschap. Door de gewenste aanleg van een fietspad in het gebied ten zuiden van Fort Buursteeg, komen deze achterkanten meer in het zicht te liggen. Een groene aankleding van het erf met streekeigen beplanting wordt daardoor belangrijker.

Het Fort moet, volgens de landschapsvisie, beter zichtbaar

worden. De beeldkwaliteit van de bebouwing en de erven die er voor liggen is hierbij van cruciaal belang. Het opknappen van de huidige situatie is hierbij geen heilzame weg. Hier zijn rigoureuze maatregelen nodig, zoals een functieverandering. Essentieel daarbij is een gebouw dat duidelijk positie inneemt als voorpost van het fort maar er niet mee concurreert. Het is denkbaar dat het gebouw zelf een functionele verbinding legt met het fort. De buitenruimte rond dit gebouw neemt een bijzondere positie in in het buitengebied. Hier is het toepassen van de regionaal karakteristieke bouwstenen voor erven niet het juiste middel om de beeldkwaliteit te verbeteren. De buitenruimte moet hier transparant en rustig ogen, zodat het fort en de gracht goed zichtbaar worden.

De erven in de scheg tussen Klompersteeg en het spoor versterken momenteel de stadsrandkarakteristiek die er in deze beperkte ruimte heerst. Dat wordt vooral veroorzaakt door de grote oppervlakten verharding en de industriële hekwerken op de erven. Door een groenere inrichting kan hier het landelijke karakter naar voren worden gehaald. Daarbij gelden de algemene richtlijnen uit hoofdstuk 4 als leidend.

Karakteristieke bouwstenen op het erf

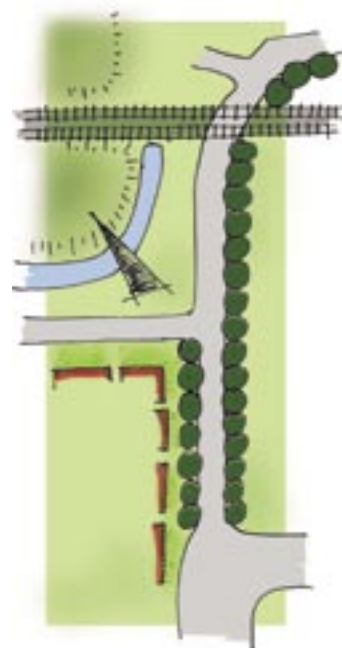
- Voor de erven aan de Nieuweweg Noord is de diversiteit kenmerkend.
- Om in de smalle ruimtes voor de woningen het groene karakter een impuls te geven zijn hagen en leibomen een geschikt middel.
- Aan de achterzijde kunnen de karakteristieke bouwstenen voor erven met veel ruimte worden toegepast.

Erfafscheiding

- Groene erfafscheidingen, zoals hagen, helpen het beeld te verzachten en het landelijk karakter te versterken.
- Aan de achterzijde, waar de bebouwing aan het landschap grenst, is een groene erfafscheiding gewenst.

Karakteristieke beplantingssoorten

- Elzen(singels) langs sloten, knotwilgen, smalle houtsingels bestaande uit els, lijsterbes, hazelaar, meidoorn, inheemse vogelkers.
- Geschoren hagen van liguster, berberis, meidoorn, al dan niet gemengd.
- Wilde hagen van veldsdoorn, meidoorn, lijsterbes, gelderse roos, inheemse vogelkers.

principeschets omgeving Fort Buursteeg

fruitbomen in het gras (voor of naast het huis) bieden een landelijke uitstraling

erfgrens

ook op het erf passen hagen, bijvoorbeeld als afscheiding tussen verschillende functies

erfgrens

Aandachtspunten uitwerking en uitvoering visie

- De interesse van de huidige agrariërs is bepalend voor het benutten van de natuurontwikkelingsmogelijkheden. Hiervoor kunnen financieringsmogelijkheden worden aangesproken via het provinciale natuurgebiedsplan en de Subsidieregeling Natuurbeheer.
- Voor de inrichting van het fort en andere delen van de Grebbelinie neemt de Provincie het voortouw. De gemeente stemt actief haar visie en uitwerkingen daarvan af met de stichting en met staatsbosbeheer als beheerder van het Fort Buursteeg.
- Vervanging van bebouwing ten zuiden van het Fort kan alleen als hiervoor interesse bestaat bij de eigenaren en er een initiatiefnemer is om invulling te geven aan een nieuwe gewenste functie.
- Over de wandelroute van station Veenendaal - De Klomp naar Fort Buursteeg vindt afstemming plaats met de gemeente Ede en het wandelplatform.
- Voor het realiseren van waterberging langs de Zijdewetering wordt nauw samengewerkt met Waterschap Vallei en Eem en de gemeente Ede.
- De aanplant van elzensingels gebeurt op basis van vrijwilligheid door de grondeigenaren, mogelijk met subsidie.
- Voor de aanleg van een waterbergingsgebied, kade, fietspad en wandelpad wordt overlegd met de eigenaren. Er staat, indien aan de orde, een realistische vergoeding tegenover.

De Hellen en de Griftzone

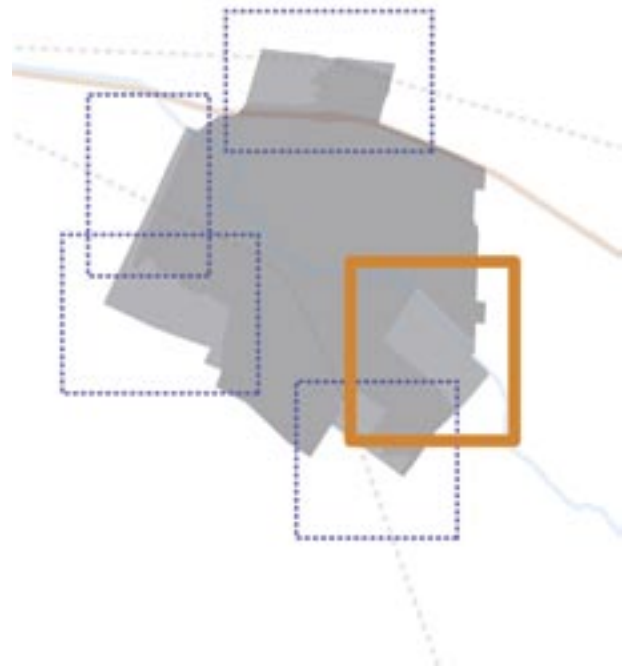

7 Deelgebied De Hellen en de Griftzone

Ligging

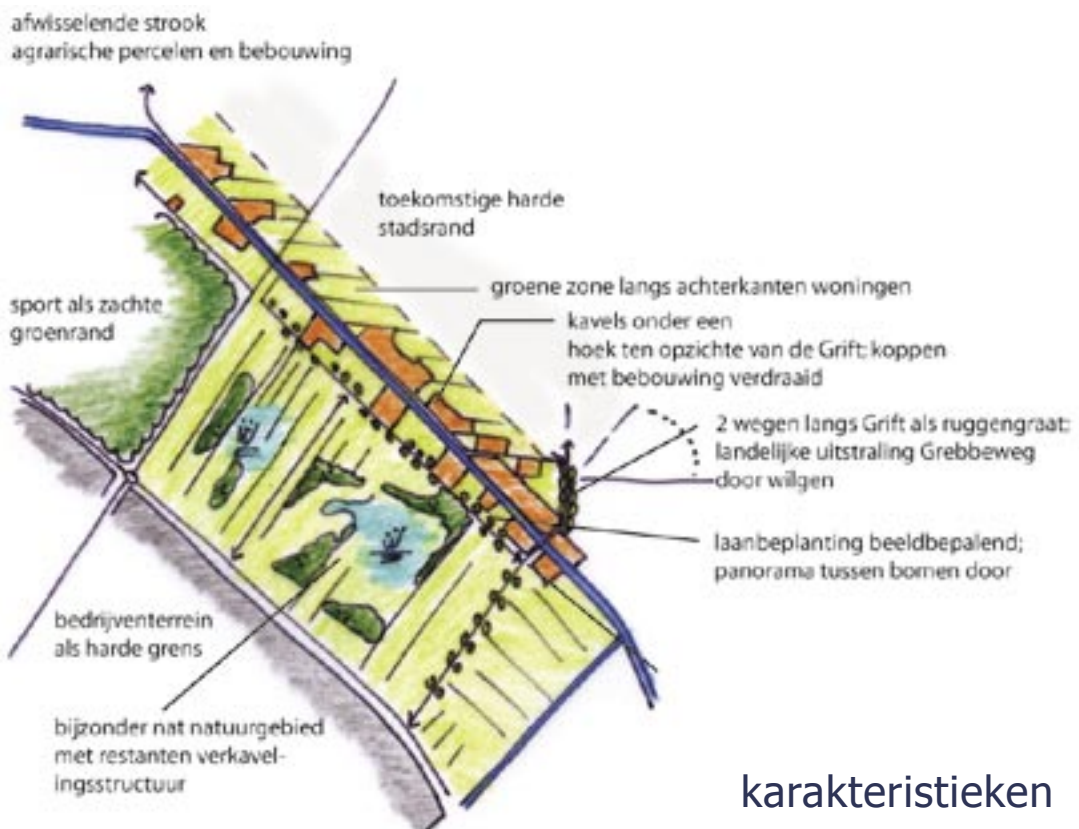
Dit deelgebied bestaat uit twee delen die weliswaar naast elkaar liggen, maar die elk een heel eigen karakter hebben. 'De Hellen' bestaat uit de natuurreservaten De Hel en De Blauwe Hel en een weidegebied ten zuiden van de Rauweveldseweg. De 'Griftzone' is de verzamelnaam voor het bebouwingslint aan het Benedeneind, de Grift met haar oevers en de afwisselende strook weiden en bebouwingsclusters aan de Grebbeweg. Het gebied wordt aan de zuidzijde begrensd door de Wageningselaan en de gemeentegrens en aan de noordzijde door de nieuw te bouwen woonwijk Veenendaal-oost en het sportpark De Groene velden. Het gebied heeft een bijzondere ligging doordat het straks aan drie zijden omgeven is door stedelijk gebied.

7.1 Karakteristiek

De Hellen zijn een zeer bijzonder veenmoerascomplex onder invloed van een sterke, diepe kwelstroom. Er groeien veel soorten beschermde planten en er huizen ook beschermde diersoorten. Er zijn twee natuurkernen met een grote bufferzone daar omheen. De Hel en de Blauwe Hel maken deel uit van het stiltegebied dat midden door het Binnenveld loopt. Ook fysiek worden de Hellen met natuurwaarden in het Binnenveld verbonden, onder meer door natuurontwikkeling ten zuidoosten van de Rauweveldseweg.

De Blauwe Hel en De Hel liggen in een laag deel van de gemeente, op circa 5 meter +NAP. De ondergrond bestaat uit dekzand met veenresten. Op de laagste plaatsen is moeras ontstaan, mede onder invloed van diepe kwel. De grondwaterstand is dan ook hoog in het gebied. De kwelrijke situatie is een belangrijke voorwaarde voor de natuur in de Hellen. De Grift is de hoofdwatergang in het gebied. De weilanden tussen de Grift en de Grebbeweg liggen circa 1 meter boven het Griftwaterpeil en de woningen liggen doorgaans nog een halve meter hoger.

karakteristieken

Rauweveldseweg/Dragonder

Bebouwing Grebbeweg vanuit Blauwe Hel

De waterstructuur is in de Hellen een zichtbaar restant van de slagenverkaveling met zijn langwerpige stroken land tussen sloten. Binnen deze structuur heeft de natuur voor een deel de vrije hand gekregen en is er spontaan opslag van bomen ontstaan. Andere delen kennen een maai-beheer of worden beweid waardoor het open karakter behouden blijft. De Hellen vormen een bijzondere plek in het verder zeer open Binnenveld. De kavelstructuur is ontstaan tijdens de verving van het gebied, met het Stichts en Gelders Benedeneind als ontsluitingsweg. Het Gelders Benedeneind is de ontginningsbasis voor het gebied aan de noordkant van de Grift geweest. Om de schepen gemakkelijk de scherpe hoek met de kavelsloten te laten maken, zijn de koppen van de kavels gedraaid bij de Grift, terwijl de woningen haaks op het water staan. Dit geeft het lint een bijzonder karakter. Via een bruggetje was de overkant bereikbaar, want de Grebbeweg is pas in de 20e eeuw aangelegd. De woningen zijn dan ook voornamelijk op de Grift gericht in plaats van op de Grebbeweg. De Grebbeweg heeft, met zijn beplanting van knotwilgen, een landelijk karakter, mede doordat de woningclusters wat verder van de weg staan. Ook de Rauweveldseweg is met bomen (es) beplant, wat plaatselijk fraaie panorama's oplevert.

Wanneer de 3200 woningen van Veenendaal-oost gebouwd zijn, zal dit deelgebied aan drie kanten door de stad omsloten zijn. Hiervan is een zijde groen, het sportpark achter de Rondweg-oost en zijn twee lange zijden stedelijk van karakter. Deze ligging maakt het gebied speciaal, maar de recreatieve druk zal er ook groter worden. Het resterende landbouwkundig gebruik, vooral in de strook langs de Grift, heeft een hoge decoratieve waarde maar kent geen hoge toekomstwaarde. De strook ademt de sfeer van het landelijk gebied door de afwisseling tussen (agrarische) erven en weiden en de wegbeplanting van wilgen.

Toegankelijkheid

Er lopen twee recreatieve routes langs het gebied. Deze maken gebruik van de Griftzone als aantrekkelijke verbinding tussen het landschap en de stad. Een recreatieve verbinding tussen het Benedeneind en de nieuwe woonwijk is voorzien. Langs het laatste stuk Benedeneind staan de woningen aan de Grift en buigt de verharde weg af naar het noorden. De oever is eigendom van de gemeente en openbaar toegankelijk. Bewoners hebben hun tuinen min of meer tot het water doorgetrokken, waardoor deze recreatief aantrekkelijke verbinding niet zichtbaar en matig begaanbaar is.

Het eigenlijke natuurgebied (De Hel en de Blauwe Hel) is beperkt toegankelijk via de Ketelweg. Het vlonderpad waarmee de bezoeker over het moeras kon lopen is recent afgebroken, waardoor het gebied nog moeilijker beleefbaar is geworden. De Hellen zijn plaatselijk zeer nat, wat het terrein moeilijk doordringbaar maakt. Het IVN organiseert eens per drie maanden een begeleide excursie in het natuurgebied. Ook vanaf de drukke Wageningselaan en Rauweveldseweg is het gebied zichtbaar.

7.2 Beleidsopgaven en kansen

De Griftzone wordt vanuit alle beleidshoeken gezien als een gebied met potenties. Deze zone is een belangrijke landschappelijke drager die een aantrekkelijke verbinding vormt tussen de stad en het buitengebied. Het gebied herbergt kenmerken van de verveningsgeschiedenis van Veenendaal en is daardoor cultuurhistorisch van waarde. Daarbij komt de historische functie van de Grift binnen de Grebbelinie (inundatiekanaal) en de wens om de historie van de Grebbelinie beter zichtbaar te maken in het heden. Ook is de Grift / het Valleikanaal aangewezen als ecologische verbinding. De Griftzone kan gezien worden als een veelomvattende integrale ontwerp-opgave. Er is vanuit het gebied een aantal aanvragen gedaan voor veranderingen aan gebouwen en kavelinrichting in de Griftzone. Er moet een goed evenwicht gevonden worden tussen de privé belangen van de bewoners van de zone en het algemeen belang van deze bijzondere zone als geheel.

Ook moet er een aanvaardbare manier worden gevonden om de natuurwaarden in stand te houden en tegelijk de toenemende recreatieve druk in het landschap van Veenendaal in goede banen te leiden.

Er wordt gekeken naar het gebied voor de berging van water in geval van wateroverlast van de grote rivieren. Er moet nog onderzocht worden of dit gecombineerd kan worden met een regionale functie voor waterberging. Een bergingsgebied voor wateroverlast uit de rivieren zal naar verwachting eens per 100 jaar plaatsvinden. Bij regionale waterberging is de gedachte dat er eens in de paar jaar enkele decimeters water voor een paar dagen op het maaiveld kan komen te staan. De gevolgen voor de beplanting en het overig grondgebruik zijn nog niet helder in beeld. In het kader van een herkenbare geschiedenis van de Grebbelinie en haar inundatievelden, is het idee van waterberging op deze historisch correcte plaats interessant.

Neerslag van mineralen uit de atmosfeer en een vermindering van de kweldruk zijn bedreigingen voor de natuurwaarden in de Hellen. De oorzaken hiervan liggen buiten de invloedssfeer van het landschapsontwikkelingsplan. Door het beheer aan te passen, bijvoorbeeld meer afvoer van organisch materiaal, kunnen de floristische waarden worden verhoogd. Er liggen kansen in de uitbreiding van het natuurgebied ten zuidoosten van de Rauweveldseweg. Door de natuurontwikkeling in het Binnenveld wordt het probleem van de geïsoleerde ligging in de nabije toekomst naar verwachting minder nijpend voor de Hellen.

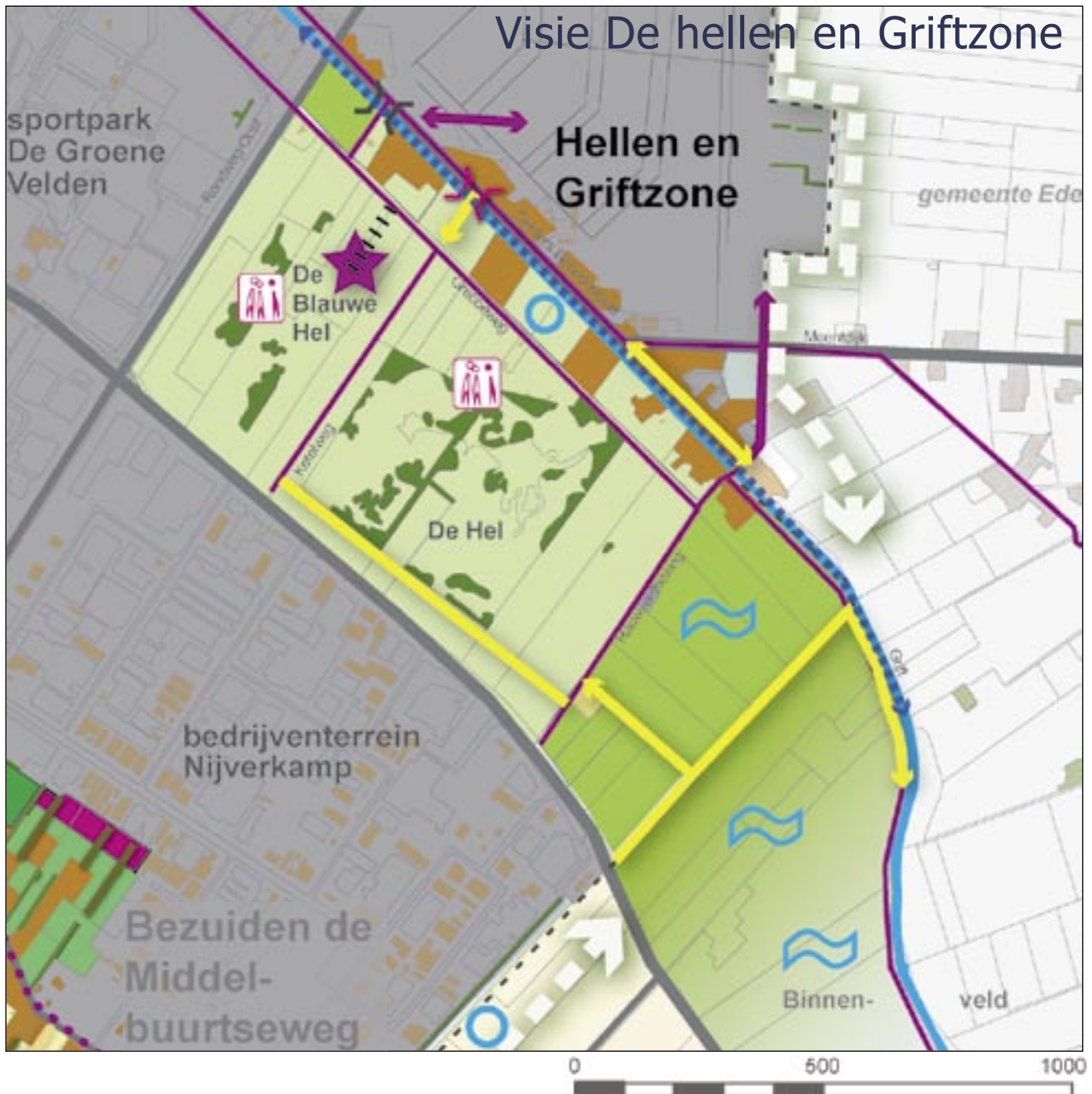
De Hellen vanaf de Ketelweg

Afwisseling weiden en bebouwingsclusters tussen Grift en Grebbeweg

Visie De hellen en Griftzone

	Behouden diversiteit Griftzone (bebouwing, open ruimten, routes) met aandacht voor beeldkwaliteit		Bestaande recreatieve paden en wegen handhaven/beheren
	Behouden bestaande natuurwaarden		Ontwikkelen wandel- en/of fietspad
	Ontwikkelen nieuwe natuur in combinatie met regionale waterberging		Ontwikkelen natte verbindingzone Grift (Kamsalamander) en kanoroute
	Onderzoeken lokale waterberging in combinatie met regionale waterberging		Recreatieve toegankelijkheid onder begeleiding (frequentie verhogen)
	Nieuwe natuur buiten gemeente		Herstel vlonder met uitkijkpunt
	EVZ buiten gemeente		Aanleggen nieuwe brug, of omvormen bestaande prive-brug

7.3 Landschapsontwikkelingsvisie Hellen en Griftzone

De Hellen en de Griftzone vormen binnen het deelgebied twee afzonderlijke landschappelijke eenheden. De ruimtelijke karakteristiek van de Griftzone bestaat uit een afwisseling van bebouwing en open terreinen. Het open bebouwingslint langs het water fungeert als ruimtelijke drager en oriëntatielijn in het landschap. Deze karakteristiek is belangrijk voor de bewoners van de Griftzone en voor de recreanten, die er vlakbij de stad, het buitengebied beleven. Ontwikkelingen zijn mogelijk binnen deze karakteristiek.

De ruimtelijke karakteristiek van de natuurgebieden De Hel en de Blauwe Hel is een half open slagenlandschap met sloten, houtwallen en bosjes. Dit wordt behouden. De natuurwaarden worden naar het zuid-oosten uitgebreid, waarbij het landschapstype van het open tot half open slagenlandschap met sloten en enkele houtwallen uitgangspunt blijft.

Behouden bestaande natuurwaarden

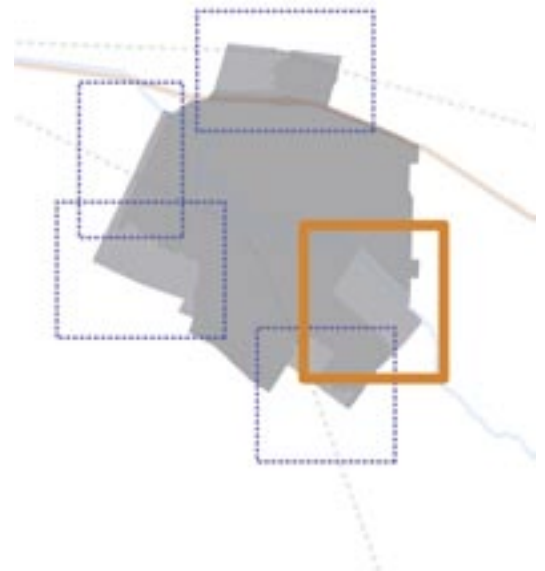
Het behoud van de bestaande natuurwaarden in de Hellen is van het grootste belang. Door aanpassingen in het beheer en maatregelen ter bestrijding van verdroging kunnen de natuurwaarden worden vergroot. Verwijderen van houtopslag en herstel van rietvelden is noodzakelijk om bijzondere vogelsoorten en rietvelden terug te krijgen.

Opvang regionale wateroverschotten

Het gebied ten zuiden van de Rauweveldseweg en de Grift is in gebruik als berging voor regionale wateroverschotten. De eigenaren worden hiervoor financieel gecompenseerd en in de rest van het jaar blijven de gronden als weiland in gebruik. Er zijn geen verdere maatregelen nodig. De afwijkende kavelrichting is bijzonder. Kansen voor het samen opgaan van nieuwe natuur en waterberging dienen in de toekomst te worden benut, zodat een verbinding ontstaat tussen de Hellen en een zone nieuwe natuur ten zuiden van de Grift in de gemeente Rhenen. Momenteel vindt onderzoek plaats naar de combinatie van regionale waterberging en natuurontwikkeling in het Binnenveld.

Opvang stedelijk water

Op bedrijventerrein Nijverkamp is soms sprake van een wateroverschot dat de gemeente zelf moet bergen. Hiervoor wordt ruimte gezocht (van maximaal 2.7 ha) in het gebied grenzend aan Nijverkamp. In beeld zijn het gebied in oostelijke richting, gecombineerd met de aan te leggen EVZ op Rhenen's grondgebied of op enkele kavels langs de Grift. De gebieden zijn nu in gebruik als weiland en dienen dan te worden afgegraven. Uitgangspunt bij de inrichting is dat het schone kwelwater in de Hellen niet wordt beïnvloed en dat voor de waterberging een vergoeding aan de eigenaar ter beschikking wordt gesteld.

Uitbreiden areaal natuur

Op regionaal schaalniveau ligt er de wens om de Hellen te verbinden met de verder in het Binnenveld gelegen natuurgebieden Bennekommer Meent en Achterbergse Hooilanden. De gronden ten oosten van de Rauweveldseweg en aangrenzend in de gemeente Rhenen, zijn aangewezen voor regionale natuurontwikkeling (nat schraal grasland, wilgenstruweel en elzenbroekbos) in combinatie met regionale waterberging. De mogelijk te bereiken soort natuur en de waarde daarvan is afhankelijk van de overstromingsfrequentie en de waterkwaliteit.

De Grift ten zuiden van Veenendaal dient als verbindingzone voor soorten van veenmoerassen, schraallanden en wateren. Ter hoogte van Veenendaal fungeert de Grift vooral als verbindingzone voor waternatuur zoals vissen, libellen, waterkevers, kokerjuffers en dergelijke. In de Griftzone, die fungeert als natte ecologische verbinding, zijn twee percelen aangewezen om tot natuur ontwikkeld te worden. Eén hiervan ligt binnen het plangebied. Dit zijn stapstenen in de ecologische verbinding. Het beeld van de Griftzone, waar bebouwing en open ruimten elkaar afwisselen moet behouden blijven. Ontwikkeling van natuur, van het type nat schraal grasland, is hiermee goed verenigbaar. Er wordt een paaiplaats voor vissen ingericht. Dat is een ondiepe inham aan de Griftoever, waarvan de randen begroeid zijn met riet.

Voorbeeldschets trapsgewijze indeling lokale waterberging

Natuurontwikkeling en regionale waterberging moeten aansluiten bij het slagenlandschap

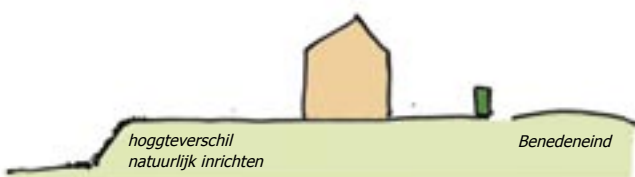
Sturen aan recreatie

Er is voor gekozen om met name in de Griftzone recreatief medegebruik te faciliteren in de vorm van fietsen, wandelen, skeeleren, vissen en kanoën. Vanwege de bijzondere natuurwaarden van de Hellen en de gevoeligheid van aanwezige dieren voor verstoring is er voor gekozen om de Hellen alleen aan de randen met recreatieve paden te ontsluiten.

In de Hellen en de Griftzone worden bestaande paden, die geschikt zijn voor recreatief gebruik behouden en waar nodig verbeterd. Het gaat daarbij om de Ketelweg door de Hellen, die tevens de ontsluiting vormt voor een agrarisch perceel en de natuurbeheerder. Aanvullend kan een pad aan de zuidzijde van de Hellen worden aangelegd. Anderzijds wordt het meest oostelijke deel van de noordelijke Grifttoever bij het Gelders Benedeneind 1t/m 13 opgenomen in het padennetwerk. Hier staan de woningen met hun voorkant naar het water en is er een onverhard pad tussen de woningen en het water. Formeel is deze oever openbaar. De gemeente wil het pad een duidelijker status geven, zodat dit idyllische stukje Veenendaal voor wandelaars geschikt wordt. Er zal een recreatieve verbinding komen tussen Veenendaal Oost en het Benedeneind. Vanuit deze verbinding is een brug over de Grift naar de Grebbeweg wenselijk.

perceelsscheiding vormt zichtlijn tussen erven door; gebouwen achter elkaar rangschikken

Perceelsgrenzen vormen een mooie aanleiding voor een fiets- of wandelpad, die de Rauweveldseweg verbindt met het pad langs de Grift en een mogelijk wandelpad langs de ecologische verbindingzone aan de oostkant van Veenendaal. Langs de Grift wordt een kanoroute ontwikkeld, met een kanoverhuur net buiten het plangebied in de gemeente Rhenen.

De natuurgebieden van de Hellen zijn te bijzonder om er recreanten in te verwelkomen en bovendien kan het gevaarlijk zijn vanwege de zachte, natte ondergrond. Wel kan een bezoek in educatief verband plaats vinden. Indien daar aanleiding toe is zal de frequentie van begeleid bezoek met de boswachter of IVN worden verhoogd. De gemeente vindt het wenselijk te onderzoeken of de vlonder in het gebied in ere kan worden hersteld. Er is dan aandacht voor het beheer nodig.

7.4 Beeldkwaliteit erven De Hellen en Griftzone

Benedeneind en Grebbeweg

Naast de algemene beeldkwaliteitseisen uit het hoofdstuk 'Visie op hoofdlijnen' gelden voor het Benedeneind en de Grebbe de volgende specifieke handreikingen ten aanzien van Beeldkwaliteit van erven. Voor de Grebbeweg is speciale aandacht nodig voor de verhouding tussen voor-en achterkant van het erf.

Ligging in het landschap

Het Benedeneind is een open lint. Het behouden van doorzicht tussen de verschillende erven is belangrijk om deze karakteristiek te bewaren. Daartoe moet het woonhuis in de lengterichting van de kavel staan en bijgebouwen achter de woning geplaatst worden. Belangrijk daarbij is dat de erfafscheidingen transparant en groen zijn, zoals een greppel of sloot met knotwilgen erlangs of een haag onder ooghoogte. Zo is er zicht tussen de erven en wordt het coulissenlandschap met de langwerpige kavels benadrukt. Aan de achterzijde van de erven bestaat een hoogteverschil. Voor een groene beeld is het van belang dat dit hoogteverschil wordt overbrugd door een landelijk element, zoals een talud begroeid met gras en wilde bloemen.

Karakteristieke bouwstenen op het erf

- Hoogstam fruitbomen als solitair voor de boerderij
- Boomgaard van hoog- of laagstamfruit, naast of voor de boerderij.
- Een bosje achteraan op het erf.
- Een weide past aan alle kanten.
- Leifruit, doorgaans aan de voorzijde.
- Geschoren hagen als scheiding tussen twee functies op het erf.

Erfafscheiding

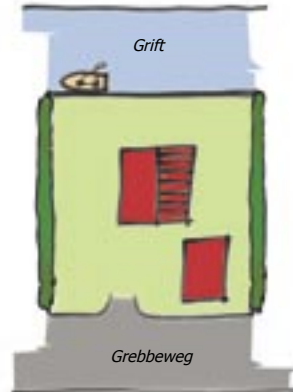
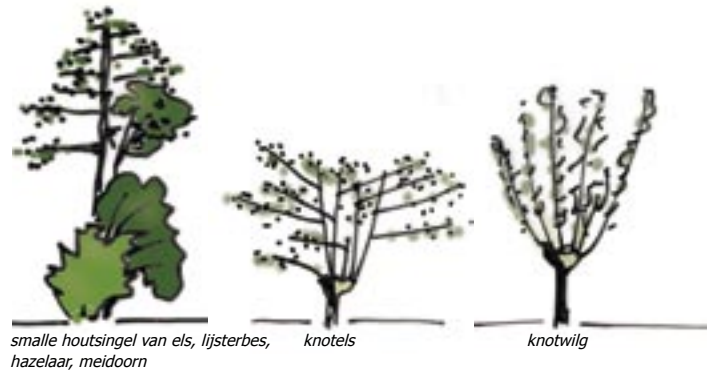
- Doorzichten tussen de erven bestaan vooral over of langs de erfgrenzen.
- Bij voorkeur geen dichte, ondoordringbare erfafscheidingen.
- Transparante erfafscheidingen in de vorm van een sloot beplant met knotbomen passen beter bij dit lint met een landelijk karakter.
- Wilde hagen alleen op de erfgrens als ze niet te hoog worden, anders geschoren heggen.

Karakteristieke beplantingssoorten

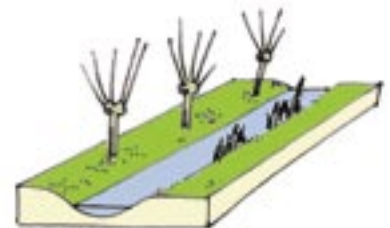
- Hoogstam fruitbomen zijn hier vooral appels en peren.
- Langs sloten passen knotelzen en knotwilgen.
- Op andere erfgrenzen passen elzen(singels) of andere smalle houtsingels bestaande uit gemengde soorten als els, lijsterbes, hazelaar, meidoorn en inheemse vogelkers.
- Als er meer ruimte is kunnen elzenhakhout of een wilde haag worden toegepast. Een wilde haag is gemiddeld 2m hoog en 1m breed, bestaande uit soor ten als veldesdoorn, meidoorn, lijsterbes, gelderse roos, inheemse vogelkers.
- Geschoren hagen bestaan bij voorkeur uit meidoorn, liguster of berberis, al dan niet gemengd.
- Perceelsscheidingen met knotwilg of elzenhakhout. Slootkanten hebben bij voorkeur een natuurlijke uitstraling, met gras en wilde bloemen.

Voorkant – achterkant erven Grebbeweg

Langs de Grebbeweg bevinden zich hier en daar clusters van bebouwing, met daartussen weilanden. Van oorsprong was de bebouwing aan de Grebbeweg op de Grift gericht. Door de aanleg van de Grebbeweg vindt er langzamerhand een omkering plaats, waarbij de functionele voorkant wordt verlegd naar de Grebbeweg. Dit was voorheen de achterkant van de erven, waardoor bijgebouwen aan de (nieuwe) voorzijde zijn komen te liggen. Voor de erven aan de Grebbeweg wordt de Griftzijde als voorkant aangehouden. De zijde van de Grebbeweg kan door middel van zorgvuldige beplanting worden versterkt. Een groene, landelijke uitstraling van de zijgrenzen is bij deze kavels extra belangrijk. Ook bijgebouwen, die op het eerste gezicht niet altijd aantrekkelijk zijn, dragen bij aan het landelijke karakter van de Grebbeweg en moeten dus niet klakkeloos worden afgebroken.

omkering voor- en achterkant vraagt nu om twee representatieve kanten

perceelsgrenzen vormgeven met landelijke elementen als sloten, knotwilgenrijen of greppels met riet

fruitbomen in het gras (voor of naast het huis) bieden een landelijke uitstraling

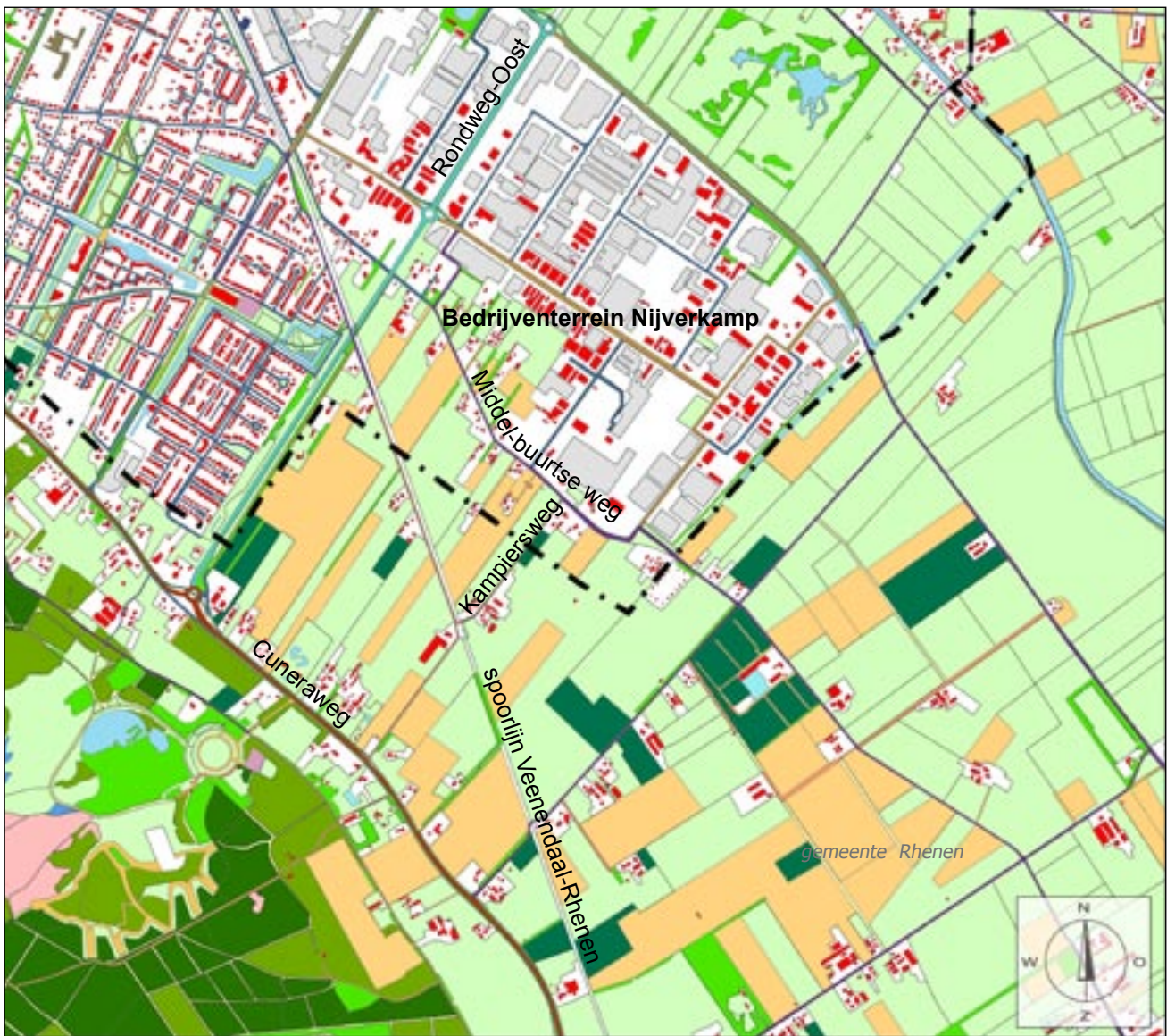

Aandachtspunten voor uitwerking en uitvoering visie

- Verbeteren van de toegankelijkheid van de noordoever van de Grift in nauwe samenwerking met de aanwonenden.
- Stimuleren van natuurontwikkeling op aangewezen percelen door eigenaren.
- Optimaliseren natuurbeheer van de Hellen in overleg met de terreinbeheerder.
- Vergroten van de toegankelijkheid van begeleid bezoek in overleg met Staatsbosbeheer, de beheerder van de beide Hellen.
- De aanleg van paden en vooral de koppeling met bestaande paden in overleg en nauwe samenwerking met de gemeenten Rhenen en Ede.
- Ontwikkelen en ontwerpen waterberging, waarbij slagenlandschap versterkt wordt.

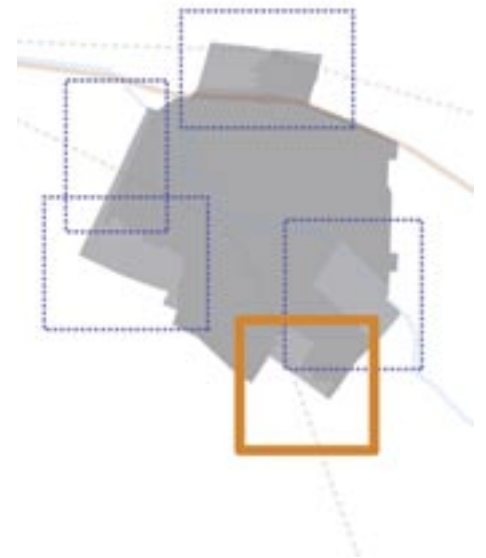
Bezuiden de Middelbuurtseweg

8 Deelgebied Bezuiden de Middelbuurtseweg

Ligging

Het deelgebied Rond de Middelbuurtseweg ligt aan de oostzijde van de gemeente, direct ten zuiden van bedrijventerrein Nijverkamp. De gemeentegrens met Rhenen ligt iets ten zuiden van de Middelbuurtseweg, waardoor het gebied feitelijk erg klein is. Door het uitzicht op de heuvelrug wordt het gebied niet als klein ervaren. Een deel van de Middelbuurtseweg ligt momenteel binnen de bebouwde kom. De Rondweg-oost doorsnijdt de weg en het bebouwingslint, waardoor het deel binnen de rondweg eigenlijk niet meer bij hoort.

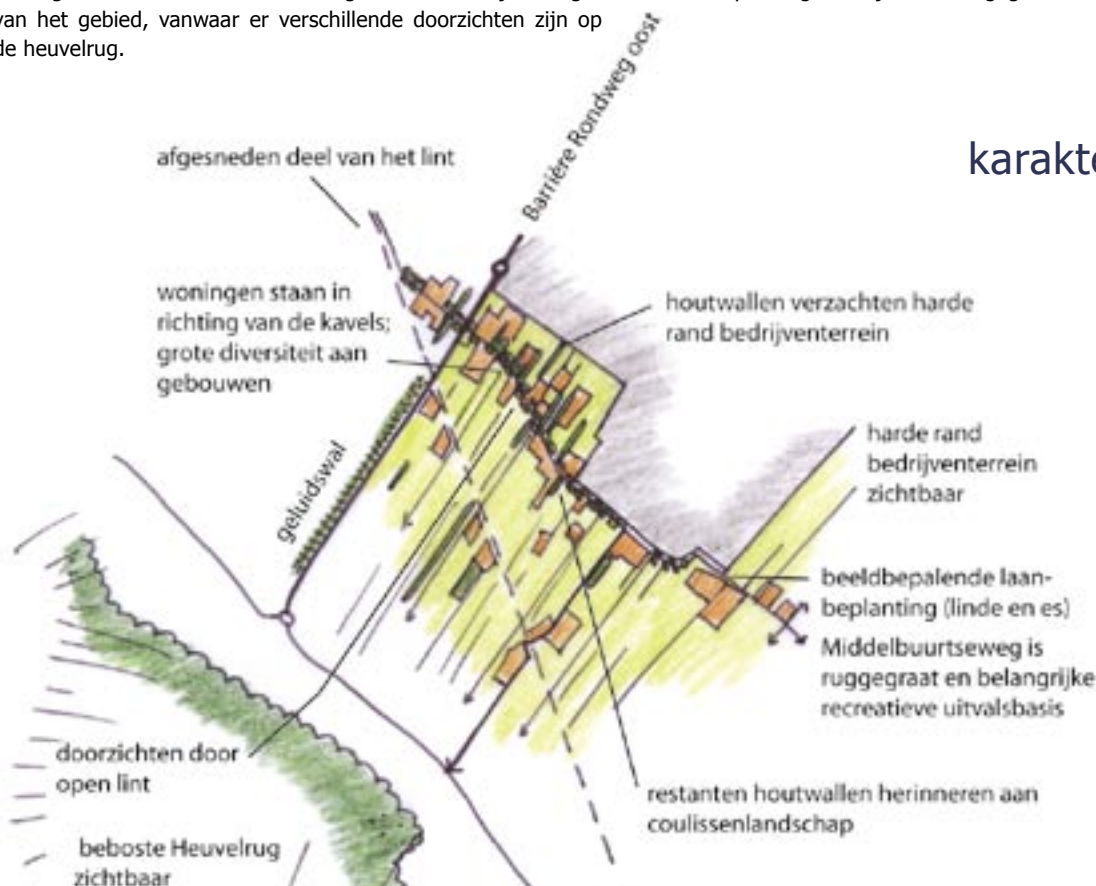
8.1 Karakteristiek

De Middelbuurtseweg volgt grofweg de 7,5 meter hoogtelijn en ligt deels op een gordeldekzandrug. Deze rug is in het veld waarneembaar doordat het maaiveld naar het zuiden toe sterk afloopt. Buiten de gemeente loopt het maaiveld weer op richting stuwwal. Vanaf de Kampjesweg is dit te zien. Dit deelgebied is verwant aan deelgebied Bezuiden de Dijkstraat doordat ze beide op het gordeldekzand aan de voet van de Heuvelrug liggen en een slagenverkaveling hebben. Toch is de huidige landschappelijke karakteristiek verschillend voor beide gebieden.

Het gebied rond de Middelbuurtseweg is in gebruik als akkers en weiland en een diversiteit aan bedrijven, zowel agrarisch als niet agrarisch. De Middelbuurtseweg is de ruimtelijke drager van het gebied, vanwaar er verschillende doorzichten zijn op de heuvelrug.

De weg heeft een vriendelijk karakter door de grote linden en essen die erlangs staan. Langs de weg staan zowel oude als nieuwe woningen, met verschillende afstand tot de weg. Sommige erven zijn rommelig door buitenopslag op het erf. Er is geen karakteristieke erfindeling of – aankleding. Dit levert een zeer divers beeld op, waarbij paardenweides, tuinen en oude agrarische erven elkaar afwisselen. De heuvelrug zorgt voor een duidelijke oriëntatie en is zeer beeldbepalend.

De restanten van houtwallen accentueren de structuur van het gebied met zijn lange, smalle kavels haaks op de Heuvelrug. Deze restanten bevinden zich met name op kavelgrenzen in de nabijheid van de weg en zijn vaak opgenomen in de erfbeplanting. Ze zijn vaak uitgegroeid tot individuele bomen

karakteristieken

of zijn fungeren als een haag op de rand van een bebouwd erf. De houtwallenstructuur die de langwerpige kavels begeleidt en de oriëntatie op de heuvelrug versterkt, is van grote landschappelijke waarde. Verderop in het gebied, richting Heuvelrug, zijn de houtwallen weg en is het beeld heel open. Het gebied was een coulissenlandschap, maar doordat de meest beeldbepalende dragers van dat landschapstype grotendeels zijn verdwenen is dit minder goed herkenbaar.

Vanaf de Middelbuurtseweg zijn er veel doorzichten tussen de bebouwing door, zodat de Heuvelrug prominent aanwezig is. Dit is een bijzondere kwaliteit van het gebied, waaraan het zijn landelijke karakter voornamelijk te danken heeft. Aan de noordzijde van de Middelbuurtseweg zijn er ook doorzichten tussen de bebouwing door, maar door de vaak dichte erfbeplanting is het hier minder dan aan de zuidkant. Vlak achter de bebouwing ligt het bedrijventerrein Nijverkamp, zodat doorzichten hier minder interessant zijn. Ook aan de noordkant zijn nog houtwallen te vinden. De Middelbuurtseweg heeft vroeger een iets noordelijker loop gehad. Dit is nog te zien aan enkele woningen die met hun achterzijde naar de huidige weg gekeerd zijn.

Ongewenst beeld langs Middelbuurtseweg

De huidige waterstructuur is verbonden met de verveningsgeschiedenis, maar door de relatief hoge ligging konden kavels worden samengevoegd en sloten worden gedempt. Hierdoor is het strakke ritme van de slagenverkaveling deels doorbroken, maar de lengterichting is overeind gebleven.

Er zijn in het gebied geen specifiek voor de recreatie bedoelde voorzieningen. Wel zijn de Middelbuurtseweg en de Kampjesweg (potentieel) belangrijke schakels in het recreatieve netwerk van Veenendaal.

Aflopen terrein met Heuvelrug, vanaf Kampjesweg

Bereikbaarheid

Het deelgebied is beleefbaar via de Middelbuurtseweg en de Kampjesweg. De Middelbuurtseweg is een van de radiale uitvalswegen van Veenendaal en legt dus een belangrijke verbinding met het buitengebied. Echter, in de Middelbuurtseweg ligt een tunnel met steile trappen (onder Rondweg-oost), waardoor de bereikbaarheid van het gebied in de praktijk slecht is. De functie als recreatieve uitvalsbasis is hierdoor grotendeels verdwenen. Wel kan men in het gebied komen via de Ronduitweg, maar de route over het industrieterrein is niet erg aantrekkelijk. Ook is het mogelijk om via de brug over de Rondweg-oost in het gebied te komen, maar deze route is omslachtig en niet algemeen bekend. De spoorlijn tussen Veenendaal en Rhenen loopt door dit deelgebied en er is één gelijkvloerse kruising, de Kampjesweg (net in Rhenen).

Kampjesweg, restant houtwal zonder ondergroei in tuin

8.2 Beleidsopgaven en kansen

In het verleden is tamelijk op ad-hoc basis met het gebied rond de Middelbuurtseweg omgegaan. Er wordt regelmatig gekeken naar het gebied ten noorden van de Middelbuurtseweg als het gaat om uitbreidingsruimte voor bedrijven of voor recreatieve functies uit de stad (stadsrandverschijnselen). Zo wordt er binnen Veenendaal een locatie gezocht voor het uit te plaatsen volkstuinencomplex (circa 1 ha.), de bijenvereniging (een clubgebouw) en een nieuwe begraafplaats (circa 4 ha). Het blijkt moeilijk het gebied als buitengebied te blijven zien door de ligging pal tegen de bebouwing aan. Doordat de verbindingen slecht zijn, is het gebied ook geïsoleerder komen te liggen. Het bedrijventerrein aan de noordzijde is op veel plaatsen goed zichtbaar. Toch is de atmosfeer er landelijk en de opgave is om dat zo te houden. Daarbij is ook de beeldkwaliteit van de bebouwing en de erven een aandachtspunt.

De Middelbuurtseweg zou een recreatieve uitvalsbasis aan de oostkant van de stad kunnen zijn. Maatregelen zijn nodig om de barrièrewerking van de Rondweg-oost op te heffen of sterk te verminderen.

In het Streekplan is dit gebied aangewezen als opvang voor mogelijk uit te plaatsen verblijfsrecreatie uit het Nationaal Park Utechtse Heuvelrug. Het is van belang daarbij de overblijfselen van de landschappelijke karakteristiek te beschermen om ervoor te zorgen dat de aantrekkingskracht van het gebied niet ten onder gaat aan (recreatieve) ontwikkelingen die daar juist op af komen.

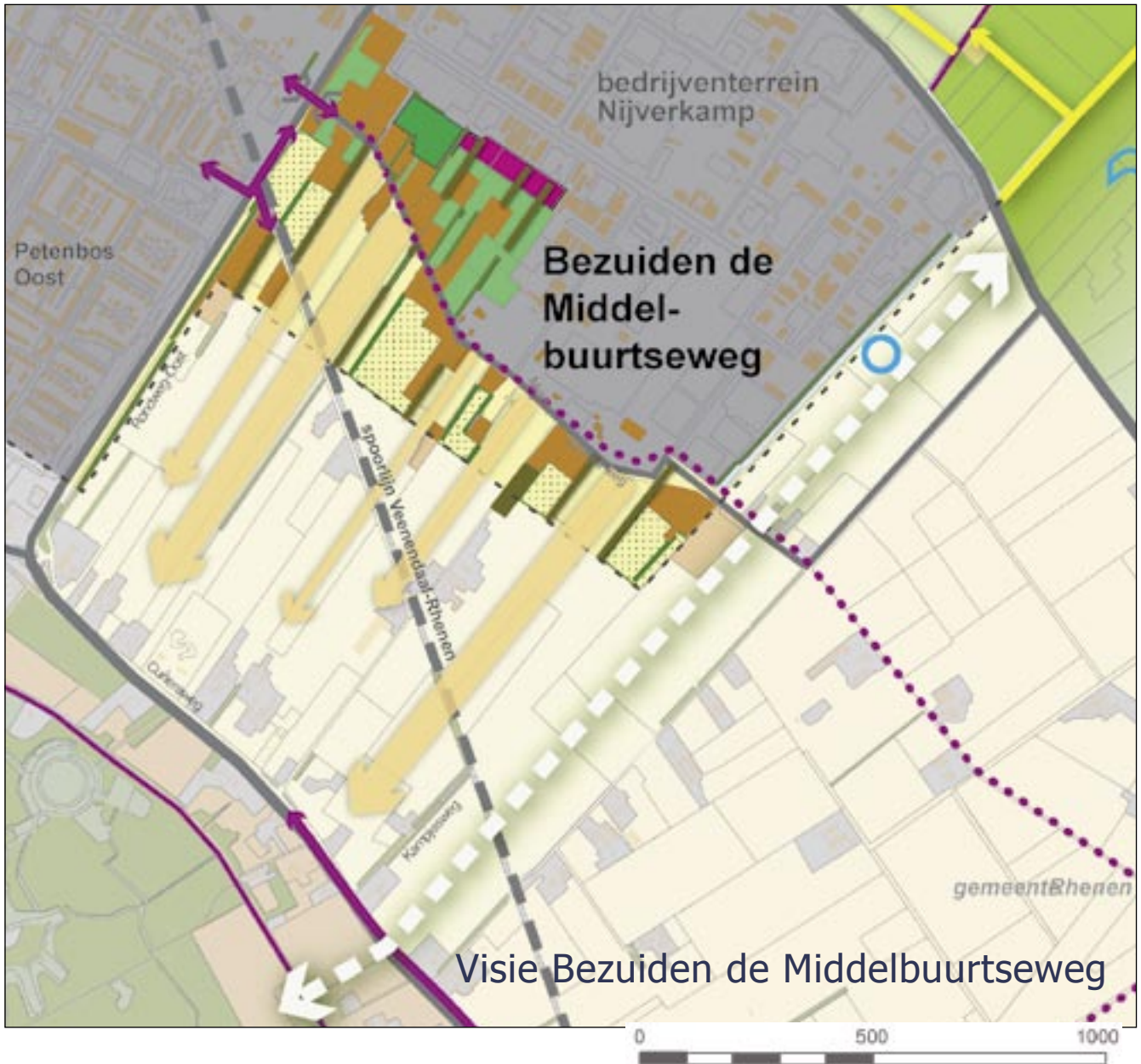
Net ten oosten van het gebied, op de grens met Rhenen, is een ecologische verbinding tussen Grift en heuvelrug geprojecteerd. Ook wordt er naar het gebied gekeken om 'zwevende hectares' uit het reconstructieplan te laten landen. Het is nog niet uitgewerkt om welke soort natuur het dan gaat. Het gebied is aangemerkt als 'verwevingsgebied', waarbij de landbouw in combinatie met andere functies een plaats houdt in het landschap.

Zoals blijkt uit het lange termijn toekomstperspectief van WERV kan op termijn rond de Middelbuurtseweg op een bijzondere manier verstedelijking gaan plaatsvinden. Deze ontwikkelingen zijn voorzien voor na de planhorizon van het landschapsontwikkelingsplan. De opgave is daarom de landschappelijke waarden zo goed mogelijk neer te zetten in het landschap, zodat in een later stadium een afgewogen keuze gemaakt kan worden tussen een waardevol stukje landschap en een stedelijke uitbreiding.

De ontwikkeling van functies die passen bij het gebied, biedt kansen voor het versterken van de landschappelijke structuur, door bijvoorbeeld een financiële koppeling of uitvoeringsverplichting toe te passen.

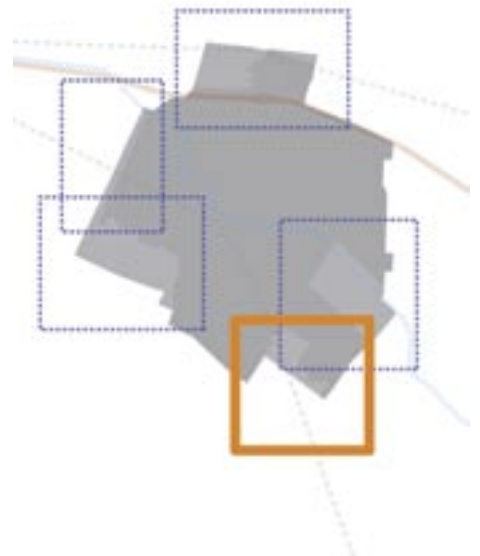
Esdoorn-/lindelaan Middelbuurtseweg

	Behouden en verbeteren bestaande houtwallen en bosjes		Uitbreiding bestaande bedrijven van het bedrijventerrein met landschapsversterking
	Versterken landschapsstructuur door aanleg nieuwe houtwallen (indicatief)		Ontwikkelingsruimte voor groene stadsrandfuncties
	Behoud agrarisch gebruik		Ontwikkelen volkstuintencomplex
	Mogelijkheden functieverandering met landschappelijke inpassing		Meedenken ontwikkelen EVZ (buiten gemeente)
	Behouden open lintstructuur en aandacht voor beeldkwaliteit		Stimuleren recreatieve ontsluiting oostzijde Veenendaal
	Openhouden zicht op heuvelrug		Tunnel geschikt maken voor fietsverkeer

8.3 Landschapsontwikkelings- visie Middelbuurtseweg

De belangrijkste ruimtelijke karakteristiek van het coulissenlandschap rond de Middelbuurtseweg is de afwisseling tussen open percelen en houtwallen en de afwisselende lintbebouwing langs de weg. De identiteit van het gebied wordt versterkt door in te zetten op versterking van de houtwallenstructuur. Deze structuur is een sterke ruimtelijke drager waardoor het gebied ontwikkelingen kan opnemen zonder dat deze afbreuk doen aan de landschappelijke karakteristiek. Belangrijk daarbij is dat de bestaande doorzichten vanaf de weg op de Heuvelrug worden behouden.

Beheer en aanvullen houtwallen

De bestaande houtwallen moeten goed worden beheerd en in stand gehouden, zodat de beplanting aaneengesloten blijft. Dit is vooral aan de orde in de nabijheid van de weg en de bebouwing. Vaak zijn de uitgegroeide houtwallen opgenomen in tuinen en erven. Daarnaast wordt ingezet op de aanleg van nieuwe houtwallen in het agrarisch landschap op sommige kavelgrenzen en in het verlengde van bestaande houtwallen. Het landschap wordt niet te sterk verdicht om het open zicht op de Heuvelrug te behouden.

Behouden open bebouwingslint

Het open karakter van het bebouwingslint Middelbuurtseweg wordt behouden. Wel is er aandacht nodig voor de beeldkwaliteit van bebouwing en erven, zoals hekken, buitenopslag, verlichting, verharding en het soort beplanting. Een streekeigen erfbeplanting wordt gestimuleerd. Er wordt in het lint geen nieuwbouw, maar wel vervangingsbouw (bijvoorbeeld in het kader van de Ruimte-voor-ruimte-regeling) toegestaan.

Behouden zicht op Heuvelrug door agrarisch gebruik

De bossen op de Heuvelrug zijn een markante zichtbeëindiging in het gebied. Dit geeft een sterke oriëntatie en een extra belevingsaspect aan het landelijk gebied. Het agrarische gebruik van de percelen ten zuiden van de Middelbuurtseweg wordt bij voorkeur voortgezet. Zo behoudt het gebied zijn agrarische uitstraling en blijven zichtlijnen bestaan. Ook is aandacht nodig voor de beeldkwaliteit van de erven langs de Cuneraweg in de gemeente Rhenen.

Beperkte natuurontwikkeling

Het gebied heeft weinig actuele natuurwaarden met uitzondering van de houtwallen. Er wordt daarom ingezet op behoud en versterking van de houtwallen. Juist buiten het plangebied wordt de EVZ Heuvelrug – Vallei ontwikkeld. Deze bestaat uit een combinatie van een sloot, oever en houtwal en is circa 20 tot 25 m breed. Om de 300m dient een stapsteen te liggen. Aan de westzijde van de EVZ ligt een mogelijkheid om bos te ontwikkelen, met inzet van zwevende ha voor natuurontwikkeling. Deze ontwikkeling kan mogelijk samengaan met een landgoed.

Mogelijkheden opbouw houtwal

*bestaande situatie (lengte en dwarsdoorsnede)
uitgegroeide bomen zonder ondergroei*

struikenrij met enkele bomen

dichte bomen en struiken (lengte en dwarsdoorsnede)

lage houtwal met struiken

Tunnel onder Randweg O0st geschikt maken voor zowel wandelaars als fietsers

Functieveranderingen

Achter de bestaande bebouwing aan de zuidkant van de Middelbuurtseweg is ruimte voor de ontwikkeling van nieuwe functies met een groene uitstraling. Het gaat dan om functieverandering van bestaande agrarische bedrijven. Het uitgangspunt daarbij is dat de functie een toegevoegde waarde voor Veenendaal heeft. Functieveranderingen kunnen voorzien in de behoefte aan recreatieve functies, zoals een kleinschalige camping, theetuin of Bed & Breakfast in bestaande bebouwing. Een nieuw landgoed wordt gezien de vereiste omvang van 10 ha alleen in combinatie met een langgerekt bos, aansluitend aan de EVZ gezien. In de zichtlijnen vanaf de Middelbuurtseweg naar de Heuvelrug kunnen geen ruimtelijk verdichtende ontwikkelingen komen. Op de visiekaart zijn de gebieden aangegeven waar functieverandering in principe mogelijk is, maar het is niet de bedoeling al deze plekken daadwerkelijk te verdichten. Bij functieverandering wordt landschappelijke inpassing door middel van houtwallen vereist. Het begrip houtwal kan op meerdere manieren ruimtelijk worden vormgegeven, zie daartoe de voorbeeldschetsen.

Begraafplaats

Het gebied ten zuiden van de Middelbuurtseweg is nadrukkelijk in beeld voor de uitbreiding van de begraafplaats De Munnikenhof vanaf 2020. Deze dient net als andere ontwikkelingen landschappelijk goed te worden ingepast.

erven met dichte groene randen; doorzicht vanaf de weg over onbebouwde percelen

Volkstuinen en groene functies

Aan de noordkant van de Middelbuurtseweg is de ruimte tot het bedrijventerrein beperkt. Wel is hier nog een flink aantal houtwallen aanwezig. Aansluitend aan het bestaande bedrijventerrein ligt nog een ontwikkelingsruimte voor uitbreiding van bedrijvigheid. Bij de inrichting van de nieuwe bedrijven wordt aan de zuidzijde een houtwal of andere landschappelijke inpassing vereist. Binnen de houtwallenstructuur is daarnaast aan de noordzijde van de weg ontwikkelingsruimte aangewezen voor een volkstuinencomplex en andere groene stadsrandfuncties met een beperkte omvang. Ook deze ontwikkelingen moeten door middel van houtwallen worden ingepast, waardoor de landschappelijke karakteristiek wordt versterkt.

Middelbuurtseweg opnemen in recreatief netwerk

De trap in de Middelbuurtseweg onder de Rondweg vormt een knelpunt voor fietsers. Op korte termijn wordt ingezet op alternatieve routes via het spoor en Petenbos en de Smalle zijde door het bedrijventerrein. Na de versterking van het gebied met groene functies, dient het knelpunt van de tunnel opnieuw beoordeeld te worden. Daarnaast wordt in regionaal verband (WERV gemeenten) gestreefd naar een fietsroutenetwerk met een mogelijkheid om aan de oostkant om Veenendaal heen te fietsen. Langs de EVZ Heuvelrug – Vallei zet veendaal in op de ontwikkeling van een struinpad. Zo wordt het zuidoostelijk woongebied van Veenendaal verbonden met de Hellen en Griftzone. Omdat de verbinding buiten Veenendaal's grondgebied ligt, wordt deze verbinding in regionaal verband aangepakt. Uiteraard wordt gezocht naar een inrichting waarbij de natuur in de eveneens hier geprojecteerde ecologische verbindingzone niet verstoord wordt.

8.4 Beeldkwaliteit erven Middelbuurtseweg

Middelbuurtseweg

Naast de algemene beeldkwaliteitseisen uit het hoofdstuk 'Visie op hoofdlijnen' gelden voor de Middelbuurtseweg de volgende specifieke handreikingen ten aanzien van Beeldkwaliteit van erven.

Ligging in het landschap

Vanaf de Middelbuurtseweg is het doorzicht tussen de erven gewaarborgd doordat meerdere percelen van bebouwing gevrijwaard blijven. De bestaande erven kunnen daarom dicht beplant worden, wat de groene, landelijke sfeer ten goede komt. In dit coulissenlandschap zijn houtwallen aanwezig. Deze houtwallen zijn nu vaak boomrijen, soms met een struiklaag.

Karakteristieke bouwstenen op het erf

- Kleine hoogstamboomgaard of enkele hoogstambomen naast de boerderij.
- Heggen, aan de voor- en achterzijde van het erf
- Heggen op het erf om verschillende functies, zoals oprit en boomgaard, van elkaar te scheiden.
- Boomrijen langs de oprit.
- Solitaire boom, voor of naast het huis.
- Houtsingels maken nu vaak deel uit van het erf

en de onderbeplanting vaak is weggehaald. Het past beter bij het gebied wanneer een volledige houtsingel de zijgrens van een erf vormt, zonder dat de functies van het erf er onder doorlopen.

- Wanneer er ruimte is, (achter) op het erf een groepje eiken plaatsen.
- Kale grasveldjes bij voorkeur verfraaien met enkele hoogstamfruitbomen of 1 à 2 solitaire bomen.
- Ook (sier)moestuinen dragen bij aan het landelijke karakter.

fruitbomen in het gras (voor of naast het huis) bieden een landelijke uitstraling

Erfafscheiding

- Op de erfafscheiding is een houtsingel het meest geëigende beplantingselement in dit coulissenlandschap.
- Ook een wilde haag past in dit gebied op de erfafscheiding, bij voorkeur aan de voor- of achterzijde (op de zijgrens heeft een houtwal de voorkeur).
- Ter verzachting van lange (zij)gevels van stallen is beplanting wenselijk.

Karakteristieke beplantingssoorten

- De ideale houtsingel bestaat uit eik, hazelaar, berk, meidoorn, vuilboom en vlier. Zowel boomvormers als struiken zijn in de houtsingel aanwezig. Dit levert tevens de grootste natuurwaarden op.
- Als solitaires zijn kastanje, beuk of walnoot geschikt.
- Fruitbomen zijn voornamelijk appel- en perenrassen.
- Heggen kunnen bestaan uit meidoorn, liguster of berberis, al dan niet gemengd, maar ook de modernere beukenheg kan hier gedijen.
- Boomrijen, zoals langs de oprit of op de achtergrens, bestaan hier uit eik of els.
- Een wilde haag is gemiddeld 2m hoog en 1m breed en bestaat uit de soorten veldesdoorn, meidoorn, lijsterbes, gelderse roos, liguster en haagbeuk.
- Een bosje kan, behalve uit eiken, ook bestaan uit elzenhakhout.

met (bij)gebouwen voldoende afstand houden tot vrij uitgroeiende houtwal met ondergroei

houtwallen bevatten zowel struiken als bomen en geen (zichtbaar) hek

erfgrens

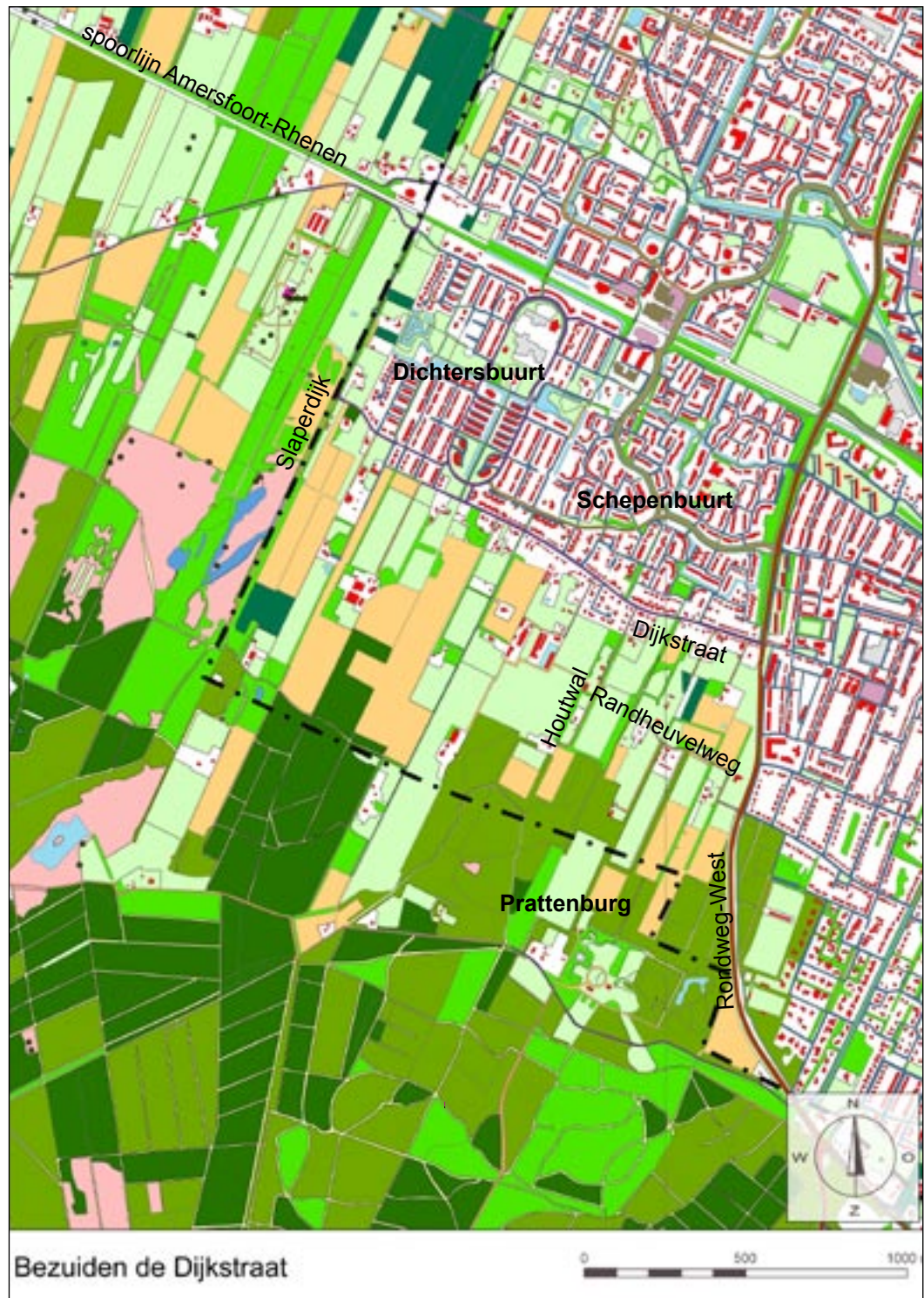
ook op het erf passen hagen, bijvoorbeeld als afscheiding tussen verschillende functies

erfgrens

Aandachtspunten voor uitwerking, uitvoering en visie

- **Functieverandering van gebouwen of gronden aan de zuidkant van de Middelbuurtseweg kan alleen indien hiervoor interesse bestaat bij de eigenaren en vindt alleen plaats wanneer daartoe een initiatief wordt ingediend. Daarbij wordt mede getoetst aan de mate van inpassing en de wijze waarop dit plaatsvindt.**
- **Ontwikkeling van nieuwe functies aan de noordkant kan plaatsvinden op initiatief van de gemeente, in goed overleg met de eigenaren / gebruikers. Grondaankoop is hiervoor noodzakelijk. Inpassing met houtwallen is daarbij essentieel.**
- **Voor beheer, verbetering en aanleg van houtwallen kan de landschapscordinator advies geven aan particulieren.**
- **Regionaal overleg in WERV-verband is nodig voor het onderzoeken van de mogelijkheden een aantrekkelijke doorgaande fietsverbinding aan de oostkant van Veenendaal te ontwikkelen. Veenendaal neemt hiertoe het initiatief.**
- **In het kader van de realisatie van de ecologische verbindingzone ten oosten van Veenendaal vindt afstemming plaats met het plan Achterberg.**

Bezuiden de Dijkstraat

9 Deelgebied Bezuiden de Dijkstraat

Ligging

In het zuidwesten van de gemeente ligt op de flank van de Heuvelrug het deelgebied Bezuiden de Dijkstraat. Vanaf de Rondweg-west is het gebied te bereiken via de Zandheuvelstraat en verder staat het met het stedelijk gebied in verbinding via de Dijkstraat.

9.1 Karakteristiek

Het gebied bezuiden de Dijkstraat ligt op licht welvend, naar het noorden aflopend gordeldekzand op de stuwwalflank. Er liggen enkele dekzandruggen in het gebied. Door de relatief hoge ligging zijn er in het gebied alleen greppels die grote delen van het jaar droog staan. Wel treedt er plaatselijk kwelwater uit de bodem, zoals bij de natuurlijke wel 'Het lekkere watertje'.

Het coulissenlandschap is in dit deelgebied nog herkenbaar, maar het landschap staat onder druk. Er zijn houtwallen weggehaald omdat er meerdere stroken land in bezit bij dezelfde eigenaar kwamen, de houtwallen geen kerende functie meer hadden en zelfs hinderlijk gevonden worden vanwege hun schaduwwerking. Vooral in het midden van het gebied is het coulissenlandschap hierdoor aangetast, waardoor het er nogal open is geworden. De noord-zuid oriëntatie is hierdoor minder prominent geworden. Het oostelijk deel is nog redelijk gaaf. Het grondgebruik verschuift plaatselijk van weides naar maïsteelt en er komen steeds meer particuliere weides.

Door al deze ontwikkelingen vervaagt het karakter van het coulissenlandschap. In de studie 'Verkenning toekomstperspectief Dijkstraat' wordt een voorstel gedaan voor landschapsversterking door het toevoegen van structuurversterkende beplanting.

De bebouwing ligt verspreid door het gebied, deels verscholen tussen houtwallen en bosjes. De bebouwing en de erven zijn zeer divers van karakter. Langs de Dijkstraat is het bebouwingslint sterk verdicht, soms zelfs meerdere woningen achter elkaar. Er is nog slechts sporadisch doorzicht op het achterliggende landschap. Er is aandacht nodig voor de beeldkwaliteit in relatie tot de landschappelijke waarde.

karakteristieken

Overzicht van de gewenste ingrepen; aanplant houtwallen en bos
 Bron: Brons en partners landschapsarchitecten, Amer Adviseurs: Verkenning
 toekomstperspectief "Dijkstraat", Gemeente Veenendaal, januari 2002

Hek meestal open (verbrede boerderij, fair, activiteiten)

Het gebied is een intermediair tussen de stad en de heuvelrug en ondervindt ook van beide invloed. Door de nabijheid van de stad en de bossen van de heuvelrug ligt er een hoge recreatieve druk op het gebied. Het gaat daarbij zowel om het gebruik van het gebied als recreatieve uitloop als om doortrekkende bewegingen naar het verderop gelegen natuurgebied Utrechtse Heuvelrug. In het gebied hebben verschillende bedrijven reeds een recreatieve neventak.

Met een afstand tot de bebouwing ligt er het stiltegebied Amerongseberg grotendeels over het gebied bezuiden de Dijkstraat.

Toegankelijkheid

Er loopt een fietspad van de Dijkstraat naar de heuvelrug door het gebied. Daarnaast is er een wandelpad in een houtwal. Er is een onofficiële route dwars op deze verbindingen. Er zijn relatief veel paden in de noord-zuid richting, maar opvallend weinig dwarsverbindingen haaks op de kamertjesstructuur. NS-wandelroute Elsterberg (17 km) schampt westelijk langs dit deelgebied, onderdeel van het Utrechtpad (163 km). De Dijkstraat is een woonstraat waar veel overlast wordt ondervonden van auto's op weg naar een (recreatieve) bestemming in het gebied bezuiden de Dijkstaat.

9.2 Beleidsopgaven en kansen

De belangrijkste opgave voor het gebied ten zuiden van de Dijkstraat is de afstemming tussen de stedelijke druk en de draagkracht van het landschap. De landbouw heeft, zo dicht bij de stad, meer belevingswaarde dan toekomstwaarde en veranderingen in de bedrijfsvoering zullen hun weerslag op het landschap hebben. Er moet een goed evenwicht worden gevonden tussen behoeften van mensen die in het gebied wonen en werken enerzijds en de wensen van de recreant en de wens tot behoud van landschappelijke karakteristiek anderzijds. Het agrarisch karakter van het gebied verandert door onder meer de bouw van villa's met grote tuinen en hekken eromheen. Verrommeling van het gebied dreigt. De opgave is om nieuwe ontwikkelingen, die onafwendbaar zijn vanwege de slechte landbouwkundige vooruitzichten in dit gebied, zodanig vorm te geven dat ze een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk landschap. Het aanvullen van houtwallen, waardoor de oorspronkelijke landschapskarakteristiek wordt teruggehaald, biedt kansen voor een duidelijke structuur waarbinnen ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.

Het uitbreiden van natuur (heischraal grasland) vergt grote inspanning. De vorming van landgoederen kan hierbij behulpzaam zijn, hoewel het lastig zal zijn een voldoende groot aansluitend gebied te verwerven. Een groot voordeel van landgoedontwikkeling is dat meerdere doelen worden gediend, zoals recreatie, natuur en landschapsversterking. Een potentieel gevaar is echter een toename van de bebouwing in het gebied.

De belangrijkste hinderpalen bij de verbetering van de natuurkwaliteit van het gebied ten zuiden van de Dijkstraat zijn de sluipende verstedelijking, het steeds drukker recreatief gebruik en het intensieve en ondeskundige groenbeheer van de nieuwe eigenaren (hobbyboeren). Natuurwaarden kunnen mogelijk versterkt worden met behulp van de Natuurschoonwet. Ook de aanleg van poelen en akkerrandenbeheer (beide met subsidie) is een kans voor de verhoging van natuurwaarden in het gebied, evenals aanbrengen van landschapselementen (met provinciale subsidie) en erfbeplanting (gemeentelijke subsidie). Omdat dit deelgebied binnen het 'zoekgebied flanken' valt, waar onbepikt subsidieaanvragen kunnen worden gedaan bij de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN), liggen er kansen voor grondbezitters. Bij functieverandering van landbouw naar natuur kan een vergoeding voor het waardeverlies van de grond en voor het beheer verkregen worden.

Er moet op passende wijze invulling worden gegeven aan de aanwijzing als recreatief ontwikkelingsgebied door de provincie. Wanneer recreatieve ontwikkelingen het zo gewaardeerde landschap verstoren, gaat het gebied ten onder aan zijn eigen succes. Vanuit het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug wordt gestreefd naar betere verbindingen met het openbaar vervoer en de ontwikkeling van een Groene Entree nabij Prattenburg. Dit is een parkeerplaats waar informatie over het Nationaal Park te vinden is, waar routes starten en mogelijk overstapmogelijkheden op duurzame vervoerswijzen zijn.

Er zijn verschillende initiatieven tot verbreding vanuit het gebied, zoals zorgfunctie, plattelandstogement, kwekerij van kuuipplanten, multifunctionele hooiberg en kleinschalig plattelandsterras met streekproducten. Voor de uitplaatsing van het volkstuinencomplex (circa 1 ha) en een nieuwe begraafplaats (circa 4 ha) wordt ook gekeken naar het gebied bezuiden de Dijkstraat. Sommige initiatieven brengen kansen voor landschapsversterking en vermindering van milieubelasting met zich mee, maar een gedegen afweging moet plaatsvinden of en op welke manier eventuele nieuwe functies in het landschap kunnen worden opgenomen en er een positieve bijdrage aan leveren.

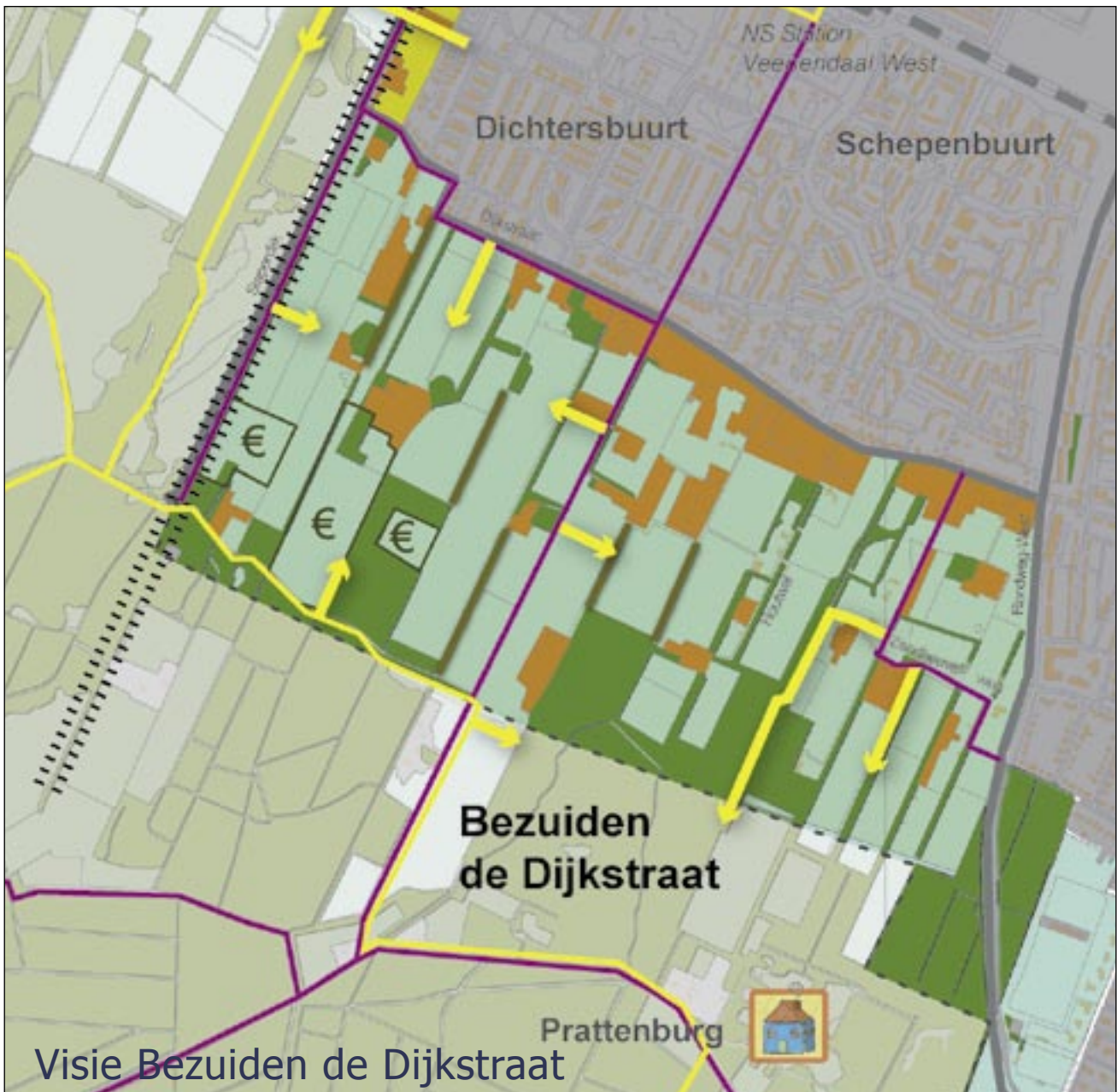
Pad in een houtwal

Houtwal bezuiden de Dijkstraat

Behouden en versterken bestaande houtwallen en bosjes

Versterken landschapsstructuur door ontwikkeling houtwallen

Behouden open ruimte in coulissenlandschap en ontwikkelen natuurwaarden (heischraal grasland, akkerranden, poelen)

Benutten mogelijkheden subsidie nieuwe natuur

Handhaven verspreide bebouwingsclusters met aandacht voor beeldkwaliteit (geen nieuwe bebouwing, alleen vervangingsbouw) functieveranderig: zie tekst

Versterken herkenbaarheid Slaperdijk (buiten gemeente)

Ontwikkelen wandelpaden

Handhaven bestaande fiets- en wandelpaden

Duurzame bijdrage aan landschap door landgoed Prattenburg

Onderzoeken aanleg Groene Entree

9.3 Landschapontwikkelings- visie Dijkstraat

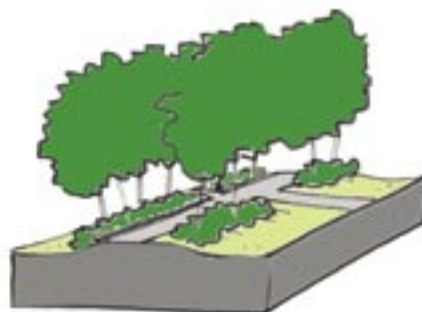
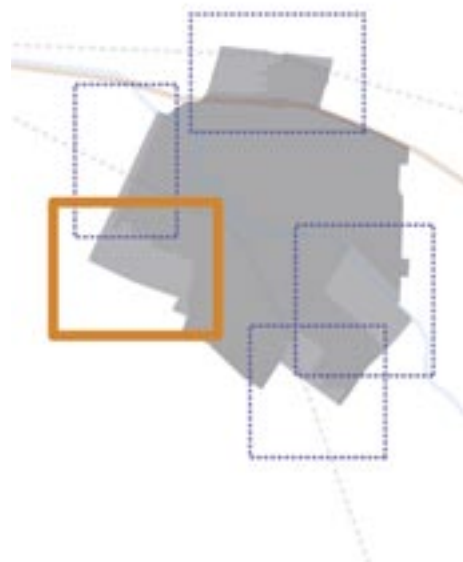
Het ruimtelijke streefbeeld voor het gebied bezuiden de Dijkstraat is een half open coulissenlandschap. De afwisseling van open velden en houtwallen in een haaks op elkaar staande structuur is daarbij karakteristiek. Er wordt niet gestreefd naar een volledig herstel van de situatie op enig historisch moment. Er wordt gebouwd aan een landschap dat in deze tijd bruikbaar is, met de ruimtelijke karakteristiek die teruggrijpt op de ontstaansgeschiedenis. De toekomstmogelijkheden voor agrarische ondernemers zijn beperkt vanwege de kleinschaligheid van het gebied. Een goed beheer van de gronden is echter essentieel voor een duurzaam landschap. Verbreding van het agrarische bedrijf richting landschapsbouw, een extensief en natuurlijk beheer of ter ondersteuning van het recreatieve netwerk vormen nieuwe kansen voor de ondernemers in het gebied. Daarbij worden wel duidelijke randvoorwaarden gesteld, die bijdragen aan behoud en ontwikkeling van dit unieke en in vele opzichten waardevolle coulissenlandschap.

Versterken landschapstructuur: houtwallen en open ruimten

Op de kaart zijn nieuwe houtwallen indicatief weergegeven op locaties die landschappelijk het meest wenselijk zijn. Bestaande houtwallen en bosjes worden behouden en verbeterd door beplanting aan te vullen en / of beter te beheren. Op verschillende plekken, vooral in het midden van het gebied, zijn de open ruimten te groot geworden om het coulissenlandschap te kunnen beleven. Vooral hier wordt ingezet op de aanplant van nieuwe houtwallen of bosjes, waardoor de kamerstructuur van het landschap wordt verduidelijkt. Tegelijk is er aandacht nodig voor het open houden van de kamers tussen de houtwallen. Het handhaven van bestaand gebruik, weide of akker, ligt hierbij voor de hand. Ook het omvormen van percelen naar heischraal grasland, dat een hoge natuurwaarde vertegenwoordigt, past binnen het gewenste landschapsbeeld. Andere nieuwe functies voor in de kamers worden niet op voorhand uitgesloten, maar moeten tenminste open van karakter zijn en de eenheid van een kamer niet doorbreken. Voor functies die sterk afwijken van het huidige grondgebruik kunnen striktere inpassingseisen worden gesteld om het landschap per saldo te verbeteren.

Ontwikkelen natuurwaarden

In de omgeving van de Dijkstraat is nieuwe natuur voorzien als uitbreiding van de natuurwaarden in het Nationaal Park van de Utrechtse Heuvelrug. Doeltype is heischraal grasland. Natuurwaarden kunnen met behulp van subsidie worden ontwikkeld op de percelen die begrensd zijn in het natuurgebiedsplan. Voor de overige percelen kan de omvorming naar natuur binnen het landschapstype door de inzet van zogenaamde zwevende hectares (80 ha), die in overleg met de provincie worden begrensd. De natuurdoelen zijn bloemrijk en droog schraalgrasland of hei. Belangrijk zijn ook overgangszones van mantelzoom en ruigtestroken.

Wandelpad door houtwal met dwarsverbinding

Om zoveel mogelijk aansluiting te vinden bij de bestaande natuurwaarden van de heuvelrug, krijgen percelen in het zuiden, aansluitend op bestaande natuur voorrang. Daarnaast kunnen, met behulp van de reguliere subsidie, akkerranden op een meer natuurlijke manier worden beheerd. Ook kan subsidie worden aangewend voor de aanleg van poelen in het gebied, wat goed is voor de Ringslang en gewone amfibieën als Gewone pad, Bruine kikker en Kleine watersalamander, maar ook voor bijzondere amfibieën zoals Kamsalamander en Heikikker.

De houtwallen leveren ook een bijdrage aan de natuur, bijvoorbeeld als veilige route van verplaatsing voor vleermuizen en extra leefgebied voor kleine zoogdieren. Het plaatsen van hekken rond tuinen is vanuit ecologisch oogpunt niet gewenst. Op deze manier ontstaat er in het gebied een uitgebreid ecologisch netwerk, welke specifiek is voor de geleidelijke overgang van de heuvelrug naar de vallei.

Versterken herkenbaarheid Slaperdijk

Grenzend aan het gebied bezuiden de Dijkstraat ligt, op grondgebied van de Heuvelrug-gemeente, de Slaperdijk. Deze is onderdeel van de Grebbelinie. Voor een beter besef van de historische waarde van de linie wordt gestreefd naar een betere herkenbaarheid van de onderdelen van de linie. De gemeente denkt graag samen met de Heuvelruggemeente na over ruimtelijke ingrepen die de Slaperdijk beter beleefbaar maken. Het beginpunt van de Slaperdijk, waar deze aansluit op de helling van de heuvelrug, is hier interessant. De visie op de Slaperdijkzone, even naar het noorden, is hier nauw mee verbonden. Deze zone wordt behandeld in een apart deelgebied.

Ontwikkelen recreatief routenetwerk

Er wordt voor het hele gebied gestreefd naar een samenhangend recreatief padennetwerk. Voor fietsers betreft het een verbinding met de heuvelrug, voor wandelaars vormt het gebied daarnaast ook zelf een aantrekkelijk uitlooptgebied, dat de gemeente wil versterken. Om deze vorm van recreatief medegebruik beter te faciliteren wil de gemeente inzetten op vooral in oost-west richting enkele nieuwe wandelpaden. Deze worden uiteraard verknoopt met de bestaande paden, waardoor aantrekkelijke mogelijkheden voor rondwandelingen ontstaan. Op de kaart zijn de begin- en eindpunten indicatief weergegeven. In overleg met de eigenaren wordt een precieze tracement bepaald.

nieuwe bebouwing dwars op verkavelingsrichting

Beperkte mogelijkheden voor recreatieve voorzieningen

Door de ontwikkeling van kleinschalige recreatieve functies in het gebied kan het recreatieve netwerk worden versterkt. Voor dergelijke ontwikkelingen, bij voorkeur in de vorm van verbrede agrarische bedrijfsvoering, denk aan een rustpunt in een route, een theetuin, een pluktuin, e.d. gelden de beschreven maatregelen voor functieverandering, landschappelijke inpassing en beeldkwaliteit.

Gezien de landschappelijke kwetsbaarheid van het gebied worden geen mogelijkheden voorzien voor verblijfsrecreatie, welke gepaard gaat met verandering van het grondgebruik, zoals een camping. Wel zou in bestaande bebouwing ruimte kunnen komen voor verblijfsrecreatie. Denk bijvoorbeeld aan Bed & Breakfast.

De ontwikkeling van een groepsaccommodatie ter vervanging van bestaande stallen is een optie, zeker in combinatie met het landgoed Prattenburg. Door de grotere omvang van deze gebouwen kunnen deze bijdragen aan de uitstraling van het landgoed en een aanvulling bieden op het toeristisch-recreatieve aanbod in de regio.

Ontwikkelen Groene Entree/bereikbaarheid gebied

Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug werkt aan een gestroomlijnde toegankelijkheid van de bossen. Daartoe worden op strategische plaatsen parkeervoorzieningen aangelegd, vanwaar de bezoekers het Nationaal Park kunnen betreden. Ook is een entree voorzien via het station Veenendaal. Deze vormt onderdeel van het recreatieve netwerk. Veenendaal werkt graag mee aan het vormgeven van een dergelijke Groene Entree van het Nationaal Park voor Veenendaal. Deze wordt bij voorkeur ontsloten vanaf een doorgaande weg, zoals de Rondweg-West, Cuneraweg of Veenendaalsestraatweg. Uit de planvorming rond dit landschapsontwikkelingsplan blijkt niet een directe relatie met het gebied de Dijkstraat. De entree zal deels voor bezoekers uit Veenendaal dienen. Een locatie meer in het bos, met keuzes voor wandelingen in meerdere richtingen is logischer. De locatie zal nader onderzocht moeten worden in samenwerking met de provincie en de gemeente Rhenen. Op de Dijkstraat bestaan reeds problemen met parkeren. Een verkeersonderzoek van de afdeling Stadsinrichting dient de knelpunten en oplossingsrichtingen nader te onderzoeken in relatie met de wenselijke ontwikkeling van de Groene Entree voor Veenendaal.

Alleen vervangende bebouwing binnen bestaande clusters

De bestaande bebouwing ligt verspreid in clusters in het gebied. Zoals in het hele buitengebied, geldt de stellingname dat er geen extra bebouwing of nieuwe erven bezuiden de Dijkstraat komen, omdat hierdoor de landschappelijke waarde van het gebied afneemt. Nieuwbouw is alleen mogelijk binnen de bestaande regeling 'ruimte voor ruimte', waarbij geldt dat het totale landschapsbeeld verbetert terwijl de totale bebouwingsmassa afneemt. Nieuwe landgoederen (minimaal 10 ha) zijn alleen mogelijk indien deze gebruik maken van bestaande bebouwing of vervangingsbouw onder de ruimte voor ruimte regeling. De gronden kunnen onder de natuurschoonwet vallen. In de praktijk zijn de grondeigendommen vaak versnipperd.

9.4 Beeldkwaliteit erven Bezuiden de Dijkstraat

Dijkstaat

Naast de algemene beeldkwaliteitseisen uit het hoofdstuk 'Visie op hoofdlijnen' gelden voor erven bezuiden de Dijkstraat de volgende specifieke handreikingen ten aanzien van Beeldkwaliteit.

Doorzicht en ligging in het landschap

Het coulissenlandschap bezuiden de Dijkstraat bestaat uit lange kavels. Doordat de erven verspreid en in kleine clusters in het landschap liggen, is het onderscheid tussen voor- en achterzijde niet overal duidelijk. De erfindeling moet, zowel met bebouwing als met beplanting, de overheersende richting van het landschap respecteren en waar mogelijk versterken. Haakse ontwikkelingen zijn hieraan ondergeschikt. Door de houtwallen aan te vullen in de lengterichting van de kavels wordt het landschap versterkt en gaan de erven meer op in het landschap. Enkele dwarse houtwallen of hagen, al dan niet op de grens van een erf, maken landschappelijke kamers binnen het coulissenlandschap. Restanten van structuren kunnen aangegrepen worden voor nieuwe erfinrichting. Daarnaast dragen meerdere bouwstenen bij aan de versterking van het streekeigen karakter van de erven bezuiden de Dijkstraat.

Karakteristieke bouwstenen op het erf

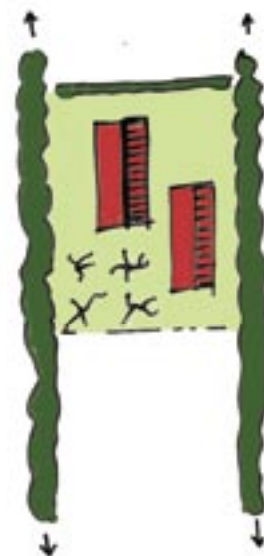
- Houtwallen vormen een belangrijk onderdeel van het landschap, maar vallen soms samen met de grenzen van erven. Ze moeten een doorgaande structuur vormen.
- Kleine hoogstamboomgaard of enkele hoogstambomen naast de boerderij
- Solitaire boom, voor of naast het huis.
- Een sier-moestuin, aan de representatieve kant van het erf.
- Weilandjes voor of naast het huis krijgen een landelijker karakter door er enkele hoogstamfruitbomen te planten.
- Heggen op het erf tussen verschillende functies.
- Een groepje eiken, achter op de kavel.
- Een rij bomen, bijvoorbeeld eiken, of een haag kan zorgen voor een verzachting van het beeld wanneer er sprake is van blinde gevels of lelijke schuren.

Erfafscheiding

- Een houtsingel die op een plaatselijke verhoging ligt, een walletje, wordt een houtwal genoemd. In het gebied bezuiden de Dijkstraat zijn de houtwallen soms zo breed dat er een pad in ligt. Erfgrenzen in de richting van de coulissenstructuur worden bij voorkeur beplant met een houtwal. De houtwal moet opgaan in het landschap, dus niet stoppen bij het einde van het erf maar in het verlengde ervan doorgaan op de kavelgrens van het achter het erf gelegen perceel.
- Erfgrenzen haaks op de lengterichting kunnen ook met een houtwal worden beplant, maar hier passen, afhankelijk van de beschikbare ruimte, ook heggen, hakhout of wilde hagen.
- Lange, blinde gevels en lelijke schuren kunnen worden verzacht door middel van een houtsingel wanneer dit samenvalt met de kavelgrens.

Met erfinrichting langgerekte kavelstructuur benadrukken, haakse ontwikkelingen zijn ruimtelijk ondergeschikt.

Houtwallen vormen ter plaatse van erven de erfgrans maar lopen ook door in het landschap.

met (bij)gebouwen voldoende afstand houden tot vrij uitgroeiende houtwal met ondergroei

fruitbomen in het gras (voor of naast het huis) bieden een landelijke uitstraling

erfgrens

erfgrens

ook op het erf passen hagen, bijvoorbeeld als afscheiding tussen verschillende functies

Karakteristieke beplantingssoorten

- De belangrijkste landschappelijke beplantingen voor het Dijkstraatgebied zijn houtwallen. Houtwallen zijn nu vaak boomrijen, al dan niet met struiklaag. De ideale houtwal bestaat uit zowel boomvormers als struiken, die samen een dicht geheel vormen met een hoge natuurwaarde. De boomsoorten zijn eik, berk en ratelpopulier en de ondergroei bestaat uit vlier, lijsterbes, meidoorn, vuilboom en hazelaar.
- Als solitaire kastanje, beuk of walnoot
- Een heg van meidoorn, liguster of berberis, of een modernere variant met beuk.
- Een wilde haag van soorten als veldesdoorn, meidoorn, lijsterbes, gelderse roos, liguster en haagbeuk. Een dergelijke haag wordt gemiddeld 2m hoog en 1m breed, hij moet 1x per jaar gesnoeid worden.

houtwallen bevatten zowel struiken als bomen en geen (zichtbaar) hek

Functieveranderingen

Het vergt maatwerk om de schaal van activiteiten af te stemmen op het gebied. Hierbij dient een integrale afweging gemaakt te worden. De functie moet passen binnen het agrarische gebied, bijvoorbeeld een bijdrage leveren aan het recreatieve netwerk, kleinschalige recreatieve voorzieningen, beperkte verblijfsrecreatie. Een nieuwe functie moet de rust en het landelijke karakter in het gebied respecteren. Een functieverandering dient te voldoen aan onderstaande criteria;

- geen nieuwbouw, alleen vervangende bouw. De maat en schaal van vervangende bebouwing moet aansluiten bij de schaal van de groene kamers en het coulissenlandschap,
- behouden van cultuurhistorische waarden in o.a. bebouwing, verkaveling en beplanting,
- behoud van de openheid van de groene kamers. nieuwe activiteiten (zoals een tuin) binnen het bestaande bouwblok of aansluitend daarop. Niet midden in een groene kamer,
- geen functies met een grote verkeersaantrekkende werking, parkeren oplossen op eigen terrein en op de nieuwe Groene Entree, landschappelijk ingepast,
- voldoen aan eisen van beeldkwaliteit voor bebouwing en beplanting,
- bijdragen aan een duurzame in stand houding en beheer van het landschap.

Aandachtspunten voor uitwerking, uitvoering en visie

- Aanleg van nieuwe houtwallen is sterk afhankelijk van de wensen en mogelijkheden van eigenaren. De gemeente en de eigenaren moeten hierover constructief overleg voeren. De gemeente biedt hiervoor een stimulerend kader.
- Handhaving van de regels voor functieverandering en beeldkwaliteit is essentieel voor het welslagen van de maatregelen en het verbeteren van het landschap.
- Wanneer de gemeente actief wil stimuleren dat de beeldkwaliteit van bebouwing en erven beter gaat passen in het coulissenlandschap, dan moet hiervoor een stimulerend beleid worden geformuleerd.
- De landschapscoördinator kan ondersteuning bieden bij de keuze van beplantingen op erven en de aanleg van houtwallen ter versterking van het landschap.
- Voor informatie over en ondersteuning bij de aanvraag van subsidies kan de landschapscoördinator behulpzaam zijn.
- Indien de eigenaren zich verenigen in bijvoorbeeld een vereniging, ontstaat er een duidelijk aanspreekpunt voor de gemeente en klankbord vanuit de eigenaren en gebruikers van het gebied.

Slaperdijk

Tussen Slaperdijk en rand Veenendaal

Strook groen tussen Slaperdijk en rand bebouwing

10 Deelgebied Slaperdijk

Ligging

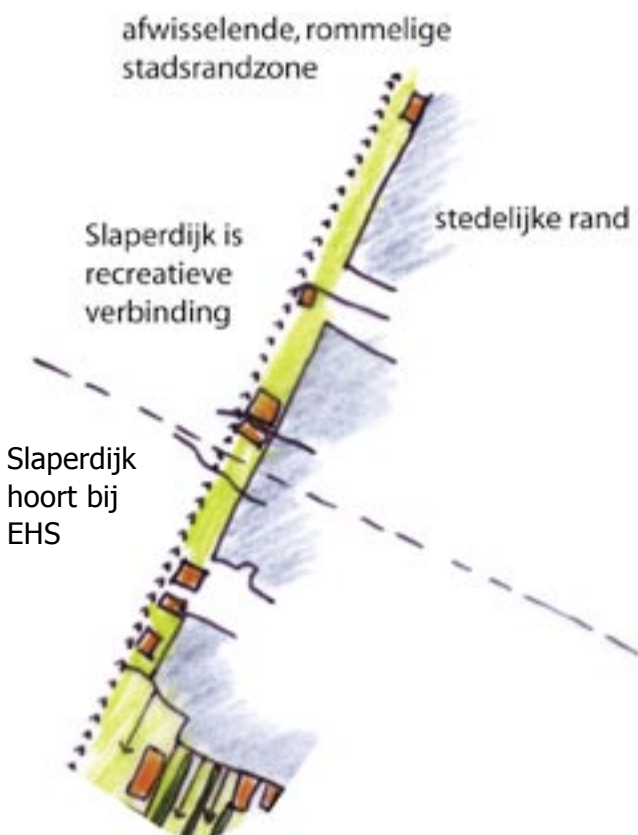
Tussen de Slaperdijk en de bebouwde kom van Veenendaal-west ligt een smalle strook schaars bebouwd gebied. In dit landschapontwikkelingsplan wordt dit de Slaperdijkzone genoemd. De grens met de gemeente Heuvelrug ligt een stuk uit de teen van de Slaperdijk, in deze zone. Hoewel de zone ruimtelijk een eenheid is tot en met de Slaperdijk, ligt hij dus niet geheel op Veenendaals grondgebied.

10.1 Karakteristiek

De Slaperdijk is aangelegd om het noordwestelijk gelegen gebied te beschermen tegen overstromingen van de Rijn en is een onderdeel van de Grebbelinie geworden. Van de Slaperdijk tot de bebouwing is er sprake van een zeer lange strook buitengebied, behorend tot het coulissenlandschap. Oorspronkelijk is deze zone een heel lang perceel, behorend bij de slagenverkaveling waarmee het gebied is ontgonnen.

Hoewel de Slaperdijk en de bebouwing heldere grenzen in het landschap zijn, is de zone ertussen rommelig. De strook heeft momenteel weinig ruimtelijke kwaliteit door de veelheid aan gebruiksfuncties en de onduidelijke structuur.

Ook door bebouwing, die hier en daar in de strook staat, is er geen sprake van eenheid in de strook en wordt de

karakteristieken

lengterichting visueel doorbroken. Verder is het grondgebruik divers: weides, akkertjes, boomkwekerij en bosjes.

Naar het noorden loopt het gebied af, waardoor het noordelijk deel ook natter is. De langwerpigheid van het gebied parallel aan de Slaperdijk is op zich een kwaliteit, maar door het versnipperd grondgebruik komt dit niet goed tot zijn recht. Beeldkwaliteit is in de gehele zone langs de Slaperdijk een belangrijk aandachtspunt.

Bereikbaarheid

De bewegwijzerde wandelroute het 'Utrechtpad' loopt parallel aan de Slaperdijk, net buiten de gemeente. Het pad kruist de slaperdijkzone in de verbinding met Station Veenendaal-west. De Slaperdijk is zelf ook een belangrijke schakel in de recreatieve (fiets)padenstructuur, maar door de drukte van zowel auto's als fietsers en voetgangers is dit geen veilige route. De slaperdijkzone zelf is nauwelijks ontsloten voor recreatief verkeer, maar is vanaf de Slaperdijk en de wegen langs de bebouwde kom voldoende beleefbaar. Opvallend is dat er weinig mogelijkheden zijn om het buitengebied ten westen van de Slaperdijk op recreatief aantrekkelijke wijze te betreden (in de gemeente Heuvelrug).

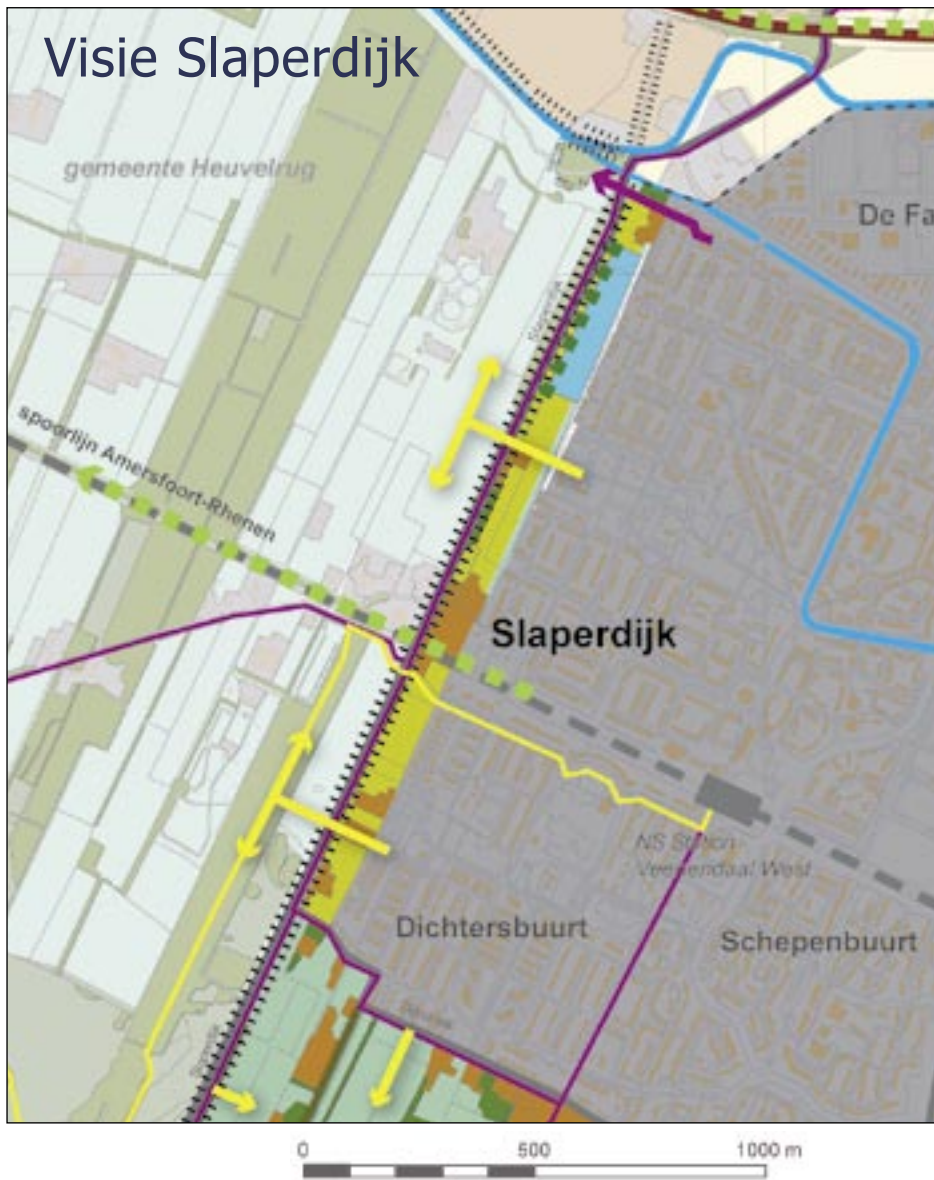
10.2 Beleidsopgaven en kansen

De Slaperdijk is onderdeel van de Grebbelinie, die volgens de Provincie beter beleefbaar moet worden gemaakt. De zone ervoor speelt een belangrijke rol bij het streven naar een betere zichtbaarheid van de Slaperdijk. De functionele invulling van de zone langs Slaperdijk behoeft aandacht, waarbij de beeldkwaliteit een belangrijk aspect is.

Er wordt op lokaal schaalniveau gekeken naar de strook langs de Slaperdijk voor mogelijke uitplaatsing van het volkstuintencomplex (circa 1 ha), een clubgebouw van de bijenvereniging en een nieuwe begraafplaats (circa 4 ha.). Daarnaast komt uit het waterplan het idee naar voren om, in het kader van stedelijke waterberging, vloeivelden aan te brengen in de Slaperdijkzone. Het gebied heeft een beperkte maat, dus plaatsing van al deze functies is fysiek onmogelijk. Vanuit de bevolking ligt er de wens om de Slaperdijkzone rustig en natuurlijk te houden.

Visie Slaperdijk

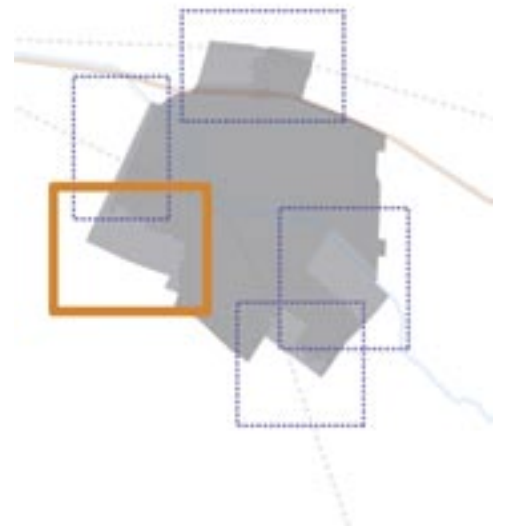

-
Versterken herkenbaarheid Slaperdijk door eenduidig landschapsbeeld
-
Natuurontwikkeling en/of extensief agrarisch beheer
-
Onderzoeken mogelijkheden voor ontwikkelen lokale waterberging
-
Behouden solitaire bomen
-
Ontwikkelen EVZ in bermen spoor
-
Aandacht voor beeldkwaliteit bebouwing en erven, geen uitbreiding bebouwing
-
Ontwikkelen wandelpaden (in overleg met de gemeente Heuvelrug)
-
Ontwikkelen fietspad

10.3 Landschapsontwikkelingsvisie Slaperdijk

Veenendaal wil de historische Grebbelinie beter zichtbaar maken en de Slaperdijk is daar zelf een onderdeel van. Het gebied langs de Slaperdijk is belangrijk voor de zichtbaarheid van de Slaperdijk. De huidige rommelige aanblik werkt daarbij verstorend. Er wordt daarom ingezet op het veranderen van de ruimtelijke karakteristiek van deze zone. De lange ruimte tussen de Slaperdijk en Veenendaal-west moet een ruimtelijke eenheid worden, welke een sterk contrast vormt met het stedelijke gebied. Voor de inrichting staat een rustig, overzichtelijk, open beeld model met een extensief beheerd karakter.

Natuurontwikkeling en waterberging in de Slaperdijkzone

Het ontwikkelen van natuur, zoals heischraal en bloemrijk grasland, geeft een open beeld. Het geeft daarnaast invulling aan de wens van de Provincie om de natuurwaarden op de flank van de heuvelrug, in aansluiting op het Nationaal Park, te versterken. Daarom wordt met de provincie overlegd om in deze zone invulling te geven aan de zwevende hectares uit het beleid.

Ook extensief beheerd grasland, beweid door regulier of bijzonder vee voldoet aan het wensbeeld. De percelen moeten groot zijn, zodat er zo min mogelijk versnippering van de zone optreedt.

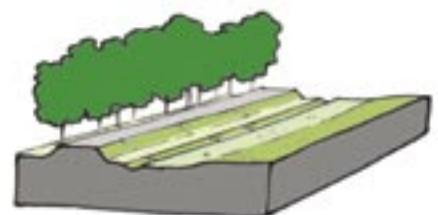
Er is ook in Veenendaal-west behoefte aan meer ruimte voor de opvang van stedelijk water. Ruimtelijk gezien past de ontwikkeling van waterberging in de Slaperdijkzone, wanneer deze functie een open inrichting meekrijgt. Er moet worden onderzocht of waterberging hier haalbaar is van maximaal circa 2ha. Daarbij wordt onder meer gelet op hoogteligging en bodemstructuur van de zone en aanvoermogelijkheden vanuit het stedelijk gebied. Vooralsnog is het noordelijke deel het meest kansrijk voor waterberging vanwege de relatief lage ligging. Voor de inrichting geldt als aandachtspunt dat de specifieke hoge ligging van de Slaperdijk niet mag worden vertroebeld door de aanleg van aanvullende kades.

Behoud van bomen, beheer bosjes

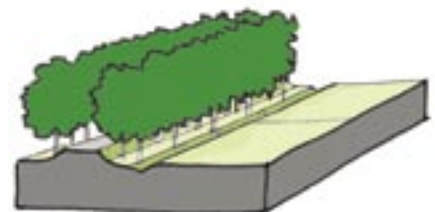
In het streven om de Slaperdijkzone open te maken worden de uitgroeiende bosjes beheerd. Diverse elzenhakhoutbosjes zijn uitgegroeid en vragen om opnieuw afzetten. Een rij bomen op de kavelgrens of een fraaie solitaire boom in het gebied kunnen blijven staan. Deze geven het landschap charme en doorbreken de doorgaande lijn van de Slaperdijk niet. Op de grens tussen de Heuvelruggemeente en Veenendaal staan nog enkele oude grensbomen. Een nadere verkenning en behoud van deze bomen is gewenst.

Bestemming veranderen

De zone heeft een groene bestemming. Het ontwikkelen van verschillende recreatieve functies in de zone zou afbreuk doen aan de eenheid van de zone en is daarom ongewenst. De strook behoudt zijn groene uitstraling zodat het buitengebied hier werkelijk begint. Het wordt geen stadspark, maar werkt als natuurlijke zone aanvullend voor de twee stadsparken die aan de zone raken.

Noordelijk deel Slaperdijk met open landschap ervoor. Hierbinnen past waterberging

Zwaar beplant zuidelijk deel Slaperdijk goed zichtbaar door rustige inrichting ervoor

Tussen Slaperdijk en rand Veenendaal eenheid en rust in het beeld nastreven

Behouden ecologische verbindingzone

De bermen van het spoor fungeren als een ecologische verbinding vanuit Veenendaal naar het westen, voor schraalgrasland en -ruigtesoorten. Veenendaal ziet, naast het in stand houden van deze situatie, geen taak in de versterking van deze functie.

Geen uitbreiding van bebouwing/ aandacht voor beeldkwaliteit

De bebouwing en bijbehorende erven in de Slaperdijkzone doorbreken de lengterichting van de zone. Wanneer daar aanleiding toe is kan functieverandering van bebouwing of erven plaatsvinden, maar alleen wanneer het totale landschapsbeeld er opener en rustiger van wordt. Er is bijzondere aandacht nodig voor de beeldkwaliteit in de zone, zoals het minimaliseren van hekwerken en (bij)gebouwen. De gemeente stimuleert een erfinrichting die past bij deze cultuurhistorisch bijzondere plek.

erf als groen eilandje in de open zone

fruitbomen in het gras (voor of naast het huis) bieden een landelijke uitstraling

Toevoegen wandelmogelijkheden

Vanwege de geringe breedte van de zone is het voor de beleving niet nodig extra paden door de zone aan te leggen. De huidige ontsluiting langs de huizen volstaat, waarbij de continuïteit van de route een aandachtspunt is. Vanaf de bebouwingsrand is de Slaperdijk goed te zien wanneer de inrichting van de groenzone open is. Op de Slaperdijk is het verkeer vaak druk, wat onveilige situaties kan opleveren. Voor de bewoners van Veenendaal-west is het wenselijk dat het gebied aan de overkant van de Slaperdijk beter toegankelijk wordt. Zo komt er een aantrekkelijke aanvulling op het wandelpadenstelsel en wordt de Slaperdijk ontlast. Het buitengebied komt hierdoor als het ware dichterbij de Veenendaler.

Fietsverbinding toevoegen

Vanaf het Mahlerpad wordt een tracé gezocht voor een nieuwe fietsverbinding met de Slaperdijk. Dit is een missende schakel in het recreatief netwerk aan de westkant van de stad. Een aandachtspunt daarbij is de benodigde helling om op de dijk te komen. Dit moet zo weinig mogelijk ruimtelijke invloed hebben op de herkenbaarheid van de Slaperdijk. Dit fietspad kan wellicht op termijn een vervolg krijgen langs het Valleikanaal in de gemeenten Heuvelrug en Renswoude. Er ligt nu al een aantrekkelijk recreatief rustpunt bij het Werk de Roode Haan.

10.4 Beeldkwaliteit erven Slaperdijk

Slaperdijk

Naast de algemene beeldkwaliteitseisen uit het hoofdstuk 'Visie op hoofdlijnen' gelden voor erven langs de Slaperdijk de volgende specifieke handreikingen ten aanzien van Beeldkwaliteit.

Ligging in het landschap

Binnen de open zone langs de Slaperdijk liggen enkele erven, die elk een eigen ruimtelijke eenheid zouden moeten zijn. De randen van de erven moeten sterk worden verdicht met streekeigen beplanting om een erf als een groen eilandje in de verder open zone te laten uitkomen en het gewenste rustige beeld te verkrijgen. De afstand tot de rand van de bebouwde kom moet daarbij zo groot mogelijk blijven. Er liggen diverse lage hagen dwars op de open zone. Doordat deze laag zijn, is er zicht overheen in de lengterichting van de zone. Hagen dwars op de lengterichting van de zone die geen deel uitmaken van een erf moeten op termijn verdwijnen.

Karakteristieke bouwstenen op het erf

- Op het erf zijn de algemene bouwstenen als fruitbomen, solitairen en moestuinen passend.
- Een wilde haag op de erfgrens, deze wordt gemiddeld 2m hoog en 1m breed en moet 1x per jaar gesnoeid worden.
- De beeldkwaliteit kan vergroot worden door de oppervlakte verharding te minimaliseren.

Erfafscheiding

- Karakteristieke en passende erfafscheiding langs de Slaperdijk bestaat uit beplanting van inheemse soorten. Dat kan in de vorm van een geschoren of een wilde haag zijn, of door een bomenrij.
- De beeldkwaliteit kan vergroot worden door hekken te vervangen door hagen van passende soorten, of hekken te verzachten door er een haag voor te plaatsen.

Karakteristieke beplantingssoorten

- Knotwilgen, knotelzenrij of elzenhakhout
- Wilde haag bestaande uit soorten als veldesdoorn, meidoorn, lijsterbes, gelderse roos, liguster, haagbeuk.
- Heggen (geschoren) bestaan bij voorkeur uit liguster, berberis of meidoorn, al dan niet in combinatie.

Aandachtspunten voor uitwerking en uitvoering visie

- De Slaperdijk en een smalle strook grond aan de teen van de dijk zijn grondgebied van de Heuvelrug-gemeente. Voor ontwikkelingen nabij de Slaperdijk is overleg met deze gemeente onontbeerlijk.
- De gemeente Heuvelrug heeft in haar Landschapsonwikkelingsplan gekozen voor het opstellen van een 'Masterplan recreatie' voor de Heuvelrugflank rond Overberg. Veenendaal wil hierbij graag meedenken omdat het een belangrijk uitloopgebied van haar inwoners is.
- De Provincie Utrecht is momenteel bezig met een herziening van het natuurgebiedsplan. In dit traject wordt de te ontwikkelen natuur opnieuw begrensd. Bewoners en gemeenten wordt gevraagd hun ideeën omtrent natuurontwikkeling aan te dragen. Veenendaal heeft haar wensen bij de Provincie kenbaar gemaakt. Wellicht is het mogelijk om zwevende hectares in te zetten voor de inrichting van de Slaperdijkzone.
- Tijdens de bewonersbijeenkomst is er interesse getoond voor het beheer van (een deel van) de Slaperdijkzone met behulp van grote grazers.
- De landschapscoördinator kan ondersteunen bij het verhogen van de beeldkwaliteit, door advies over passende beplanting en erfinrichting te geven.
- Wanneer de gemeente actief wil stimuleren dat de beeldkwaliteit van bebouwing en erven in de zone verbetert, dan moet hiervoor stimulerend beleid worden opgesteld.
- In het zuidelijk deel van de Slaperdijkzone zijn kavels in beheer bij een stichting, bestaande uit omwonenden. Doel van deze stichting is om te zorgen dat er geen rustverstorende functies, zoals tennisbanen, worden ontwikkeld. Overleg met de stichting is nodig om te bepalen in hoeverre de stichting een rol kan spelen in de ontwikkeling van het streefbeeld.

Ledenlijst Project- en klankbordgroep

Projectgroep

Geerdien Krijnen	projectleider gemeente
Chris Verhoeven	communicatie
Astrid Swart	RO
Otto Vloedgraven	landschapscöordinator
Frans van Diepen	Landschapsbeheer Utrecht
Hans Pietersma	BWM-welstand
Audry Burer	BWM-milieu
Roelien Jager	BWM-handhaving
Henk Klomp	Water
Ewald Stegenga	Groen (ad hoc)
Ronald Hartman	Verkeer (ad hoc)

Klankbordgroep

Erwin Al districtshoofd west	Staatsbosbeheer Regio west
Engbert Strooboscher	GLTO, Specialist DRO&Milieu
Hans Hubers	Waterschap Vallei & Eem
Philip Claringbould	Natuur en Landschap, Provincie Utrecht
Peter Smits /	
Marjan Visscher	Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei
Gerrit van Leeuwen /	
Jan van Donselaar	IVN
Peter Will	Historische Vereniging Oud-Veenendaal

Externe begeleiding

Ellen Groot Koerkamp	Brons en Partners Landschapsarchitecten
Mascha Visser	Brons en Partners Landschapsarchitecten
Bram Schenkeveld	Bureau Schenkeveld

Literatuur

Kaarten

Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000

39 Tiel -inclusief toelichting
Stichting voor Bodemkartering/Rijksgeologische dienst, 1986

Bodemkaart van Nederland, 1:50.000

39 oost Rhenen
Stichting voor Bodemkartering, 1973

Aardkundige waarden in de provincie Utrecht

drs A.A.Brombacher en drs. W.Hoogendoorn
provincie Utrecht, 2000

GIS-kaart

provincie Utrecht, 2002

Rapportage

Nota Ruimte

Ruimte voor ontwikkeling
Tweede Kamer der Staten- Generaal, vergaderjaar 2003-2004

De architectuur van de ruimte

Nota over het architectuurbeleid 1997- 2000, september 1996

Aardkundige waarden in de provincie Utrecht

Maart 2000

Natuurgebiedsplan Gelderse Vallei

2001; provincie Utrecht

Beheersgebiedsplan, 2004

provincie Utrecht

Gegevens provinciale inventarisatie 1999

provincie Utrecht

Niet van gisteren

Cultuurhistorische hoofdstructuur van de provincie Utrecht
Provincie Utrecht

Streekplan 2005 – 2015 provincie Utrecht

Utrecht, 13 december 2004

Natuurgebiedsplan Gelders Vallei

Provincie Utrecht, 30 oktober 2001

Reconstructieplan Gelderse Vallei/ Utrecht – Oost,

Van wet naar werkelijkheid
Provincie Utrecht en Gelderland, 17 maart 2005

Landschap in verandering

Beschrijving van de landschapontwikkeling en ontwerp -
opgaven voor het reconstructiegebied Gelderse vallei / Utrecht

– Oost, Dienst Landelijk Gebied, november 2002

Stedelijke structuur, een uitwerking van de structuurvisie Veenendaal

Zandvoort ordening en advies, Utrecht, augustus 2001

Landschapsvisie

Een analyse van kernkwaliteiten en een verkenning van
ontwerpogaven voor het Utrechtse landschap
Vista, Amsterdam, i.o.v. provincie Utrecht, april 2002

Stroomgebiedsvisie Gelderse Vallei

Concept 26 november 2002

Waterplan Veenendaal Eindconcept

Gemeente Veenendaal, waterschap vallei en eem, 30 augustus
2005

Waterplan Veenendaal, quick scan rapport

Arcadis, 29 maart 2004

Geschiedenis van Veenendaal

Historische Vereniging Oud Veenendaal, 2000

Verkenning toekomstperspectief 'Dijkstraat'

Gemeente Veenendaal
Brons en Partners Landschapsarchitecten, januari 2002

Groenstructuurplan Veenendaal

'wonen in het groen'
Brons en Partners Landschapsarchitecten, AmerAdviseurs,
Schenkeveld, Juni 2002

Welstandsnota Veenendaal deel B

Juli 2004

SVV- 2025 Het geheim van Veenendaal

Versie 22 september

Tastbare tijd

Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht

Het Nederlandse Landschap,

Een historisch – geografische benadering
Utrecht, 6e druk 1995

Samenvatting regionale structuurvisie WERV Boerenvalleiroutes,

Fietsen in de Gelderse Vallei
Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei, 2001

Site

Provincie Utrecht, <http://www.provincie-utrecht.nl/>

